

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Rzecznik Praw Dziecka
Ewa Sowińska
ZBIA/033/2-1/2008/KC

Druk nr 694
Warszawa, 19 czerwca 2008 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69) przekazuję

**-Informację o działalności Rzecznika
Praw Dziecka za rok 2007 oraz uwagi
o stanie przestrzegania praw dziecka.**

Z poważaniem

(-) Ewa Sowińska

**Informacja
Rzecznika Praw Dziecka
o działalności za rok 2007
oraz
uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka**

Spis treści

<u>WPROWADZENIE</u>	5
<u>PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA</u>	22
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne</u>	23
<u>Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka</u>	36
<u>PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE</u>	43
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne</u>	44
<u>Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka</u>	45
<u>PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH</u>	52
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne</u>	53
<u>Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka</u>	55
<u>PRAWO DO NAUKI</u>	61
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne</u>	63
<u>Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka</u>	68
<u>PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM</u>	74
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne</u>	78
<u>Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka</u>	86
<u>PRAWA DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH</u>	95
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne</u>	95
<u>Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka</u>	98
<u>SPRAWY Z ASPEKTEM MIĘDZYNARODOWYM</u>	102
<u>Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka</u>	
<u>Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne</u>	102
<u>Wyjazdy interwencyjne do placówek opiekuńczo – wychowawczych</u>	105
<u>DANE STATYSTYCZNE I ZESTAWIENIA</u>	111

ZAŁĄCZNIK 1: Sprawozdanie z wykonania planu dochodów i wydatków budżetu państwa w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka

WPROWADZENIE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej - nadająca prawom dziecka wysoką rangę – w art. 72 ust. 4 przewiduje funkcjonowanie instytucji Rzecznika Praw Dziecka, choć nie określa jego kompetencji. Dopiero ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka

(Dz. U. Nr 6, poz. 69) określa zakres działania Rzecznika, sposób jego powoływania oraz uprawnienia.

Zgodnie z ustawą Rzecznik ma stać na straży praw dziecka określonych w Konstytucji, podejmować działania mające na celu zapewnienie dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju. Wszelkie działania Rzecznik prowadzi z poszanowaniem godności i podmiotowości dziecka (ust. 1). Rzecznik podejmuje działania z własnej inicjatywy, biorąc pod uwagę napływające do niego informacje wskazujące na naruszenie praw dziecka (art. 9). Ustawa stanowi, że Rzecznik jest instytucją niezależną, wyposażoną w uprawnienia o charakterze kontrolnym, ostrzegawczym i inicjującym. Dysponuje uprawnieniami analogicznymi do innych europejskich Rzeczników Praw Dziecka.

Rzecznik nie może zastępować organów i instytucji, którym ustawodawca powierza różne zadania z dziedziny pomocy dziecku i rodzinie. Może natomiast zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy – zwracać się do właściwych organów oraz do Rzecznika Praw Obywatelskich o podjęcie działań na rzecz dziecka. Posiada również uprawnienie (na mocy art. 11 ust. 2) do występowania do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie czy zmianę aktów prawnych.

Art. 12 wymienionej ustawy nakłada na Rzecznika Praw Dziecka obowiązek corocznego przedstawienia Sejmowi i Senatowi informacji o swej działalności oraz uwag o stanie przestrzegania praw dziecka. Poniższe opracowanie jest wypełnieniem przez Rzecznika Praw Dziecka ustawowego obowiązku.

Informacja Rzecznika jest podawana do wiadomości publicznej.

I. KAMPANIE OGÓLNOPOLSKIE

- **„Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż”**

Zdaniem Rzecznika w Polsce zbyt mało jest konkretnych działań o zasięgu ogólnokrajowym, które miałyby na celu przeciwdziałanie krzywdzeniu dzieci najmłodszych do 3 roku życia. O powadze problemu świadczą dane Komendy Głównej Policji, z których wynika, iż liczba ofiar przemocy domowej corocznie wzrasta, w 1999 r. zanotowano 97 000 przypadków, a w 2006 r. już 157 000, a więc prawie dwukrotnie więcej. Zaledwie część spośród tych przypadków została uznana przez policję jako przemoc domowa (kwalifikowana jako przestępstwo) i znalazła swój finał w sądzie.

W tej sytuacji Rzecznik przystąpił do przeprowadzenia kampanii o charakterze informacyjno-prewencyjnym, której celem było zwrócenie uwagi na przemoc i zaniedbania wobec niemowląt i dzieci najmłodszych (tzw. zespół dziecka krzywdzonego), nie potrafiących opowiedzieć o swej niedoli i pobudzić zainteresowanie środowiska swoim losem.

Kampania miała dotrzeć do świadomości Polaków, uzmysłwić im, że przemoc wobec dzieci z tej grupy wiekowej zagraża ich zdrowiu i życiu (prowadzi do urazów i kalectwa). Chcieliśmy również propagować w tej kampanii dobre wzorce opieki nad dzieckiem.

Kampania nazwana „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż” trwała oficjalnie od 24 maja do 31 października 2007 r. i została oparta na trzech formach przekazu:

- akcji informacyjnej. Plakaty i ulotki obrazowały zespół dziecka maltretowanego i schematy postępowania w przypadkach podejrzenia o maltretowanie dziecka, skierowane do pracowników służby zdrowia, pracowników służb socjalnych, żłobków, przedszkoli (termin koniec maja, czerwiec, lipiec 2007 r.)
- kampanii informacyjnej w mediach (termin lipiec 2007r.)
- konferencji naukowej podsumowującej kampanię (termin październik 2007 r.).

Dodatkowo w okresie od 1 lipca do 17 sierpnia 2007 r. w Biurze Rzecznika Praw Dziecka uruchomiono bezpłatną infolinię czynną od godz. 8.00 do 20.00, obsługiwaną przez 8 osób dodatkowo przeszkolonych przez Fundację MEDERI (część z tych osób miała już doświadczenie w pracy w Niebieskiej Linii).

Analizę statystyczną z przeprowadzonych rozmów w trakcie trwania kampanii obrazują poniższe tabele:

Przemoc wobec dzieci do 3 roku życia (n=19)

Osoba zgłaszająca przemoc wobec dziecka

Dzwoniący	Liczba	%
Rodzic	7	36,8
Os. spokrewniona	5	26,3
Sąsiad, znajomy	6	31,6
Osoba z „urzędu”*	0	0
Ofiara	0	0
Inny	1	5,3
Razem	19	100

*za osobę „z urzędu” uznano pracownika np. ośrodka pomocy społecznej, służby medycznej itp.

Co trzecia dzwoniąca osoba zgłaszająca problem to rodzic dziecka (36,8%) lub osoba z sąsiedztwa, znajomy dziecka (31,6%). 26,3% dzwoniących to osoby spokrewnione z dzieckiem (głównie dziadkowie).

Rodzaje zgłaszanej przemocy wobec dziecka

Rodzaje przemocy	Liczba	%
Fizyczna	8	24,2
Seksualna	2	6,1
Psychiczna	12	36,4
Zaniedbanie	11	33,3
Zespół Munchhausena	0	0
Razem	33	-*

*nie sumuje się do 100%, ponieważ w większości ankiet problem dotyczył kilku typów przemocy.

Najczęściej problem dotyczył przemocy psychicznej (36,3%) i zaniedbania dziecka (33,3%). 24,2 % dotyczyło przemocy fizycznej. Najrzadziej zgłaszano przemoc seksualną wobec dziecka (6,1%).

Wiek dziecka

Wiek	Liczba	%
Noworodek	0	0
Niemowlę	2	10,5
Od 1 do 3 lat	17	89,5
Razem	19	100

89,5% zgłaszanych przypadków dotyczyło przemocy wobec dzieci w wieku od 1 roku życia do 3 lat (tzw. wiek poniemowlęcy). W dwóch przypadkach problem dotyczył dzieci w wieku niemowlęcym.

Miejsce zamieszkania dzwoniącego

Miejscowość	Liczba	%
Wieś	2	10,5
Miasto do 50 tys.	5	26,3
Miasto do 100 tys.	2	10,5
Miasto ponad 100 tys.	10	52,6
Razem	19	100

Co druga osoba dzwoniąca pochodziła z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców (52,6%). Natomiast co czwarty dzwoniący pochodził z miejscowości do 50 tys. mieszkańców (26,3%). Z miasta do 100 tys. mieszkańców i ze wsi zadzwoniły po dwie osoby.

Płeć osoby dzwoniącej

Płeć	Liczba	%
Kobieta	10	52,6
Mężczyzna	9	47,4
Razem	19	100

52,6% dzwoniących stanowiły kobiety, a 47,4% to mężczyźni.

Mimo, iż kampania skierowana było przeciwko krzywdzeniu dzieci najmłodszych (do 3 lat), otrzymywaliśmy i telefony mówiące o przemoc w stosunku do dzieci starszych. Przedstawiamy zatem analizę statystyczną.

Osoba zgłaszająca przemoc wobec dziecka powyżej 3 roku życia

Dzwoniący	Liczba	%
Rodzic	5	16,7
Os. spokrewniona	7	23,3
Sąsiad, znajomy	7	23,3
Osoba z „urzędu”	2	6,7
Ofiara	9	30,0
Inny	0	0
Razem	30	100

Najczęściej problem zgłaszały dzieci będące ofiarami przemocy (30%). Osoby spokrewnione z dzieckiem (przede wszystkim byli to dziadkowie) oraz osoby z sąsiedztwa i znajomi dziecka (stanowi to 23,3% dzwoniących), 16,7% to rodzice. Najrzadziej problem zgłaszały tzw. osoby „z urzędu” (6,7%).

Rodzaje zgłaszanej przemocy wobec dziecka

Rodzaje przemocy	Liczba	%
Fizyczna	6	14,6
Seksualna	3	7,3
Psychiczna	17	41,5
Zaniedbanie	12	29,3
Zespół Munchhausena	0	0
Inna	3	7,3
Razem	41	*

* nie sumuje się do 100%, ponieważ w większości ankiet problem dotyczył kilku typów przemocy.

Najczęściej problem dotyczył przemocy psychicznej (41,5%) oraz zaniedbania dziecka (29,3%). Przemoc fizyczna stanowiła 14,6% zgłoszeń, a seksualna 7,3%.

Miejsce zamieszkania osoby dzwoniącej

Miejscowość	Liczba	%
Wieś	5	16,7
Miasto do 50 tys.	7	23,3
Miasto do 100 tys.	5	16,7
Miasto ponad 100 tys.	10	33,3
Brak danych	3	10,0
Razem	30	100

Co trzeci dzwoniący pochodził z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców (33,3%). A co czwarty (23,3 %) - z miejscowości do 50 tys. mieszkańców. Dzwoniący ze wsi i z miast do 100 tys. mieszkańców stanowili po 16,7%.

Płeć osoby dzwoniącej

Płeć	Liczba	%
Kobieta	11	36,7
Mężczyzna	19	63,3
Razem	30	100

63,3% dzwoniących stanowili mężczyźni, a 36,7% - kobiety.

Ogólna analiza przemocy wobec dzieci od 0 do 18 roku życia (n=49)

Osoba zgłaszająca przemoc wobec dziecka

Dzwoniący	Liczba	%
Rodzic	12	24,5
Os. spokrewniona	12	24,5
Sąsiad, znajomy	13	26,5
Osoba z „urzędu”	2	4,1
Ofiara	9	18,4
Brak danych, inny	1	2,0
Razem	49	100

Co czwarta osoba dzwoniąca to rodzic dziecka (24,5%) lub krewny (24,5%) lub sąsiad (znajomy) (26,5%), 18,4% problemów zgłaszały dzieci, będące ofiarami przemocy, a 4,1% stanowiły tzw. osoby „z urzędu”.

Rodzaje zgłaszanej przemocy wobec dziecka

Rodzaje przemocy	Liczba	%
Fizyczna	14	18,9
Seksualna	5	6,8
Psychiczna	29	39,2
Zaniedbanie	23	31,1
Zespół Munchhausena	0	0
Brak danych	3	4,1
Razem	74	-*

*nie sumuje się do 100%, ponieważ w większości ankiet problem dotyczył kilku typów przemocy.

Najczęściej problemy dotyczyły przemocy psychicznej (39,2%) i zaniedbania dziecka (31,1%). Przemoc fizyczna stanowiła 18,9%, a seksualna 6,8%.

Miejsce zamieszkania osoby dzwoniącej

Miejscowość	Liczba	%
Wieś	7	14,3
Miasto do 50 tys.	12	24,5
Miasto do 100 tys.	7	14,3
Miasto ponad 100 tys.	20	40,8
Brak danych	3	6,1
Razem	49	100

40,8% dzwoniących pochodziło z miasta powyżej 100 tys. mieszkańców, co czwarta osoba dzwoniła z miejscowości do 50 tys. mieszkańców. Po 14,3% stanowiły osoby dzwoniące ze wsi oraz z miast do 100 tys. mieszkańców.

Płeć osoby dzwoniącej

Płeć	Liczba	%
Kobieta	21	42,9

Mężczyzna	28	57,1
Razem	49	100

57,1% dzwoniących stanowili mężczyźni, a 42,9% - kobiety.

Wnioski wynikające z funkcjonowania infolinii:

- zgłaszały się dzieci starsze (co trzecia osoba, w sumie 30 osób) dotknięte przemocą mimo, iż kampania nie była do nich skierowana,
- 40% dzwoniących pochodziło z miast powyżej 100 tys. mieszkańców. Można to tłumaczyć akcją bilbordową, która przeprowadzona była jedynie w największych miastach Polski,
- ponad 57% dzwoniących stanowili mężczyźni, co nie potwierdza stereotypu według, którego kobiety są wrażliwsze na krzywdę dziecka,
- uznajemy, że konieczne jest szersze zaangażowanie ze strony administracji rządowej współpracującej z Rzecznikiem i organizacjami społecznymi w szeroką kampanię, której główna siła skierowana będzie do osób zamieszkałych w mniejszych miastach i wioskach.

Uwagi i wnioski dotyczące przeprowadzonej kampanii „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż”:

- Rzecznik Praw Dziecka we współdziałaniu z administracją rządową i organizacjami społecznymi winien systematycznie organizować kampanie o charakterze informacyjno-ostrzegawczym, przeprowadzane za pośrednictwem mediów, zwłaszcza TVP, gdyż wówczas trafiać one będą do małych miast i wsi,
- istnieje konieczność przeszkolenia pracowników ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, straży miejskiej oraz policji w zakresie rozpoznawania objawów tzw. zespołu dziecka krzywdzonego, gdyż te służby mają największe szanse zorganizowania natychmiastowej pomocy dziecku,
- należy podjąć określone działania legislacyjne, które umożliwiłyby wprowadzenie przepisów prawnych skutecznie zapobiegających przemocy wobec dzieci i umożliwiających skuteczne ściganie przestępców. Zasadne byłoby wprowadzenie, np. do ustawy o zakładach opieki zdrowotnej¹, ustawy o zawodach lekarza i lekarza

¹ Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 r., Dz. U z 2007 r., Nr 14, poz. 89 z późn. zm.

dentysty² oraz ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej³ przepisu nakazującego przedstawicielom tych zawodów obowiązku zgłaszania każdego przypadku zespołu dziecka krzywdzonego. Obowiązujący bowiem art. 304 Kodeksu postępowania karnego⁴ nie daje należytej gwarancji ochrony praw dzieci krzywdzonych. Jest nie tylko mało znany, ale i trudny w odbiorze. Rozwiązaniem optymalnym byłoby, np. w ramach aktu wykonawczego do ustawy, opracowanie „wzoru druku zgłoszeniowego podejrzenia o popełnieniu czynu zabronionego wobec dziecka”. Kopia takiego druku winna pozostać w dokumentacji medycznej dziecka,

- zmianie winna ulec zasada patronażowych i profilaktycznych odwiedzin dokonywanych przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej lub pediatrę w domach noworodków i małych dzieci. Opracowanie właściwego harmonogramu wizyt zwiększyłoby częstotliwość kontaktów z małym dzieckiem w środowiskach rodzinnych i opiekuńczych,
- celowe jest zdefiniowanie zasady przeprowadzania badań bilansowych 2, 4 i 6-latków. Badania takie – wykonywane właściwie i w odpowiednim czasie - są doskonałą okazją do określenia nie tylko rozwoju psychofizycznego dziecka, ale także do oceny warunków życia i relacji rodzinnych.

Przedstawione powyżej wnioski spowodowały, iż w dniu 28 listopada 2007 r. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów Pana Donalda Tuska⁵ z prośbą o bardzo pilne podjęcie działań mających na celu ograniczenie przemocy wobec dzieci oraz zainicjowanie działań legislacyjnych chroniących dzieci przed przemocą i umożliwiających ściganie sprawców.

- **Poradnik dla rodziców**

Z uwagi na wzrost zagrożeń związanych z korzystaniem z Internetu oraz nie zwiększającym się poziomem wiedzy na temat niebezpieczeństw związanych z Internetem Rzecznik Praw Dziecka we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej opracował poradnik dla rodziców **„Vademecum dla rodziców - Komputer i Internet w domu”**. Pokazuje on rodzicom, jak prawidłowo zarządzać domowym systemem

---

² Ustawa z dnia 25 grudnia 1996 r., Dz. U z 2005 r., Nr 226, poz. 1943 z późn. zm.

³ Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r., Dz. U z 2001 r., Nr 57, poz. 602 z późn. zm.

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.

⁵ ZBA-500-43/07/TR

komputerowym. Rodzic powinien być administratorem, który dba o bezpieczeństwo danych umieszczonych w komputerze oraz decyduje, jakie czynności mogą wykonywać jego dzieci w ramach obsługi komputera. Tą publikacją staramy się uświadomić rodzicom, że powinni interesować się tym, co robi dziecko w sieci. Niezmiernie ważne jest, aby dorośli korzystali z komputera wspólnie z dziećmi oraz znali programy, jakie dzieci na nim instalują. Poradnik przedstawia konkretne, praktyczne informacje dotyczące konfiguracji komputera, uzupełnione screenshotami oraz ilustracjami.

Zawiera ponadto informacje dotyczące najczęściej występujących w Polsce systemów oznaczeń gier komputerowych: PEGI oraz ESRB, podaje linki do serwisów, które prowadzą opis gier dla rodziców. Uzupełniony został o ogólne informacje na temat Internetu, słowniczek wyrażeń stosowanych w komunikatorach internetowych oraz między internautami - slang internetowy.

Pracownicy Biura Rzecznika wzięli również udział w programie pilotażowym organizowanym przez ministerstwo polegającym na przeprowadzeniu w kilkunastu szkołach lekcji bezpiecznego korzystania z Internetu połączonych z promocją poradnika.

Rzecznik Praw Dziecka chciał dotrzeć do rodziców ze wspomnianą publikacją za pośrednictwem szkół, dlatego też kolportażem poradnika zajęli się pracownicy kuratoriów. W postaci elektronicznej jest on dostępny na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka.

Współpraca z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej podczas tworzenia poradnika dla rodziców zaowocowała uruchomieniem w grudniu 2007 r. programu pilotażowego, obejmującego zajęcia dla dzieci i młodzieży z kilkunastu szkół warszawskich i podwarszawskich. Opracowane i przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka programy dla szkół podstawowych i gimnazjów przybliżyły uczniom problematykę związaną z ochroną danych osobowych, rozpowszechnianiem i ochroną przed oszustwami internetowymi oraz zabezpieczeniami antyspamowymi i antywirusowymi.

Program cieszył się dużym zainteresowaniem o czym świadczą nie tylko podziękowania skierowane przez dyrektorów szkół na ręce Rzecznika, ale także ciągłe zapraszanie pracowników Biura do przeprowadzania zajęć, mimo iż czas realizacji programu już minął.

- **Strefa Młodych**

W sierpniu 2007 r. nastąpiła zmiana w funkcjonowaniu strony internetowej www.strefamlodych.pl. Najważniejszym jej zadaniem jest rozpowszechnianie wiadomości o prawach dziecka i prawach człowieka, promowanie wolontariatu oraz idei samorządności wśród młodzieży szkolnej. Strona jest też platformą kontaktu dzieci i młodzieży oraz nauczycieli z Rzecznikiem Praw Dziecka. Osobą udzielającą porad młodym ludziom jest psycholog, który utrzymuje stały kontakt z osobami potrzebującymi wsparcia.

W ramach administrowania stroną redakcja nawiązała kontakt z kilkoma instytucjami, takimi jak: Narodowe Centrum Kultury – informowaliśmy o kampanii społecznej „Pamiętam. Katyń 1940”, portal wybieram.pl – zachęcanie młodych ludzi do tworzenia społeczeństwa obywatelskiego i udziału w wyborach, czy z Europejskim programem informacyjnym „Eurodesk”, który zajmuje się informowaniem o projektach i wolontariacie europejskim. Instytucje odzywają się także do naszej redakcji, np. tygodnik dla dzieci w Olsztynie „Junior” oraz Miejska Bibliotek Publiczna w Katowicach.

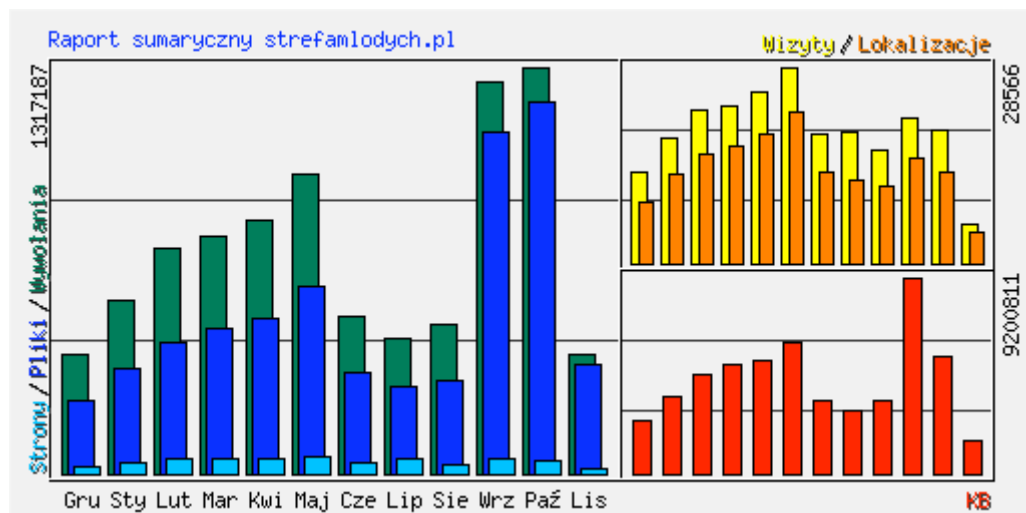
Od dnia 20 sierpnia 2007 r. na stronie zamieszczonych zostało **87 nowych artykułów i informacji**, łącznie na stronie jest **201 artykułów**. Dotychczasowe artykuły zostały uporządkowane i w sposób czytelny posegregowane. W chwili obecnej funkcjonują na stronie następujące strefy:

- Strefa wydarzeń – aktualności, zapowiedzi wydarzeń, historie o dzieciach i z udziałem dzieci, relacje.
- Strefa humanitarna – co to jest wolontariat? Miejsca, gdzie można podjąć wolontariat, oferty dla wolontariuszy.
- Strefa wakacji – opowiadania o tym, jak ciekawie spędzić wakacyjne miesiące, gdzie warto się wybrać, co zrobić, żeby niskim kosztem zobaczyć jak najwięcej.
- Strefa prawa – międzynarodowa konwencja praw dziecka, praktyczny kurs prawa karnego, problemy z wydawaniem świadectw szkolnych oraz wyrzucaniem uczniów ze szkół.
- Strefa wrzenia – niebieska karta ofiary przemocy, przemoc w domu i w szkole, miejsca porad i pomocy dla osób poszkodowanych.
- Strefa sieci – co robić, żeby być bezpiecznym w Internecie, strony przyjazne dla młodzieży.
- Strefa szkoły – „wyczesane szkoły”, czyli ciekawe szkoły ponadgimnazjalne, co można robić w szkole, po szkole oraz, jak zarządzać swoim czasem w odpowiedni sposób?
- Strefa samorządu – jak dobrze zorganizować samorząd uczniowski w szkole, jak być dobrym liderem, jak pozyskiwać środki na działalność samorządu?

- Strefa RPD – informacje o instytucji Rzecznika Praw Dziecka w kraju i na świecie.
- Strefa materiałów – stąd można ściągać publikacje, materiały, itp.
- Strefa multimedialna – forum internetowe, linki do ciekawych stron, galeria zdjęć.
- Strefa młodych – skład redakcji, kontakt, podziękowania, archiwum oraz wykaz użytkowników strony.

Ważne miejsca na stronie www.strefamlodych.pl zajmują wiadomości o wolontariacie i działalności samorządu uczniowskiego. W tym celu zamieszczamy na bieżąco informacje o ofertach wolontariatu w Polsce oraz w Unii Europejskiej, monitorujemy informacje pojawiające się na portalach dla wolontariuszy, np. www.ngo.pl lub www.wolontariat.org.pl i chcemy wystąpić do tych instytucji z ofertą współpracy. W przypadku samorządu uczniowskiego zebraliśmy cały materiał poradnikowy dla samorządów, chcemy pozyskać jeszcze więcej informacji i przygotowany zestaw umieścić na stronie. W planach na **lata 2008 – 2009** mamy również projekt przeprowadzenia **warsztatów dla liderów samorządu uczniowskiego** (we współpracy z Centrum Edukacji Obywatelskiej lub Stowarzyszeniem Szkoła Liderów).

Statystyki oglądalności strony

Legenda:

Strony – liczba stron oglądanych w ramach www.strefamlodych.pl

Pliki – liczba plików pobieranych podczas wizyt na stronie

Wywołania – liczba wprowadzeń do wyszukiwarek nazwy www.strefamlodych.pl

KB – waga plików pobieranych podczas wizyt na stronie

Wizyty – liczba dłuższych odwiedzin strony

Lokalizacje – liczba miejsc, z których nastąpiły „wejścia” na stronę

We wrześniu 2007 r. odnotowaliśmy **wzrost wizyt na stronie** (do 21 128) w porównaniu do trzech ostatnich miesięcy: sierpnia (o 4 709), lipca (o 2 103) i czerwca (o 2 188), jednakże nadal najlepszym miesiącem pod względem wizyt na stronie w ostatnich dziesięciu miesiącach pozostaje maj 2007 – prawie 7000 wizyt więcej, zapewne w związku z poszukiwaniem ciekawych szkół ponadgimnazjalnych. W kolejnych miesiącach utrzymała się wysoka liczba wizyt – w październiku było to 19247 odwiedzin, w listopadzie było to ponad 18000 wizyt, a w grudniu 2007 roku zanotowaliśmy nieco ponad 18000 wejść na stronie. We wrześniu odnotowaliśmy **najwyższą liczbę wprowadzeń do wyszukiwarek nazwy strony – 1267 609**. W porównaniu z sierpniem jest to wzrost o 782 543 wywołania, a z majem 2007 – wzrost o 296 145. W listopadzie **wzrost** liczby wprowadzeń nazwy strony do wyszukiwarek internetowych, w porównaniu do września wyniósł ponad 49000 wywołań. Tendencja ta utrzymała się do końca roku, z czego można wnioskować o wzroście popularności i zainteresowania stroną. W okresie od grudnia 2006 do grudnia 2007 nie było miesiąca z większą liczbą wyszukiwania serwisu.

- **Poradnik dla nauczycieli**

Informacje z Głównego Urzędu Statystycznego, opracowane na podstawie kart zgonów, a także dane Komendy Głównej Policji wskazują, iż w latach 2000-2005 przeciętnie w grupie wiekowej 10-14 lat notuje się 30-46 samobójstw zakończonych zgonem, a w grupie wiekowej 15-19 lat jest ich 267-285. Na szczęście sporadycznie zdarzają się przypadki samobójczej śmierci dzieci w wieku 7-9 lat. Samobójstwa stanowią drugą przyczynę zgonów wśród dzieci i młodzieży w wieku 7-19 lat.

Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Polskim Towarzystwem Suicydologicznym oraz Ministerstwem Edukacji Narodowej podjął działania wspierające nauczycieli i pracowników szkoły, którzy na co dzień spotykają się z problemami młodych ludzi. Wydany poradnik „Zapobieganie samobójstwom” daje nauczycielom pożyteczne informacje i wiedzę potrzebną w ich codziennej pracy, aby mogli zrozumieć i radzić sobie z niezwykle złożonym problemem zachowań samobójczych wśród ich uczniów, a tym samym skuteczniej im zapobiegać.

Pierwsza część poradnika została opracowana przez zespół naukowców pod kierunkiem kryminologa i suicydologa prof. zw. dr hab. Brunona Hołysta, drugą część poradnika opracował zespół ekspertów WHO, specjalistów o światowej renomie w dziedzinie problematyki samobójstw i zawiera podstawowe rekomendacje dla nauczycieli na temat prewencji zachowań samobójczych uczniów.

Poradnik przez kuratoria został dostarczony do szkół, a także umieszczony na stronie internetowej Rzecznika na prośbę szkół, które nie otrzymały wystarczającej liczby egzemplarzy. W opinii pedagogów i nauczycieli poradnik przybliżył im ogromnie trudny i delikatny problem, pokazał rolę higieny psychicznej i pozwolił inaczej spojrzeć na uczniów będących w złym stanie emocjonalnym.

II. Zespoły działające przy Rzeczniku Praw Dziecka

Na podstawie § 11 pkt 2 Regulaminu Organizacyjnego Biura Rzecznika Praw Dziecka (tekst jednolity nadany Zarządzeniem nr 30 Rzecznika Praw Dziecka z dnia 29 grudnia 2006 r.) w dniu 5 marca 2007 r. powołana została Opiniodawczo-Doradcza Rada Organizacji Pozarządowych przy Rzeczniku Praw Dziecka, a w dniu 2 kwietnia 2007 r. Rada Naukowa przy Rzeczniku Praw Dziecka.

W 2007 r. odbyły się dwa spotkania Opiniodawczo-Doradczej Rady Naukowej:

- dnia 2 kwietnia 2007 r. członkowie Rady Naukowej wymienili uwagi na temat stanu przestrzegania praw dziecka w świetle Konwencji o Prawach Dziecka oraz zaproponowali działania na rzecz poprawy sytuacji dzieci w naszym kraju. Na posiedzeniu zapadła również propozycja podziału Rady na tzw. część medyczną i niemedyczną,
- dnia 11 października 2007 r. odbyło się kolejne spotkanie tej części Rady. Tematem były prozdrowotne aspekty rozwoju dziecka. Zgromadzeni wyrazili przekonanie, że z Narodowego Funduszu Zdrowia winien zostać wydzielony „Zintegrowany program profilaktyki i promocji zdrowia w populacji wieku rozwojowego” oraz wskazane jest stworzenie kompleksowej „Strategii profilaktyki chorób cywilizacyjnych”.

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu generalnym do Ministra Zdrowia z dnia 31 października 2007 r. przedstawił postulaty, jakie zapadły w trakcie debaty:

1. faktyczne przywrócenie opieki pediatrycznej dla populacji 0-18 lat w podstawowej opiece medycznej, z zapewnieniem dostępu do pediatrii bez skierowania,
2. przywrócenie właściwej liczby oddziałów dziecięcych, bezwzględnie umożliwiających leczenie zachowawcze i zabiegowe w wyodrębnionych jednostkach,

3. rozważenie przywrócenia działalności Przychodni Matki i Dziecka, Poradni Konsultacyjnych przy oddziałach dziecięcych oraz ordynatorskiego nadzoru nad poradniami dziecięcymi w POZ,
4. zweryfikowanie systemu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży ze względu na niedostateczną dostępność leczenia ambulatoryjnego, opieki psychoterapeutycznej, brak łóżek szpitalnych i kadry psychiatrów dziecięcych, z rozważeniem możliwości „krótkiej ścieżki szkoleniowej” dla pediatrów podejmujących specjalizację z psychiatrii dziecięcej,
5. pilna weryfikacja wyceny procedur pediatrycznych podstawowych, specjalistycznych oraz tzw. jednego dnia, których szacunek jest obecnie niekorzystny i mocno niedofinansowany,
6. przywrócenie Departamentu Matki i Dziecka w Ministerstwie Zdrowia ze stanowiskiem Dyrektora, który sprawowałby funkcję koordynującą właściwy model opieki nad dzieckiem w okresie zdrowia i choroby,
7. przywrócenie należnej rangi pediatrii, niezbędnej dla motywacji do podejmowania specjalizacji, celem przełamania tworzącej się luki pokoleniowej, stwarzającej ryzyko załamania opieki nad dzieckiem w najbliższej przyszłości.

Z tzw. częścią niemedyczną Opiniodawczo-Doradczej Rady Naukowej Rzecznik spotkał się w dniu 5 listopada 2007 r. Przedstawiciele pedagogów, filozofów i prawników debatowali na temat pozytywnych metod wychowawczych i poradnictwa dla rodziców i wychowawców.

Wnioski i uwagi pozwoliły na wypracowanie priorytetów pracy Rzecznika na 2008 r.:

1. włączenie mediów do popularyzowania pozytywnych postaw bliskich młodym ludziom,
2. upowszechnienie „Porozumienia w sprawie wsparcia edukacji rodziców i wychowawców z zakresu zagadnień internetowych”, skierowanego do kuratorów oświaty,
3. wypromowanie „znaku jakości dobrej strony internetowej” oraz stworzenie „kodeksu dobrej strony internetowej”,
4. poszukiwanie możliwości stałej obecności Rzecznika Praw Dziecka w telewizji publicznej celem przedstawienia jego poglądów na pojawiające się aktualne problemy dzieci i młodzieży,
5. włączenie w proces kształcenia przyszłych nauczycieli, treści przygotowujących także do pracy z rodzicami,

6. podjęcie działań regulujących w świetle obowiązującego prawa możliwość zawieszania praw rodzicielskich (rodzice mogliby wskazać osobę, która pełniłaby władzę rodzicielską w czasie trwania przeszkody).

Powołana Opiniodawczo-Doradcza Rada Organizacji Pozarządowych przy Rzeczniku Praw Dziecka spotkała się w dniu 20 września 2007 r. Celem spotkania była wymiana doświadczeń obecnych przedstawicieli 20 organizacji w upowszechnianiu pozytywnych metod wychowawczych rodzic - dziecko.

Na spotkaniu postulowano m. in.:

1. utworzenie lokalnych zespołów interdyscyplinarnych usytuowanych np. przy Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie, które byłyby odpowiedzialne za przepływ informacji między instytucjami a specjalistami,
2. organizowanie małych wiejskich przedszkoli dzięki wsparciu gmin przez finansowanie z budżetu państwa,
3. rozwój wolontariatu jako wzorca do naśladowania,
4. organizowanie szkoleń dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach masowych, jak winni prowadzić nauczanie dzieci niepełnosprawnych,
5. skrócenie „ścieżki diagnostycznej” dla dziecka dotkniętego niepełnosprawnością, gdyż przedłużające się badania oddalają udzielenie dziecku fachowej pomocy,
6. propagowanie idei mediacji, szczególnie w szkołach, co wiąże się z przeprowadzeniem szkoleń dla uczniów, nauczycieli, rodziców.

W dniu 17 września Rzecznik spotkał się z wojewódzkimi i krajowymi konsultantami pediatrii, psychiatrii, neurologii i chirurgii dziecięcej. Przesłanką do zorganizowania narady były liczne sygnały napływające do Rzecznika o braku specjalistów, głównie pediatrów w zakładach podstawowej opieki medycznej. Przeanalizowano Raport Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczący umieszczania wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w szpitalach psychiatrycznych, rozważano możliwość zwiększenia liczby psychiatrów i neurologów dziecięcych. Postulaty i wnioski zostały przekazane Ministrowi Zdrowia⁶ oraz Prezesowi Rady Ministrów⁷.

---

⁶ Pismo z dnia 31 pa_dziernika 2007 r., ZBA-500/39/07/KWK

⁷ Pismo z dnia 16 listopada 2007 r., ZBA-500/39/07/KWK

Spotkania z członkami powołanych Rad zwróciło uwagę Rzecznika na problemy, którymi powinien się zainteresować oraz dało możliwość zebrania informacji na temat własnych działań. Zebrane uwagi i propozycję miały wpływ na określenie priorytetów działań Rzecznika. Będą one kontynuowane w latach następnych.

PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Państwo zobowiązane jest do zapewnienia każdemu dziecku najwyższego poziomu ochrony zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej (art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Rzecznik Praw Dziecka uważa, że obecnie dzieci nie są otoczone szczególną opieką medyczną. Celem zagwarantowania dzieciom właściwej opieki i wzrostu jakości udzielanych świadczeń medycznych należy:

1. stworzyć prawne ramy pozwalające określić i zbudować system monitorowania stanu zdrowia dzieci i młodzieży - do ukończenia 18 roku życia. Znajomość zagrożeń występujących wśród dzieci pozwoli prognozować zmiany, jakie zachodzą w sytuacji zdrowotnej populacji. Umożliwi podejmowanie działań zaradczych, pozwalających likwidować lub przynajmniej hamować niekorzystne zjawiska. W tym zakresie na szczególne uwzględnienie zasługuje walka z chorobami o znaczeniu społecznym, jak AIDS, choroby zakaźne łącznie z gruźlicą, choroby psychiczne, uzależnienia, wybrane choroby cywilizacyjne (np. cukrzyca).

2. znieść ograniczenia w dostępności do udzielanych dzieciom świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, a w szczególności wyeliminować wprowadzanie przez Narodowy Fundusz Zdrowia tzw. limitów na usługi medyczne. Liczba świadczeń medycznych nie powinna być określana na mocy decyzji NFZ, lecz winna odpowiadać rzeczywistym potrzebom. Świadczeniodawcy mogliby wówczas przyjmować wszystkie dzieci potrzebujące pomocy medycznej, a następnie wystawiać fakturę publicznemu płatnikowi wraz z odpowiednim zestawieniem pacjentów i udzielonych świadczeń.

3. zapewnić dzieciom zwiększoną dostępność do najnowocześniejszych i najbardziej skutecznych metod leczenia. Obecnie zbyt często aspekt ekonomiczny przeważa nad przesłankami natury medycznej. Decydując się na tańsze, ale jednocześnie mniej skuteczne metody leczenia, ogranicza się małym pacjentom szansę na przywrócenie zdrowia i lepsze życie.

4. zintensyfikować działania mające na celu promocję zdrowia rozumianą jako działania umożliwiające poszczególnym osobom i społeczności zwiększenie kontroli nad czynnikami warunkującymi stan zdrowia i przez to jego poprawę, promowanie zdrowego stylu życia oraz środowiskowych i indywidualnych czynników sprzyjających zdrowiu. Konsekwentne promowanie zdrowego stylu życia pozwoliłoby ograniczyć szkody dla zdrowia dzieci i młodzieży spowodowane niewłaściwym zachowaniem, w szczególności spożywanie alkoholu, używanie narkotyków czy palenie tytoniu. Działania w tej sferze winny być podejmowane i kierowane do dzieci już w możliwie najmłodszy wieku.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

Problemy związane z funkcjonowaniem służby zdrowia docierały do Rzecznika zarówno poprzez doniesienia prasowe, jak i interwencje rodziców, którzy lecząc swoje dzieci napotykali na różne trudności. Rzecznik przedstawiał swoje zdanie oraz proponował zmiany w następujących obszarach:

- I. Zapewnienie dzieciom należytej hospitalizacji i przestrzeganie zasady równego traktowania pacjentów

Biorąc pod uwagę sytuację opieki zdrowotnej w województwie łódzkim, Rzecznik wyraził zdecydowany sprzeciw wobec planów połączenia oddziałów pediatrycznych z oddziałami szpitala dla dorosłych. Rzecznik podkreślił rolę szpitala im. J. Korczaka w zapewnieniu bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci w regionie łódzkim oraz znaczenie jego istnienia dla bezpieczeństwa epidemiologicznego. Z pismem w tej sprawie Rzecznik zwrócił się do Marszałka Województwa Łódzkiego, Wojewody Łódzkiego, Prezydenta Miasta Łodzi oraz Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi⁸.

Prezydent Miasta Łodzi wyraził zdecydowany sprzeciw wobec restrukturyzacji przeprowadzanej przez Zarząd Województwa prowadzącej do likwidacji Ośrodka Pediatrycznego im. Korczaka w Łodzi. W tym przedmiocie została podjęta Uchwała Rady Miejskiej z dnia 21 lutego 2007 r., Nr VI 82/07⁹. Wicemarszałek Zarządu Województwa Łódzkiego poinformował, iż zamiarem Zarządu nie jest redukcja ani likwidacja Ośrodka Pediatrycznego im. Korczaka w Łodzi, a jedynie przeniesienie oddziałów zabiegowych z dotychczasowej siedziby do budynku głównego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. M. Kopernika w Łodzi w związku z zapewnieniem bardziej komfortowych warunków leczenia¹⁰. Państwowa Inspekcja Sanitarna w Łodzi zapewniła, iż nie wyrazi zgody na przeniesienie oddziałów dziecięcych do pomieszczeń, które nie spełnią ustawowych wymagań¹¹.

Rzecznik zwrócił się również do Ministra Zdrowia o podjęcie w tej sprawie pilnych działań¹². W odpowiedzi Minister Zdrowia wyjaśnił, że ośrodek pediatryczny szpitala im. Janusza Korczaka nie jest przeznaczony do likwidacji, tylko do przeniesienia do budynku głównego szpitala. Działania te mają poprawić jakość leczenia w ośrodku. Wojewoda Łódzki zwrócił się do Wojewódzkiego Centrum Zdrowia Publicznego w Łodzi o ocenę leczenia pediatrycznego. Konsultant Wojewódzki w dziedzinie pediatrii ocenił, że liczba łóżek ogólnopediatrycznych w Łodzi nie zabezpiecza w pełni potrzeb aglomeracji łódzkiej. Wojewoda łódzki zapewnił, iż podejmie działania, które nie pozwolą na zmniejszenie dostępności opieki szpitalnej dla dzieci mieszkających w Łodzi¹³.

Aby pomóc zagrożonemu likwidacją Specjalistycznemu Ośrodkowi Szkolno-Wychowawczo-Rehabilitacyjnemu TPD w Helenowie, Rzecznik wystąpił do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z prośbą, aby Mazowiecki Oddział NFZ zawarł kontrakt z wymienioną placówką¹⁴.

⁸ Pismo z dnia 30 marca 2007 r., ZBA-500-13/07/IS/TR

⁹ Pismo z dnia 30 kwietnia 2007 r., Z.P.II.0716/15/07

¹⁰ Pismo z dnia 2 maja 2007 r., PZ.I.8023/4/2007

¹¹ Pismo z dnia 18 kwietnia 2007 r., PWIS-NSE-4403/14/07

¹² Pismo z dnia 16 stycznia 2007 r., ZBA-500-5/07/IS

¹³ Pismo z dnia 26 marca 2007 r., MZ-ZP-D-073-6249-4/JC/07

¹⁴ Pismo z dnia 24 stycznia 2007 r., ZBA-500-9/07/IS

W odpowiedzi Prezes NFZ wskazał na uchybienie ośrodka w przedstawionej ofercie konkursowej, ale zgodził się na dodatkowe postępowanie konkursowe po poprawieniu oferty. Po negocjacjach podpisano umowę o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej¹⁵.

W związku z wszczętą egzekucją komorniczą Kliniki Hematologii i Onkologii Dziecięcej Akademickiego Szpitala Dziecięcego we Wrocławiu, Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia o podjęcie skutecznych działań umożliwiających personelowi medycznemu ratowanie życia i przywracanie zdrowia dzieciom wymagającym hospitalizacji¹⁶.

Rzecznik, po uprzednio zwołanej naradzie z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Zdrowia, Wojewódzkich Centrów Zdrowia Publicznego i Wojewódzkich Konsultantów ds. pediatrii z całego kraju, uznał, że egzekucje komornicze zagrażają działalności wielu oddziałów i szpitali pediatrycznych, co stanowi realne zagrożenie dla bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci. Rzecznik zaapelował do Ministra o podjęcie skutecznych działań umożliwiających personelowi medycznemu ratowanie życia i przywracanie zdrowia dzieciom wymagającym hospitalizacji.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, iż szpitale pediatryczne traktowane są priorytetowo. Rada Ministrów w dniu 6 lutego 2007 r. podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Wzmocnienie Bezpieczeństwa Zdrowotnego Obywateli”. W ramach wymienionego programu rząd udzieli doraźnej pomocy finansowej szpitalom znajdującym się w najtrudniejszej sytuacji. Zapewnił, iż w pierwszej kolejności środki finansowe otrzyma Szpital Kliniczny Nr 1 we Wrocławiu¹⁷.

W związku z napływającymi licznymi skargami o naruszaniu zasady równego traktowania pacjentów w zakresie równego dostępu do realizowanych świadczeń zdrowotnych w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie Rzecznik w wystąpieniu do Ministra Zdrowia i Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego zwrócił się o wyjaśnienie sprawy¹⁸.

Rodzice chorych dzieci informowali, że Szpital w pierwszej kolejności przyjmuje dzieci z Województwa Małopolskiego, a jednocześnie ogranicza przyjmowanie pacjentów z innych regionów Polski. Może to prowadzić do wniosku, iż preferuje się pacjentów z Małopolski, przy jednoczesnym dyskryminowaniu chorych z innych regionów kraju. Takie działanie pozostawałoby w sprzeczności z art. 68 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz

---

¹⁵ Pismo z dnia 2 marca 2007 r., DZOZ 073-0058/07

¹⁶ Pismo z dnia 2 lutego 2007 r., GR-500-1/07/JS

¹⁷ Pismo z dnia 12 lutego 2007 r., MZ-ZP-D-6392-4/JC/07

¹⁸ Pismo z dnia 6 sierpnia 2007 r., ZBA-500-20/07/TR

art. 20 ust. 5, art. 65 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁹.

W odpowiedzi Minister Zdrowia przedstawił wyjaśnienia Dyrektora Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego, który stwierdził, że zasady organizacji przyjęć pacjentów, mają na celu ich dostosowanie do aktualnych możliwości Kliniki i Szpitala oraz odpowiednie rozplanowanie zabiegów. Podkreślono również prawo pacjenta do wyboru szpitala zgodnie z art. 30 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.²⁰ Pełnomocnik Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego stwierdził, iż podjęte dochodzenie przez władze Uczelni nie wykazało żadnych uchybień w przedmiotowym zakresie. Władze Uczelni oceniły, że podjęte przez Dyрекcję Szpitala działania miały na celu jedynie uporządkowanie zaistniałej sytuacji w obliczu faktu ograniczonych zasobów organizacyjnych oraz lokalowych szpitala, a także konieczności dostosowania do nich liczby przyjęć w sposób nie stwarzający zagrożenia dla małych pacjentów. Nie potwierdzono dyskryminacji pacjentów spoza Województwa Małopolskiego²¹.

Napływające informacje o ograniczeniach w dostępie do świadczeń zdrowotnych udzielanych dzieciom, spowodowały wystąpienie do Prezesa Rady Ministrów o podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania przedmiotowych ograniczeń, w szczególności zniesienie tzw. limitów na wszelkie świadczenia zdrowotne udzielane najmłodszym pacjentom²².

Rzecznik podkreślił, iż podstawową przyczyną ograniczeń w dostępie do świadczeń zdrowotnych udzielanych dzieciom jest zbyt niski poziom kontraktowania świadczeń zdrowotnych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, czego konsekwencją są tzw. kolejki, w których dzieci-pacjenci zmuszeni są oczekiwać na planowe przyjęcie do szpitala lub lekarza specjalisty. Wskazane zjawisko świadczy, iż rozwiązania przyjęte w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych nie zapewniają dzieciom należytej ochrony zdrowia. Ustawa ta pozwala Narodowemu Funduszowi Zdrowia ograniczać, w umowie ze świadczeniodawcą (m.in. szpitalami) liczbę udzielanych świadczeń zdrowotnych. Obowiązujące rozwiązania prawne szkodzą wszystkim podmiotom systemu ochrony zdrowia, tj. pacjentom, świadczeniodawcom oraz publicznym płatnikom. Zdaniem Rzecznika zniesione winny być limity świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych

---

¹⁹ Dz. U. Nr 210, póź. 2135 z pó_n. zm.

²⁰ Pismo z dnia 20 sierpnia 2007 r., MZ-UZ-ZR-71-8991-57/AK/07

²¹ Pismo z dnia 23 sierpnia 2007 r., DK/CM/I/301/2007

²² Pismo z dnia 8 pa_dziernika 2007 r., ZBA-500-31/07/TR

dzieciom, w szczególności liczba tych świadczeń nie powinna być określana wyłącznie przez NFZ. Zmianie powinien ulec system ich finansowania.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, iż nakłady finansowe na świadczenia opieki zdrowotnej dla dzieci są sukcesywnie zwiększane. Podkreślił, że obowiązujące przepisy prawa, określając zasady tworzenia kolejek oczekujących i przyznając świadczeniobiorcom swobodę wyboru świadczeniodawcy udzielającego ambulatoryjnych świadczeń specjalistycznych i szpitala, stwarzają możliwość uzyskania określonych świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w czasie możliwie najkrótszym. Świadczeniobiorca ma prawo wyboru świadczeniodawcy, u którego czas oczekiwania na określone świadczenia opieki zdrowotnej jest najkrótszy. Informacje o prowadzonych przez świadczeniodawców listach oczekujących i średnim czasie oczekiwania na udzielenie poszczególnych świadczeń opieki zdrowotnej są publikowane na stronie internetowej oddziału wojewódzkiego Funduszu, właściwego ze względu na miejsce udzielenia świadczenia oraz aktualizowane co najmniej raz w miesiącu. Narodowy Fundusz Zdrowia zobowiązany jest do udzielania świadczeniobiorcom, na ich żądanie, informacji na temat list oczekujących i średnim czasie oczekiwania, które to zadania realizuje w szczególności poprzez bezpłatną linię telefoniczną (0-800 132 648)²³.

W związku z bardzo trudną sytuacją finansową Samodzielnego Publicznego Dziecięcego Szpitala Klinicznego w Warszawie, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia i Ministra Zdrowia z prośbą i apelem o przekazanie dodatkowych środków finansowych²⁴, gdyż szpital nie może dokonać zakupu środków farmakologicznych. Sytuacja ta stwarza zagrożenie dla zdrowia i życia dzieci przebywających w Szpitalu. Przyczyną trudności związanych z finansowaniem leczenia dzieci dotkniętych chorobami nowotworowymi może być niedoszacowanie przez Narodowy Fundusz Zdrowia kosztów związanych z tymi procedurami. Niezbędne zatem staje się zaangażowanie dodatkowych środków z budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Zdrowia. Mogłoby to np. przybrać postać programu zdrowotnego finansowanego w trybie art. 48 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz art. 54 albo art. 55 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że ustalenie liczby punktów rozliczeniowych (oraz ich oceny) na poszczególne rodzaje i zakresy świadczeń dokonuje się pomiędzy świadczeniodawcą a Funduszem w trakcie przeprowadzania procedury konkursowej w sprawie zawarcia umów. Natomiast podczas obowiązywania umowy każda ze stron może w uzasadnionych przypadkach wnioskować na piśmie o zmianę warunków umowy.

²³ Pismo z dnia 16 października 2007 r., MZ-UZ-ZR-71-9981-2/AK/07

²⁴ Pismo z dnia 25 października 2007 r., ZBA-500-35/07/TR/ES, ZBA-500-34/07/TR/ES

Dane sprawozdawcze Samodzielnego Publicznego Dziecięcego Szpitala Klinicznego w Warszawie z realizacji świadczeń opieki zdrowotnej w oddziale onkologii nie potwierdzają informacji o braku środków finansowych na te świadczenia. W ocenie Mazowieckiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ nie ma podstaw do przekazania Samodzielnemu Publicznemu Dziecięcemu Szpitalowi Klinicznemu w Warszawie dodatkowych środków finansowych. Zgodnie z wyjaśnieniami Mazowieckiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ świadczenia w zakresie onkologii dziecięcej na 2007 r. są zabezpieczone, ponieważ realizuje je również Instytut Matki i Dziecka oraz Instytut „Pomnik Zdrowia Dziecka”, a świadczenia chemioterapii - hospitalizacje realizuje oprócz Samodzielnego Publicznego Dziecięcego Szpitala Klinicznego w Warszawie 15 innych świadczeniodawców z terenu województwa mazowieckiego.

Reasumując stwierdzono, iż w chwili obecnej nie ma podstaw prawnych do przekazania Samodzielnemu Publicznemu Dziecięcemu Szpitalowi Klinicznemu w Warszawie dodatkowych środków finansowych, celem pokrycia kosztów leczenia dzieci chorych na nowotwory²⁵.

Odpowiedzi udzielił również Narodowy Fundusz Zdrowia, który poinformował, iż Samodzielny Publiczny Dziecięcy Szpital Kliniczny w roku bieżącym przedstawił do zapłaty rachunki na refundację wykonanych świadczeń w zakresie leczenia nowotworów (chemioterapii) jedynie za miesiące: styczeń, luty i marzec 2007 r. w łącznej wysokości 201.472,10 zł. W związku z tym, z łącznej wartości kontraktu na 2007 r. w wysokości 949.140,00 zł. pozostała do wykorzystania przez świadczeniodawcę kwota 747.667,90 zł. W świetle powyższego brak jest podstaw do przekazania Szpitalowi dodatkowych środków²⁶.

Utrzymujące się akcje protestacyjne i strajki w publicznych zakładach opieki zdrowotnej, spowodowały podjęcie działań gwarantujących dzieciom pełną realizację prawa do szczególnej opieki zdrowotnej²⁷.

Mając na uwadze dobro, jakim jest życie i zdrowie Rzecznik wniósł o podjęcie działań gwarantujących dzieciom pełną realizację prawa do szczególnej opieki zdrowotnej. Wydarzenia ostatnich kilkunastu miesięcy wyraźnie wskazują na istnienie bardzo poważnych problemów w systemie ochrony zdrowia, w tym także w zakresie ochrony zdrowia dzieci. Akcje protestacyjne i strajki w publicznych zakładach opieki zdrowotnej oraz nieustanne zapowiedzi ze strony środowisk medycznych o możliwości ich wznowienia w przypadku niezrealizowania ich żądań ekonomicznych stanowią stałe zagrożenie dla pacjentów. Jak poważne może to wywołać konsekwencje, świadczą zaistniałe przypadki wstrzymania pracy oddziałów

---

²⁵ Pismo z dnia 12 grudnia 2007 r., MZ-DNP-073-5738-2/DS./07

²⁶ Pismo z dnia 9 listopada 2007 r., NFZ/CF/DEF/MK/07/075/0011/W/02018

²⁷ Pismo z dnia 13 grudnia 2007 r., ZBA-500-49/07/TR

pediatrycznych i tzw. ewakuacji małych pacjentów do innych placówek ochrony zdrowia. Koniecznym - zdaniem Rzecznika - staje się podjęcie niezbędnych reform w sferze normatywnej i organizacyjnej. Rozwiązaniem optymalnym dla małych pacjentów byłoby wprowadzenie szczególnego podsystemu ochrony zdrowia dzieci. Rzecznik zwrócił uwagę na konieczność zapewnienia dzieciom zwiększonej dostępności do najnowocześniejszych i najbardziej skutecznych metod leczenia. Należy stworzyć prawne ramy pozwalające określić i zbudować system monitorowania stanu zdrowia dzieci i młodzieży – do ukończenia 18 roku życia. Ogromny nacisk należy także położyć na profilaktykę i promocję zdrowia.

Minister Zdrowia poinformował, że wypracowanie skutecznych zmian systemowych w ochronie zdrowia jest obecnie najpilniejszym z zadań realizowanych przez resort zdrowia. W pierwszej kolejności zostaną zaproponowane zmiany o charakterze porządkującym i uszczelniającym system. Jednocześnie poinformowano, że resort zdrowia dostrzega wagę poruszonego przez Rzecznika problemu akcji protestacyjnych i strajków świadczeniodawców, w tym jego znaczenie społeczne i możliwość wystąpienia zagrożenia dla zdrowia i życia świadczeniobiorców. Ministerstwo Zdrowia prowadzi stałą obserwację akcji strajkowej w celu stałego monitorowania i zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych świadczeniobiorców. Wyrażono przekonanie, że podejmowane i planowane działania na rzecz naprawy systemu ochrony zdrowia przyczynią się do wypracowania regulacji prawnych, dotyczących powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, które zabezpieczą potrzeby zdrowotne dzieci. Promowanie zdrowego stylu życia stanowi podstawowy element działań podejmowanych w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2007 - 2015, przyjętego Uchwałą Nr 90/2007 Rady Ministrów z dnia 15 maja 2007 r. Do celów strategicznych, określonych w tym Programie, należy m.in. poprawa opieki zdrowotnej nad matką, noworodkiem i małym dzieckiem, jak również wspieranie rozwoju, zdrowia fizycznego i psychospołecznego oraz zapobieganie najczęstszym problemom zdrowotnym i społecznym dzieci i młodzieży²⁸.

II. Zwiększenie kontraktacji świadczeń sanatoryjnych

Z uwagi na wieloletni brak wzrostu stawki tzw. osobodniówki w sanatoriach dla dzieci i młodzieży, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia o podjęcie aktywnych działań na rzecz zwiększenia kontraktacji świadczeń zdrowotno-sanatoryjnych dla dzieci i młodzieży²⁹.

---

²⁸ Pismo z dnia 15 stycznia 2007 r., MZ-UZ-ZR-71-9981-4/AK/07

²⁹ Pismo z dnia 7 lutego 2007 r., GR-500-2/07/ES

Zaproponował nakładanie przez Oddziały Narodowego Funduszu Zdrowia kar pieniężnych za niewykorzystywanie tego typu kontraktów. Pomogłoby to w zmianie trwającej od kilku lat sytuacji, kiedy to ośrodki i personel medyczny pozostają w pełnej gotowości, natomiast nie organizuje się pobytów sanatoryjnych dzieci i młodzieży, w związku z czym kontrakty nie zostają wykonane.

W odpowiedzi Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia zaznaczył, że mała liczba wykonywanych kontraktów związana jest z niskim przyrostem naturalnym, a co za tym idzie małą liczbą skierowań lekarskich. Oświadczył też, że Narodowy Fundusz Zdrowia nie jest zainteresowany ograniczeniem świadczeń medycznych z zakresu leczenia uzdrowiskowego dla dzieci, chce natomiast dostosowywać te świadczenia do potrzeb ubezpieczonych³⁰.

III. Wypracowanie nowych standardów kształcenia nauczycieli

Rzecznik zwrócił się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o utrzymanie przedmiotów biomedycyna i edukacja zdrowotna w standardach kształcenia pedagogów. Apelował o zachowanie biomedycyny jako przedmiotu podstawowego, a edukacji zdrowotnej jako kierunkowego, a także o stworzenie warunków do rozwoju dydaktyki tych obszarów³¹.

W odpowiedzi Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wyjaśnił, że standardy kształcenia pedagogów przedstawione Ministrowi przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego będą przedmiotem stosownego rozporządzenia Ministra, który uwzględni potrzeby rozwoju dzieci i młodzieży. Minister napisał też, że liczy na ewentualne uwagi Rzecznika w tym zakresie³².

IV. Ocena standardów postępowań i procedur medycznych w związku z projektem Rozporządzenia Ministra Zdrowia

W związku z ukazaniem się projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie standardów postępowania i procedur medycznych z zakresu opieki paliatywno-hospicyjnej Rzecznik przekazał do Ministra Zdrowia uwagi i propozycje uzupełnienia przedmiotowych standardów³³.

Zdaniem Rzecznika projekt całkowicie pomija postulaty środowiska pediatrycznego, które przedkładane były w ostatnich latach w postaci projektu programu domowej opieki paliatywnej

³⁰ Pismo z dnia 19 lutego 2007 r., DSM-075-0065/07

³¹ Pismo z dnia 23 stycznia 2007 r., ZBA 500-6/07/JS/KB

³² Pismo z dnia 20 lutego 2007 r., DSS-TL-4020-48/07

³³ Pismo z dnia 23 marca 2007 r., GR-500-7/07/JS

nad dziećmi, projektu zaleceń dotyczących domowej opieki paliatywnej (hospicyjnej), a także w wystąpieniach Konsultanta Krajowego w dziedzinie pediatrii oraz organizacji pozarządowych wyspecjalizowanych w organizacji opieki paliatywnej i w niesieniu pomocy umierającym dzieciom.

Rzecznik Praw Dziecka postulował uzupełnienie rozporządzenia o poniższe standardy:

1. domowa opieka paliatywna nad dziećmi w Polsce może być realizowana przez hospicjum domowe dla dzieci lub hospicjum domowe dla dorosłych pod warunkiem, że spełniają one minimalne wymagania konieczne do zapewnienia całodobowej opieki paliatywnej (hospicyjnej) dzieciom w miejscu zamieszkania,
2. zalecenia opieki paliatywnej opracowane dla dorosłych są niewłaściwe dla dzieci, ponieważ przyczyny śmierci dzieci są zasadniczo różne niż dorosłych,
3. opieka paliatywna nad dziećmi stanowi część pediatrii, a nie medycyny paliatywnej dla dorosłych dlatego powinna pozostawać w gestii Konsultanta Krajowego w Dziedzinie Pediatrii,
4. dziecko ze schorzeniem ograniczającym życie może dożyć wczesnej dorosłości a czas przebiegu schorzeń dziecięcych jest zasadniczo inny niż u dorosłych i dlatego opieka paliatywna nad dzieckiem może trwać kilka dni lub miesięcy, ale równie dobrze może przeciągnąć się na wiele lat. Z tych przyczyn pojęcie „stan terminalny” jest w większości przypadków pacjentów pediatrycznych, kwalifikowanych do domowej opieki paliatywnej, całkowicie nieprzydatne (jest pojęciem używanym w medycynie paliatywnej dla dorosłych),
5. opieka paliatywna obejmuje całą rodzinę; rodzice i rodzeństwo są szczególnie narażeni na stres, ponieważ spoczywa na nich ogromna odpowiedzialność za całodobową opiekę, którą sprawują nad dzieckiem w domu,
6. dzieci znajdujące się pod opieką hospicjów domowych są nadal leczone - zmienia się tylko cel leczenia; celem nie jest przedłużanie życia, a poprawa jakości życia przy zastosowaniu najbardziej nowoczesnych metody leczenia objawowego,
7. zapewnienie dziecku edukacji w okresie choroby jest bardzo ważne i zagwarantowane prawem.

V. Zapobieganie wzrostowi zachorowań

Z powodu zwiększonej liczby zachorowań małych dzieci na zakażenia jelitowe Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia oraz Głównego Inspektora Sanitarnego z prośbą o udzielenie informacji w zakresie podejmowanych w naszym kraju działań zaradczych w obszarze profilaktyki, nadzoru i diagnostyki mikrobiologicznej zakażeń jelitowych u dzieci, albowiem kolejne raporty Państwowego Zakładu Higieny zawierały dane mogące świadczyć o stałym pogarszaniu się sytuacji epidemiologicznej w odniesieniu do tych przypadków. Rzecznik apelował również o intensyfikację działań na rzecz upowszechniania oświaty

zdrowotnej i poprawy warunków higienicznych w miejscach przebywania dzieci oraz konieczność zastosowania konkretnych systemowych przedsięwzięć w obszarze zdrowotnej polityki państwa³⁴.

Minister Zdrowia wyjaśnił, iż z opinii Głównego Inspektora Sanitarnego nie wynika jednoznacznie, że wzrost liczby przypadków zachorowań w 2006 r. w porównaniu z latami ubiegłymi jest skutkiem pogarszającej się sytuacji epidemiologicznej. Zgodnie ze stanowiskiem Krajowego Konsultanta w Dziedzinie Chorób Zakaźnych, biegunki u dzieci najmłodszych stanowią raczej wskaźnik higieny środowiska, w którym dzieci się wychowują. Ograniczenie częstości występowania zakażeń jelitowych uwarunkowane jest w większym stopniu działaniami w zakresie oświatowo-zdrowotnym i higienicznym życia codziennego polskich rodzin. Państwowa Inspekcja Sanitarna opracowała w celu poprawy sytuacji epidemiologicznej szereg działań zaradczych na poszczególnych poziomach organizacyjnych, kontynuuje pracę oświatowo-zdrowotną, przeprowadza bieżące i doraźne kontrole oraz systematycznie szkoli pracowników³⁵.

Wobec niezadowalającej wykrywalności zachorowań na ostre porażenie wiotkie Rzecznik zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego o poprawę systemu nadzoru i zgłaszania przypadków w/w zachorowań oraz apelował o podjęcie działań mających przygotować pion sanitarno-epidemiologiczny na wypadek groźby pojawienia się w Polsce wirusa palio³⁶.

Rzecznik wyraził swoją troskę o te województwa, gdzie wykrywalność zachorowań na ostre porażenie wiotkie była najmniejsza i jednocześnie zwrócił się z pytaniem o gwarancje pełnego nadzoru epidemiologicznego w kontekście współpracy z Państwową Inspekcją Sanitarną i problemów szpitali pediatrycznych.

VI. Refundacja leków

Rzecznik wystąpił z prośbą do Ministra Zdrowia o podjęcie działań mających na celu zaliczenie preparatów stosowanych w leczeniu idiopatycznej hemosyderozy płuc do kategorii leków refundowanych³⁷.

W Polsce istnieje możliwość leczenia tej choroby z zapewnieniem dostępności do niezbędnych leków wyłącznie w warunkach szpitalnych. Rodzice dziecka leczonego ambulatoryjnie mogą nabyć lek (na podstawie recepty) wyłącznie za 100% odpłatnością. Preparaty stosowane w tej chorobie nie

³⁴ Pismo z dnia 9 marca 2007 r., GR-500-4/07/JS

³⁵ Pismo z dnia 10 kwietnia 2007 r., MZ-ZP-D-073-6859-9/KC/07

³⁶ Pismo z dnia 28 lutego 2007 r., GR-075-7/07/JS

³⁷ Pismo z dnia 15 czerwca 2007 r., ZBA-500-16/07/BK

zostały zaliczone do kategorii leków refundowanych. Rodziców dzieci chorych na hemosyderozę płuc, często nie stać na zakup kosztownego leku z własnych środków. Z konieczności chore dziecko trafia do szpitala.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami systemem refundacji są objęte leki znajdujące się w wykazach leków refundowanych. Wymienione wykazy określa w drodze rozporządzeń minister właściwy do spraw zdrowia, po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia, Naczelnej Rady Lekarskiej i Naczelnej Rady Aptekarskiej, mając na uwadze nie tylko kryteria zdrowotne, ale również kryterium finansowe, ze względu na możliwości płatnicze podmiotu zobowiązanego do finansowania świadczeń.

Umieszczenie produktu leczniczego w wykazach leków refundowanych wymaga wypełnienia określonej procedury wynikającej z przepisów, w tym art. 39 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych i może nastąpić na wniosek podmiotu odpowiedzialnego, skierowany do ministra właściwego do spraw zdrowia. Złożone wnioski o objęcie refundacją leków są rozpatrywane przez Zespół do Spraw Gospodarki Lekami, przy kolejnej nowelizacji wykazów leków refundowanych, uwzględniającej leki zawierające nowe substancje farmaceutyczne.

Do chwili obecnej nie wpłynął wniosek podmiotu odpowiedzialnego o wpisanie do wykazu leków refundowanych produktu leczniczego Desferal, wymienionego w piśmie Konsultanta Krajowego. W związku z tym w świetle aktualnie obowiązujących przepisów ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, oraz rozporządzeń Ministra Zdrowia nie istnieje możliwość refundacji wymienionego leku³⁸.

VII. Standardy żywienia w szpitalach

W związku z napływającymi sygnałami o niewłaściwym standardzie żywienia chorych dzieci przebywających w szpitalach Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia o przeprowadzenie analizy zagadnienia.

Zdaniem Rzecznika problem ten musi być szczegółowo przeanalizowany oraz powinny zostać prawnie określone standardy (normy) żywieniowe dla pacjentów przebywających w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej.

W ostatnich latach doszło do niemal powszechnej likwidacji kuchni szpitalnych i przejęcia kulinarnej obsługi pacjentów przez wyspecjalizowane firmy zewnętrzne (cateringowe). Szpitale w ten sposób starały się ograniczyć koszty związane z żywieniem pacjentów. Jednocześnie firmy

---

³⁸ Pismo z dnia 11 lipca 2007 r., MZ-PL-4642-5150-2/MS/07, MZ-PLR-070-385/HP/07

cateringowe, których działalność z oczywistych względów nastawiona jest na zysk, także usiłują jak najmniejszym kosztem wykonać umowę ze szpitalem. Z tej przyczyny pogłębia się dysproporcja pomiędzy należnym pacjentom standardem żywienia a jakością posiłków rzeczywiście otrzymywanych. Problem szczególnie dotyka dzieci, które nawet w stanach chorobowych nie ograniczają swojej naturalnej ekspresji i aktywności. Dodatkowo choroba i wiek rozwojowy wymusza wyższe zapotrzebowanie żywieniowe. Z powyższych względów koniecznością staje się prawne uregulowanie minimum żywieniowego należnego pacjentom leczonym w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej³⁹.

W odpowiedzi Minister Zdrowia zwrócił się z uprzejmą prośbą do Rzecznika o informacje o podmiotach w stosunku do których wniesiono skargę. Przekazane materiały umożliwić miały dokładne przeanalizowanie sprawy i podjęcie właściwych decyzji dotyczących ewentualnej kontroli⁴⁰.

VIII. Podniesienie rangi lekarza pediatry

Napływające sygnały o obniżaniu się rangi pediatrii upoważniły Rzecznika do wystąpienia do Prezesa Rady Ministrów o opracowanie postulatów i propozycji wzrostu jakości opieki nad populacją wieku rozwojowego⁴¹. Powodem takiego stanu jest ograniczenie dostępności do pediatrów na rzecz lekarzy rodzinnych na szczeblu podstawowej opieki medycznej, dokonującej się likwidacji szpitali, oddziałów pediatrycznych, niedostatecznej liczby specjalistów w niektórych dziedzinach (dramatyczny niedobór psychiatrów dziecięcych).

Rzecznik wykorzystał w wystąpieniu wnioski, jakie wypracowała Opiniodawczo - Doradcza Rada Naukowa przy Rzeczniku.

W odpowiedzi przyznano, że cenne uwagi Rzecznika zostaną poddane wnikliwej analizie i w uzasadnionych przypadkach będą mogły być uwzględnione w toku prac podejmowanych przez Ministerstwo Zdrowia⁴².

IX. Nowelizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości

W związku z nowelizacją ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w zakresie reklamy napojów alkoholowych Rzecznik przekazał Ministrowi Zdrowia propozycje przedmiotowych zmian⁴³.

³⁹ Pismo z dnia 25 października 2007 r., ZBA-500-36/07/TR/ES

⁴⁰ Pismo z dnia 8 listopada 2007 r., MZ-OZJ-077-12363-2/DM/07

⁴¹ Pismo z dnia 16 listopada 2007 r., ZBA-500-39/07/KWK

⁴² Pismo z dnia 12 grudnia 2007 r., MZ-ZO-D-073-9258-1/JC/07

⁴³ Pismo z dnia 14 czerwca 2007 r., ZBA-500-15/07/BK

Rzecznik zwrócił uwagę, iż w obecnym stanie prawnym reklama napojów alkoholowych doznaje licznych ograniczeń, o czym mowa w art. 13 wymienionej ustawy. Planowane zmiany dotyczą przede wszystkim ograniczenia czasu emisji reklam (będzie to możliwe między 23.00 a 6.00 rano). W opinii Rzecznika konieczne jest uzupełnienie obecnej listy ograniczeń poprzez wprowadzenie dodatkowego całkowitego zakazu reklamy piwa (również w formie sponsoringu) podczas imprez przeznaczonych przede wszystkim dla dzieci, w szczególności dziecięcych imprez sportowych. Sport najmłodszych powinien być całkowicie wolny od skojarzeń związanych z alkoholem, jeśli nawet sama marka piwa nie jest eksponowana na banerach reklamowych, a jedynie nazwa producenta.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, iż w dniu 14 czerwca 2007 r. Sejm uchwalił ustawę o zmianie niektórych ustaw w związku z członkostwem Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, której art. 3 wprowadził zmianę do przepisu art. 13¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Wprowadzone zmiany dostosowują zasady prowadzenia reklamy napojów alkoholowych do norm unijnych, a ponadto w sposób bardziej precyzyjny formułują ograniczenia mające na celu przede wszystkim prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży.

Oprócz tego, w Sejmie trwają równoległe prace legislacyjne nad przyjęciem kolejnej zmiany do wspomnianego wyżej art. 13¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, prowadzące do ograniczenia godzin emisji reklam w telewizji, radio, kinie i teatrze⁴⁴.

X. Wyjaśnienia dotyczące Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Dzieci

Minister Zdrowia zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o pomoc przy tworzeniu Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Dzieci⁴⁵. Otrzymał wyjaśnienie, że jest to wspólna inicjatywa Rzecznika Praw Dziecka oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Obejmuje te sfery życia, w których zaniechania i nieprawidłowości powodują występowanie zagrożenia dla bezpieczeństwa dzieci i których wyjaśnienie wymaga skoordynowanych działań organów wymiaru sprawiedliwości (np. zgony dzieci z powodu zakażeń szpitalnych, zaniedbania dzieci i przemoc wobec nich, urazy niezamierzone, w tym tzw. konsumenckie, zagrożenia ze strony środowiska fizycznego, epidemie i katastrofy masowe). Rzecznik wyraził też nadzieję, że Minister zechce pomóc przy tworzeniu programów istotnych, m. in. dla spełnienia zobowiązań międzynarodowych Polski.

---

⁴⁴ Pismo z dnia 9 lipca 2007 r., MZ-ZP-P-073-7775-2/222/SS/07

⁴⁵ Pismo z dnia 23 stycznia 2007 r., ZBA-500-7/07/IS

XI. Uposażenia pracowników służby zdrowia

Znając niskie uposażenia pracowników publicznej służby krwi, Rzecznik zwrócił się do Marszałka Senatu i Przewodniczącego Senackiej Komisji Zdrowia z prośbą, by w pracach nad budżetem uwzględnić podwyżki wynagrodzeń obejmujące wskazaną grupę zawodową⁴⁶.

Rzecznik argumentował, że placówki służby krwi zatrudniają przeważnie wysoko wykwalifikowanych pracowników, którzy powinni zostać uwzględniani we wszystkich systemowych podwyżkach płac personelu medycznego, również w procesie podwyżek uposażeń.

XII. Ochrona życia dzieci nienarodzonych

Rzecznik, będący ustawowo zobowiązany do troski o prawa dziecka do życia, w wystąpieniu do Marszałka Sejmu opowiedział się za wzmocnieniem konstytucyjnej ochrony życia dzieci nienarodzonych⁴⁷.

Postulował nowelizację art. 38 Konstytucji RP⁴⁸, w następującym brzmieniu: „Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia od momentu poczęcia do naturalnej śmierci”.

Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły:

1. ochrony prawa do życia dzieci poczętych,
2. objęcia powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym oraz zakresu refundowanych świadczeń zdrowotnych i kosztów leczenia,
3. organizacji placówek służby zdrowia,
4. praw małoletnich pacjentów,
5. błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych,
6. organizacji miejsc rekreacji dla dzieci.

---

⁴⁶ Pismo z dnia 5 stycznia 2007 r., ZBA 500-1/07/JS

⁴⁷ Pismo z dnia 19 lutego 2007 r., GR-075-61/07/ES

⁴⁸ Art. 38 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483

Spraw indywidualnych rozpatrywanych w tej kategorii było ogółem 235, w tym 115 spraw zgłoszonych na piśmie, 115 zgłoszonych telefonicznie, a 5 sprawy zostały rozpatrzone bezpośrednio w czasie wizyt interesantów w BRPD.

1. Ochrona prawa do życia dzieci poczętych

W kwestiach z zakresu ochrony prawa do życia Rzecznik przede wszystkim udzielał wyczerpujących informacji, dotyczących regulacji prawnych, zarówno w przepisach prawa polskiego, jak i międzynarodowego. W szczególności sprawy dotyczyły dwóch zagadnień: problemów z uznaniem dziecka po jego śmierci, gdy nie zostało ono uznane w okresie ciąży⁴⁹, oraz trudności w zarejestrowaniu urodzenia dziecka martwego, gdy niemożliwe okazało się określenie jego płci, a zarazem nadanie dziecku imienia⁵⁰.

W rezultacie działań podjętych, m.in. przez Rzecznika Praw Dziecka, problem został rozpoznany przez Trybunał Konstytucyjny. W dniu 16 lipca 2007 r. art. 76 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, zgodnie z którym nie można uznać dziecka po jego śmierci, określony został za niezgodny z Konstytucją RP.

Nadal powtarzały się zgłoszenia o przypadkach odmowy wydania przez zakłady opieki zdrowotnej kart zgonu dzieci urodzonych przed 22 tygodniem życia. W związku z tym napływały do Rzecznika sprawy dotyczące przeszkód w uzyskaniu przez rodziców odszkodowania z tytułu urodzenia martwego noworodka. W przypadkach tych Rzecznik podejmował działania interwencyjne i wyjaśniające, skutkujące wystawieniem i wydaniem przez właściwe jednostki stosownych dokumentów.

2. Objęcie powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym, zakres refundowanych świadczeń zdrowotnych i kosztów leczenia

Istotną część spraw zgłaszanych do Rzecznika stanowiły trudności w dostępie do bezpłatnych badań dla kobiet ciężarnych⁵¹. W przypadkach tych Rzecznik udzielał obszernych wyjaśnień co do regulacji prawnych dotyczących tego zakresu świadczeń, podejmował interwencje

---

⁴⁹ Sprawa ZII-400-11/07/DK

Sprawa ZII-400-9/07/A

⁵⁰ Sprawa ZII-400-25/07/AW

Sprawa ZII-400-26/07/AW

⁵¹ Sprawa ZII-400-3/07/JN

u Rzecznika Praw Pacjenta przy NFZ, a także zwracał się z prośbą o pomoc dla poczętych dzieci i ich matek do Biura Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia.

Wiele spraw wymagało od Rzecznika wyjaśnienia zasad ubezpieczenia zdrowotnego dzieci, udzielenia informacji o tym, jaki zakres świadczeń im przysługuje⁵² oraz kwestii refundacji kosztów związanych z uzyskaniem świadczenia zdrowotnego w jednostkach nie posiadających umowy z NFZ.

W odpowiedzi na liczne skargi dotyczące trudności w uzyskaniu świadczenia zdrowotnego dla dziecka z uwagi na ograniczenia wynikające z limitów świadczeń zdrowotnych przyznanych dzieciom, Rzecznik interweniował w Centrali oraz właściwych oddziałach NFZ. W zgłoszonych przypadkach prosił o uzasadnienie odmowy pokrycia kosztów leczenia oraz informował rodziców i opiekunów najmłodszych pacjentów o przysługujących im prawie do odwołania się od decyzji NFZ⁵³.

Znaczny odsetek spraw zgłaszanych do Rzecznika wymagał przekazania rodzicom i opiekunom dzieci szczegółowych informacji na temat danych teleadresowych placówek medycznych⁵⁴ oraz ośrodków świadczących specjalistyczne usługi medyczne, m.in. z zakresu rehabilitacji. Jak się okazuje, dostęp do tego typu informacji nadal nie jest wystarczająco powszechny i istnieje ogromna potrzeba usprawnienia przepływu informacji.

W kierowanych do Rzecznika sprawach wielokrotnie konieczne było przekazanie zgłoszonego problemu do właściwych dla danej dziedziny konsultantów krajowych, podjęcie interwencji w centrali NFZ czy Biurze Praw Pacjenta przy Ministerstwie Zdrowia.

W przypadkach problemów z uzyskaniem refundacji kosztów specjalistycznego sprzętu medycznego czy przeszkód w pokryciu kosztów leczenia lekami, które nie znajdują się na liście środków refundowanych, Rzecznik kierował do właściwych oddziałów NFZ prośby o indywidualne rozpatrzenie szczególnie trudnych spraw, a także o przyspieszenie trybu ich rozstrzygania.

Wielu rodziców i opiekunów dzieci zgłaszało się po pomoc do Rzecznika z uwagi na swoją trudną sytuację materialną, uniemożliwiającą zakup kosztownych leków, sprzętów medycznych itp. W razie braku możliwości uzyskania innego rodzaju pomocy, Rzecznik przekazywał szczegółowe informacje o możliwości uzyskania finansowego i materialnego

---

⁵² Sprawa ZII-400-8/07/AS

⁵³ Sprawa ZII-401-6/07/A

⁵⁴ Sprawa ZII-401-1/07/JN

wsparcia ze strony właściwych ośrodków pomocy społecznej, czy organizacji pozarządowych, specjalizujących się w udzielaniu tego rodzaju pomocy⁵⁵.

Do Rzecznika zgłaszano także problemy w kwestii zapewnienia i sfinansowania opieki medycznej dla dzieci, będących polskimi obywatelami, a przebywającymi za granicą kraju⁵⁶.

3 Organizacja i funkcjonowanie placówek służby zdrowia

Znaczący odsetek spraw stanowiły skargi na zmiany sposobu funkcjonowania placówek służby zdrowia. Najczęściej rodzice i opiekunowie dzieci zgłaszali do Rzecznika prośby o podjęcie działań mających zapobiec likwidacji poszczególnych zakładów opieki zdrowotnej, oddziałów szpitalnych⁵⁷. W odpowiedzi na tego rodzaju zgłoszenia Rzecznik zwracał się do właściwych organów decyzyjnych z prośbą o udzielenie wyjaśnień i podanie przyczyn wprowadzanych zmian. Celem interwencji Rzecznika było przede wszystkim zabezpieczenie praw małoletnich pacjentów do zapewnienia dostępu do świadczeń zdrowotnych.

W przypadkach reorganizacji, likwidacji czy przeniesienia zakładów opieki zdrowotnej Rzecznik wielokrotnie udzielał informacji o możliwościach uzyskania konkretnych świadczeń zdrowotnych w innych placówkach na danym terenie, interweniował w NFZ, a także kierował prośby o wyjaśnienie sprawy do Biura Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia.

Do Rzecznika wpływały także liczne skargi rodziców na sposób traktowania najmłodszych pacjentów przez personel placówek służby zdrowia⁵⁸.

Zgłaszano Rzecznikowi przypadki niewłaściwej opieki ze strony personelu i zwłoki w udzieleniu dziecku pomocy medycznej⁵⁹ oraz odmowy przyjęcia dziecka do danego zakładu

---

⁵⁵ Sprawa ZII-401-2/07/AS

⁵⁶ Sprawa ZII-401-11/07/AS

⁵⁷ Sprawa ZII-403-3/07/A_

⁵⁸ Sprawa ZII-403-8/07/DK

⁵⁹ Sprawa 403-18/07/AS

opieki zdrowotnej⁶⁰. W takich sytuacjach Rzecznik występował do danej placówki z prośbą o wyjaśnienie powodów odmowy przyjęcia dziecka do placówki medycznej. Szczególnie trudne sprawy kierował do Ministerstwa Zdrowia oraz właściwych oddziałów NFZ w celu uzyskania wyjaśnień i informacji o możliwości umieszczenia dziecka w innej placówce, właściwej dla jego stanu zdrowia.

Wiele skarg rodziców dotyczyło zapisów w regulaminie oddziałów szpitalnych, ograniczających rodzicom możliwość przebywania z dzieckiem, szczególnie w godzinach nocnych⁶¹. Rzecznik w odpowiedzi na tego typu zgłoszenia udzielał obszernych wyjaśnień, a także podejmował działania interwencyjne w Ministerstwie Zdrowia i poszczególnych placówkach opieki medycznej.

4. Przestrzeganie praw małoletnich pacjentów

Nieustannie wpływało wiele zgłoszeń dotyczących ograniczania hospitalizowanym dzieciom możliwości kontaktu i przebywania z rodzicami na terenie oddziałów szpitalnych⁶². Rodzice i opiekunowie dzieci często skarżyli się Rzecznikowi na nieuzasadnione ich zdaniem zakazywanie im obecności przy łóżku chorego dziecka, a także na proponowane im warunki pobytu. Wątpliwości rodziców budziły ustalone przez placówki służby zdrowia, wysokie opłaty za przebywanie opiekuna w szpitalu, nieproporcjonalne do zapewnionego standardu⁶³.

Rzecznik udzielał rodzicom wyczerpujących informacji na temat praw, jakie mają najmłodszy pacjenci podczas pobytu w szpitalu, a także o wyjątkowych sytuacjach, gdy prawa dzieci do kontaktu z rodziną, z uwagi na ich dobro, mogą zostać ograniczone. Zalecał rodzicom zwracanie się do dyrekcji szpitala o zwolnienie z kosztów pobytu. Z uwagi na trudną sytuację wielu rodzin dyrekcje szpitali często przychylały się do tych prośb. W szczególnie trudnych sprawach, stając w obronie praw małoletnich pacjentów, Rzecznik podejmował bezpośrednie interwencje u dyrektorów szpitali. Skutkowało to wielokrotnie wyznaczeniem w placówkach specjalnych pomieszczeń dla rodziców, gdzie mogą przebywać z dzieckiem przez całą dobę, lub umożliwieniem korzystania z łóżek znajdujących się w salach na zasadach doby hotelowej.

---

⁶⁰ Sprawa ZII-400-15/07/JN

⁶¹ Sprawa ZII-403-7/07/AS

⁶² Sprawa ZII-403-15/07/AS

⁶³ Sprawa ZII-401-12/07/AJm

Część skarg dotyczyła pobierania opłat za korzystanie z odbiorników TV na oddziałach pediatrycznych⁶⁴, co utrudniało dzieciom równy dostęp do tego rodzaju rozrywki. Rodzice zgłaszali także uwagi na niestosowane zachowania personelu wobec dzieci. Wielokrotnie pojawiały się zarzuty niegrzecznego zwracania się personelu placówek opieki zdrowotnej do dzieci, niedelikatnego postępowania z małym pacjentem podczas udzielania pomocy medycznej czy wręcz lekceważącego stosunku do dzieci i ich rodziców.

5. Błędy lekarskie i dochodzenie roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych

Do Rzecznika wpływało wiele skarg rodziców na niewłaściwe przeprowadzanie procedur medycznych przez personel placówek służby zdrowia. Rodzice żalili się na liczne zaniedbania⁶⁵, skutkujące zakażeniami szpitalnymi i innymi komplikacjami zdrowotnymi. Szczególnie często zwracano się do Rzecznika w sprawach dotyczących uszkodzeń okołoporodowych⁶⁶, stanowiących zagrożenie dla zdrowia, a nawet życia zarówno matki, jak i dziecka, często prowadzących do trwałych uszczerbków na zdrowiu czy kalectwa.

Wiele spraw dotyczyło przedłużających się procedur diagnostycznych i nieprawidłowości w zakresie postawionej diagnozy, a w związku z tym błędów w zastosowanym leczeniu. Zgłaszano skargi na nieuzasadnione hospitalizowanie dziecka czy bezzasadnie przedłużający się pobyt dziecka na oddziale szpitalnym.

W odpowiedzi Rzecznik informował obszernie rodziców i opiekunów dzieci o tym, w jaki sposób mogą dochodzić praw najmłodszych pacjentów na drodze administracyjno-sądowej. Wielokrotnie na prośbę zwracających się po pomoc osób Rzecznik bezpośrednio interweniował u Rzecznika Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia, czy w Biurze Praw Pacjenta przy NFZ. W sprawach rozpatrywanych przez Okręgową Izbę Lekarską, Okręgową Izbę Pielęgniarek i Położnych przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej lub sądy prosił o wyjaśnienia dotyczące toku postępowania. Ponieważ wiele zgłaszanych do Rzecznika spraw dotyczyło opóźnień w ich rozpoznawaniu, Rzecznik systematycznie występował o przyspieszenie procedur.

---

⁶⁴ Sprawa ZII-403-6/07/AJ

⁶⁵ Sprawa ZII-402-4/07/AS

⁶⁶ Sprawa ZII-402-7/07/DK

6. Organizacja miejsc rekreacji dla dzieci

Rzecznikowi Praw Dziecka zgłaszano problemy związane z zapewnieniem dzieciom bezpieczeństwa na terenach przeznaczonych do ich zabaw i wypoczynku. W sprawach wpływających do Rzecznika poruszano kwestię właściwego zabezpieczenia skwerów, placów zabaw i innych terenów rekreacyjnych. Wiele spraw dotyczyło problemów z utrzymaniem tych miejsc w czystości oraz kwestii odpowiedzialności za ich stan. Znaczna część skarg dotyczyła obecności psów na placach zabaw dla dzieci, a także osób nietrzeźwych oraz palących w obecności dzieci. Wpływało także wiele pytań dotyczących standardów bezpieczeństwa, jakie powinny spełniać sprzęty, stanowiące wyposażenie placów zabaw dla dzieci.

Rzecznik w odpowiedzi na te zgłoszenia udzielał informacji o regulacjach prawnych w tym zakresie, interweniował u właściwych jednostek, takich jak spółdzielnie mieszkaniowe czy Straż Miejska o podjęcie stosownych działań.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

Rodzicom przysługuje prawo pierwszeństwa w wychowywaniu dziecka zgodnie ze swymi przekonaniami. Dziecko nie może zostać oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli, chyba że leży to w interesie dziecka i zdecyduje o tym sąd na podstawie obowiązujących przepisów prawa. Dziecko oddzielone od rodziców ma prawo do kontaktów z nimi. Oboje rodzice ponoszą wspólną i główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Państwo zobowiązane jest do udzielenia im pomocy w wypełnianiu tego obowiązku (art. 5, art. 9 i art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

W obowiązującym stanie prawnym Rzecznik Praw Dziecka zauważa konieczność następujących regulacji:

1. opracowanie przepisów wykonawczych umożliwiających wyegzekwowanie przepisów prawa dotyczących kontaktu dziecka ze swoimi rodzicami.

Obecnie zgodnie z art. 100 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego strona ma prawo wystąpić do sądu o oddanie dziecka zatrzymanego przez osobę nieuprawnioną. Z żądaniem takim może zwrócić się rodzic, któremu przysługuje władza rodzicielska, a także rodzic, którego władza rodzicielska została ograniczona, jeżeli przysługuje mu uprawnienie do przebywania wraz z dzieckiem. Osobą nieuprawnioną jest każda osoba bezpodstawnie odmawiająca wydania dziecka, np. zatrzymuje je wbrew orzeczeniu sądu.

2. podjęcie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

W Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie brakuje dostatecznych działań skierowanych na przywrócenie rodzinie biologicznej zdolności opiekowania się dzieckiem. Dopiero gdy nie przyniesie to zadowalających efektów, powinno nastąpić objęcie dziecka stałą opieką zastępczą, najlepiej o charakterze rodzinnym. Natomiast pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć wyłącznie charakter przejściowy.

3. zwiększenie liczby pracowników socjalnych.

Obecnie w kraju jest ok. 20 tys. pracowników socjalnych. Zdaniem Polskiego Towarzystwa Pracowników Socjalnych potrzeba 150 tys. pracowników, aby z zaangażowaniem mogli oni zająć się problemem każdej rodziny. W tej chwili sąd rodzinny opiera się na informacjach uzyskanych od pracowników socjalnych, które z powodów wymienionych nie mogą być rzetelne. Za wzmocnieniem rangi i zwiększeniem liczby pracowników socjalnych przemawia także fakt wzrostu liczby rozwodów, w ciągu ostatnich 6 lat o około 68%. Wzrasta zatem liczba dzieci pozbawionych możliwości rozwoju w pełnej rodzinie, w której często interweniować musi pracownik socjalny.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

I. Pomoc finansowa dla zawodowych rodzin zastępczych

Zdaniem Rzecznika pomoc finansowa przyznawana zawodowym rodzinom zastępczym jest niewystarczająca. Podejmując jednak decyzję o jej zwiększeniu należy wziąć pod uwagę średni miesięczny dochód w gospodarstwach domowych. Z danych GUS wynika, że średni dochód w gospodarstwach domowych (na osobę w rodzinie) wychowujących trójkę dzieci wyniósł w 2004 r. – 447,06 zł. Natomiast w rodzinach w czwórkę dzieci – 319,77 zł na osobę. Proponowane zwiększenie pomocy finansowej może stanowić dysproporcję w stosunku do dochodów rodzin biologicznych. Stawki świadczeń wymagają dyskusji z uwzględnieniem sytuacji dochodowej innych rodzin.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Przewodniczącej Sejmowej Komisji Rodziny i Praw Kobiet w sprawie propozycji zwiększenia pomocy finansowej dla rodzin zastępczych⁶⁷.

---

⁶⁷ Pismo z dnia 6 lutego 2007 r., ZBA-500-11/07/KSz

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzin zastępczych⁶⁸ wprowadziło nowe stawki świadczeń dla zawodowych rodzin zastępczych zwiększając niektóre świadczenia prawie dwukrotnie.

II. Problem polskich rodzin przebywających za granicą

W prasie pojawiły się artykuły opisujące przypadki ograniczania praw rodzicielskich polskim rodzicom przebywającym za granicą⁶⁹. Odbierane dzieci zostają przekazywane rodzinom nie władającym językiem polskim. Rodzina biologiczna nie zna miejscowego prawa, często słabo włada językiem obcym, co pozbawia ją faktycznej możliwości udziału w postępowaniach sądowych.

Po interwencji Rzecznika Ministerstwo Spraw Zagranicznych skierowało zapytanie do swych placówek konsularnych o przedstawienie przypadków, w których podjęto interwencje⁷⁰.

Odbyły się spotkania Rzecznika z przedstawicielami Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Sprawiedliwości, Polskiego Centrum Mediacji, Stowarzyszenia Prawników Polskojęzycznych w Niemczech dotyczące sposobów udzielania pomocy obywatelom polskim stojącym przed niemieckim wymiarem sprawiedliwości. Podjęto działania w celu stworzenia listy krajowych mediatorów, którzy mogliby służyć pomocą w konfliktach rodzinnych.

Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły:

1. władzy rodzicielskiej,
2. prawa do kontaktów z dziećmi i jego egzekucji,
3. problemów rodzinnych z tzw. elementem międzynarodowym.

---

⁶⁸ Dz. U. z 2007 r., Nr 201, poz. 1456

⁶⁹ Pismo z dnia 27 sierpnia 2007 r., ZBA-500-21/07/BK/MK/MP

⁷⁰ Pismo z dnia 10 wrze_nia 2007 r., DKP II-314-01-07

Spraw indywidualnych rozpatrywanych w tej kategorii było ogółem 3422, w tym 1112 spraw zgłoszonych na piśmie, 2109 zgłoszonych telefonicznie oraz 201 spraw rozpatrywanych bezpośrednio w BRPD w czasie wizyt interesantów.

1. Władza rodzicielska

Rzecznik Praw Dziecka w swojej działalności w 2007 roku sporą uwagę w sprawach indywidualnych poświęcił zagadnieniom związanym z władzą rodzicielską oraz kontaktami między dziećmi a rozwiedzionymi rodzicami.

Znaczna ilość spraw dotyczyła próśb jednego z rodziców, aby Rzecznik poparł jego stanowisko w toczącym się postępowaniu rozwodowym. Zauważalna była ścisła tendencja do opisywania swojej sytuacji w sposób przerysowany, tak aby pokazać, że to właśnie on - jako osoba zgłaszająca - stała się ofiarą w wyniku zaistniałej sytuacji. Przy okazji wiele osób zgłaszających odbierało działania sądu lub Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego (RODK) w sposób subiektywny. Jeżeli rozstrzygnięcia lub opinie były po ich myśli, to odbiór całej sytuacji był akceptowany, w przeciwnym razie zarzucali sądowi lub biegłym stronniczość, niekompetencję, a nawet podejrzewali o korupcyjne układy.

Wśród tych spraw dominujące były spory z zakresu władzy rodzicielskiej nad dziećmi, ustalenia kontaktów z drugim rodzicem wyłączonym z bieżącej opieki oraz wskazaniem miejsca, gdzie powinny odbywać się spotkania. Zgłaszający skarżyli się na nierówność stron w postępowaniu sądowym, najczęściej ze względu na reprezentowanie drugiej strony przez profesjonalnego pełnomocnika, przeciągające się spory, opieszałość sądu, długie przerwy między poszczególnymi rozprawami dochodzącymi nawet do 3-4 miesięcy, długie oczekiwanie na badania w RODK niezbędne do wydania zarządzeń tymczasowych. Zauważalne w tych sporach było duże zaangażowanie emocjonalne i ambicjonalne każdej ze stron oraz częste złośliwe uwagi czynione drugiej stronie bądź to na sali sądowej, bądź poza nią.

Zgłaszający stawiali sobie za cel pozbawienie lub znaczne ograniczenie władzy rodzicielskiej drugiego z rodziców. W związku z tym wiele razy dopuszczali się oni oskarżeń nie mających wiele wspólnego z prawdą obiektywną, a w skrajnych przypadkach zarzucali stronie przeciwnej molestowanie seksualne dzieci, które nie znajdowało odzwierciedlenia w szczegółowych badaniach przeprowadzonych w RODK.

Rzecznik w pierwszej kolejności zaznajamiał się z toczącym się postępowaniem sądowym, wnosząc do prezesa sądu o wydanie postanowień oraz kopii badań w RODK lub wywiadu kuratorskiego. Te dwa dokumenty pozwalają bowiem spojrzeć na sprawę w miarę obiektywnie. Często zdarzało się, że zgłaszający nieprawidłowo odczytywali wydane opinie,

w szczególności, gdy pewne słowa, które zamieszczone były w dokumencie, odnosiły się do twierdzeń przytoczonych przez drugą stronę postępowania, a nie stanowiły wniosków, do jakich doszedł zespół badający. Niejednokrotnie zdarzało się, że zgłaszający byli oburzeni na kłamstwa drugiego z rodziców.

Sprawy z tego zakresu monitorował Rzecznik z otrzymywanych z sądu informacji. Dużo uwagi poświęcał informowaniu rodziców o ich prawach, procedurze sądowej. Postępowania, będące w sferze zainteresowań Rzecznika, sądy prowadziły sprawnie, z większym zaangażowaniem, m.in. poprzez pełniejsze wysłuchanie stron.

W sprawach sądowych Rzecznik koncentrował się wyłącznie na ochronie praw dziecka i nigdy nie zajmował stanowiska jednej ze stron. Zdarzało się, że konieczne było zwrócenie uwagi sądowi na treść art. 12 Konwencji o Prawach Dziecka, zobowiązujący do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia stanowiska samego dziecka w sprawach bezpośrednio jego dotyczących.

W w/w sprawach zastrzeżenia budzące wątpliwości Rzecznika dotyczyły w głównej mierze opieszałości sądu i RODK, spowodowane – takie przynajmniej można odnieść wrażenie – zbyt małą ilością sędziów rodzinnych oraz zbyt małą ilością zespołów opiniujących w RODK.

W kilku sprawach Rzecznik informował o sposobie rozwiązywania konfliktu między rodzicami na tle sposobu wychowywania dzieci.

Częściej niż w latach wcześniejszych zdarzało się, że osoby trzecie zgłaszały nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny i wychowywaniu dzieci. Najczęściej czynili to dziadkowie. Część informacji pochodziła od dziadków ze strony tego z rodziców, który miał ograniczoną władzę rodzicielską, co w konsekwencji wpływało również na kontakty z nimi. Tylko część przypadków potwierdziła się, część zaś była złośliwym podejściem dziadków włączonych w konflikt między rodzicami dziecka.

W przypadku potwierdzenia, iż dobro dziecka zostało naruszone, Rzecznik starał się przekonywać osoby zgłaszające, aby poinformowały o zaistniałej sytuacji sąd opiekuńczy, a w przypadkach pilnych lub gdy zgłaszającymi były osoby, które nie chciały angażować się w sprawę, odpowiednie pismo do sądu wysyłano z Biura Rzecznika.

W sprawach pilnych pracownicy zgłaszali również sprawę telefonicznie dyżurnemu najbliższej jednostki Policji celem podjęcia odpowiednich czynności. W ślad za taką interwencją wysyłano pismo z prośbą o udzielenie informacji o podjętych krokach.

Rzecznik zajmował się także problemem egzekucji władzy rodzicielskiej w stosunku do drugiego z rodziców. Rodzice zostali pouczeni, że w tej sprawie należy złożyć wniosek do sądu w trybie art. 598¹-598¹³ Kodeksu postępowania cywilnego. Takie postępowanie z reguły nie jest rozpatrywane w ciągu 1-2 dni, co u wnioskodawcy wywołuje zniecierpliwienie i rozgoryczenie. Rola Rzecznika to w głównej mierze informowanie o krokach, jakie powinni zgłaszający podjąć, gdyż wiedza na ten temat jest znikoma. Takiej informacji osoby zgłaszające nie otrzymują również od policjantów, którzy odmawiają podjęcia czynności służbowych.

Rok 2007 to również rozpowszechnienie teorii doktora Gardnera i duża liczba spraw dotyczących tego problemu. Rzecznik zainteresował się tym zagadnieniem szerzej, zlecając sporządzenie ekspertyzy mającej na celu określenie, czy i w jakim zakresie można korzystać z tej teorii?

Do Rzecznika zgłaszały się same dzieci. Przedstawiały one różne problemy, z którymi stykają się na co dzień. Najczęściej pytały Rzecznika o prawo rodziców do otwierania korespondencji pocztowej, czytania listów, e-mail, sprawdzania, na jakie strony internetowe wchodzi. Druga grupa spraw była związanych z miejscem zamieszkania, w szczególności z prawem dziecka do wyboru miejsca zamieszkania, jeśli rodzice nie mieszkają razem. Pytały czy mogą zamieszkiwać z dziadkami lub czy rodzice mogą im nakazać mieszkanie z dziadkami, mimo iż posiadają prawa rodzicielskie. Dodatkowo należy zwrócić uwagę na ciekawość dzieci w zakresie prawa rodziców o decydowaniu w sprawie religii oraz zmuszania ich do odpowiednich praktyk religijnych. Osobne problemy dotyczyły konieczności wykonywania pracy zarobkowej na żądanie rodziców lub problem z prawem do decydowania o tym, kto i w jakim zakresie może korzystać z pieniędzy zarobionych przez nieletniego.

Pojawiały się również sprawy związane z aresztowaniem lub skierowaniem do zakładu karnego osoby będącej jedynym opiekunem posiadającym władzę rodzicielską. Rzecznik zwracał się do sądu z prośbą o możliwość odbycia kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym przystosowanym do przebywania matki z dzieckiem.

Pojedyncze sprawy dotyczyły pomocy w odzyskaniu pełni władzy rodzicielskich. Zainteresowanym udzielano informacji, jakie są przesłanki do zmiany wydanego wcześniej postanowienia o ograniczeniu bądź pozbawieniu władzy rodzicielskiej, oraz jakie kroki prawne należy podjąć.

Niektóre sprawy dotyczyły pomocy w odnalezieniu nieletnich notorycznie uciekających z domu.

2. Prawo do kontaktów z dziećmi i jego egzekucja

Wiele spraw wpływających do Rzecznika dotyczyło problemów jednego z rodziców, który nie sprawował bieżącej władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, w wyegzekwowaniu kontaktu ze swoją córką lub synem. W tym zakresie zagadnienia można podzielić na cztery kategorie:

- pierwsza dotyczy sytuacji, kiedy osoby dorosłe po raz pierwszy stykały się z takim problemem. W tym przypadku informowaliśmy o możliwości uregulowania kontaktów poprzez wydanie odpowiedniego postanowienia przez sąd opiekuńczy lub podjęcie próby uzgodnienia tego na drodze polubownej,

- druga dotyczyła problemów w sprawnym ustaleniu kontaktów przez sąd, przewlekłości postępowań sądowych, długich oczekiwaniach na badania w RODK lub niezadowolenia z ustaleń poczynionych przez biegłych psychologów. Wśród osób zgłaszających się były także oburzone rzekomymi kłamstwami ze strony byłego współmałżonka, który opisywał biegłym psychologom sytuację rodzinną w sposób niesprawiedliwie oczerniający drugiego z rodziców. W tych przypadkach działania pracowników Biura opierały się na monitorowaniu spraw prowadzonych w sądach oraz informowaniu o specyfice badań w RODK,

- trzecia to problem z egzekwowaniem kontaktów już ustalonych przez sąd. Osoby opiekujące się dzieckiem najczęściej skarżyły się na: nie dotrzymanie godzin ustalonych przez sąd, np. poprzez wcześniejsze przybycie, umyślne przedłużanie widzeń, zmuszanie dziecka i rodzica opiekującego się nim do przygotowania się do widzeń z drugim z rodziców, a następnie nie przybycie na spotkanie i nie poinformowanie o tym. Dodatkowo problemy dotyczyły sposobu przebiegu widzeń, które polegały m.in. na informowaniu dziecka o konflikcie panującym między rodzicami, oczernianiu drugiego rodzica i charakteryzowanie się na ofiarę, informowanie dziecka o sprawach trudnych, nieadekwatnych do możliwości percepcji dziecka. Zdarzały się zarzuty, że osoba przybywająca do dziecka przynosiła wyjątkowo drogie prezenty, mające na celu przekonanie do siebie dziecka kosztem drugiego rodzica, w przypadku, gdy osoba ta nie wywiązywała się z nałożonych na nią obowiązków alimentacyjnych,

- inna grupa spraw to problem z przemocą fizyczną i psychiczną, występującą podczas widzeń lub w związku z próbą wyegzekwowania ich. W przypadku utrudniania kontaktu osoby przybywające na spotkanie najczęściej zgłaszały się na policję z prośbą o interwencję. Do przemocy dochodziło również podczas samego kontaktu, gdy rodzic przybywający

w odwiedzinie nie życzył sobie, aby podczas tych spotkań obecny był również drugi z rodziców. Zdarzały się przypadki, że na spotkania przybywały osoby, które nie miały ustalonych kontaktów, najczęściej dziadkowie ze strony osoby przybywającej, oraz osoby postronne, zabierane po to, by mogły być świadkami sytuacji konfliktowych. Rola Rzecznika ograniczała się głównie do informowania o możliwościach rozwiązania zaistniałych sytuacji lub w drastycznych sprawach powiadamiano sąd opiekuńczy.

3. Problemy rodzinne z elementem międzynarodowym

1. Cudzoziemcy

Pisma kierowane do Rzecznika Praw Dziecka przez cudzoziemców zamieszkujących w Polsce zawierały głównie prośby o pomoc w zalegalizowaniu pobytu na naszym terytorium, uzasadniane zawarciem związku małżeńskiego z obywatelem polskim i narodzinami dzieci. Cudzoziemcy posiadali zazwyczaj decyzje o odmowie zezwolenia na osiedlenie się lub zamieszkanie na czas oznaczony na terenie Polski, co skutkowało tym, że organy administracji publicznej orzekały wobec nich nakaz deportacji wiążący się z koniecznością rozdzielenia rodziny. Mając na uwadze prawo rodziców do wspólnego wychowania dzieci, Rzecznik występował do właściwych organów (wojewodów lub Urzędu ds. Cudzoziemców) z wnioskiem o odstąpienie od wykonania decyzji deportacyjnych.

Inną grupę spraw stanowiły wnioski o zalegalizowanie pobytu cudzoziemców na terytorium Polski, uzasadniane koniecznością sprawowania opieki nad ciężko chorym dzieckiem bądź toczącym się w polskich sądach postępowaniach, w których cudzoziemiec był stroną tego postępowania. W tego typu przypadkach Rzecznik Praw Dziecka kierował prośby do właściwych organów o nadanie cudzoziemcom pobytu tolerowanego lub wizy pobytowej.

Pozostała część skarg kierowanych do Rzecznika dotyczyła przewlekłości procesu o nadanie statusu uchodźcy. Oczekiwanie na decyzję organu pierwszej instancji trwa wiele miesięcy, a całe postępowanie uchodźcze wraz z jego kontrolą sądowo – administracyjną niekiedy kilka lat. Skazuje to małoletnich cudzoziemców na długotrwały pobyt w ośrodku dla uchodźców. Cudzoziemcy zwracali się także z prośbą o pomoc w uzyskaniu dla dziecka obywatelstwa polskiego⁷¹. Rzecznik informował zainteresowanych o konieczności zwrócenia się w takich sprawach do właściwych organów.

---

⁷¹ ZII-470-44/07/AJ

2. Obywatele polscy zamieszkali za granicą

Skargi obywateli polskich zamieszkujących za granicą dotyczyły postępów w sprawach ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej i umieszczenia dzieci w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo – wychowawczej. Pomoc Rzecznika w przedmiotowych sprawach polegała na występowaniu do polskich placówek konsularnych z prośbą o udzielenie skarżącym wszechstronnej opieki. Większość spraw dotyczących pozbawienia polskich obywateli prawa sprawowania bezpośredniej opieki nad dziećmi dotyczyła sądów niemieckich oraz niemieckich urzędów ds. młodzieży. W tej sytuacji Rzecznik Praw Dziecka nawiązał stałą współpracę z konsulatami działającymi na terytorium Niemiec oraz stowarzyszeniami polskich prawników w Niemczech.

Skargi kierowane do Rzecznika dotyczyły także uprowadzenia dzieci za granicę i pozbawienia jednego z rodziców jakiegokolwiek kontaktu z nimi. Rzecznik informował skarżących o możliwości podjęcia działań zmierzających do odzyskania dziecka w trybie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę⁷², a w szczególności o konieczności wystąpienia do Ministerstwa Sprawiedliwości ze stosownym wnioskiem o odebranie dziecka. W sytuacji, gdy sprawa została wcześniej zgłoszona do Ministerstwa Sprawiedliwości, Rzecznik monitorował toczące się postępowanie zmierzające do odzyskania bezprawnie uprowadzonego dziecka z kraju jego stałego pobytu.

---

⁷² ZII-471-7/07/AJ, ZII-471-8/07/AJ

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Każde dziecko ma prawo do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu, społecznemu za co główną odpowiedzialność ponoszą jego rodzice (art. 27 Konwencji o Prawach Dziecka).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Rzecznik uznaje za konieczne:

1. wprowadzenie ulgi podatkowej dla wszystkich grup społecznych.

Uchwalona w 2007 r. przez Sejm RP tzw. ulga prorodzinna (z tytułu wychowania dziecka) przysługuje jedynie rodzinom opodatkowanym podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Z odliczenia od podatku nie skorzystają rolnicy, przedsiębiorcy, którzy rozliczają się z fiskusem ryczałtem (czy kartą podatkową) oraz osoby, które od dochodów ze swojej działalności gospodarczej płacą podatek liniowy. System podatkowy stanowi jeden ze

sposobów podejmowania przez państwo działań, mających na celu realizację tzw. polityki prorodzinnej, dlatego Rzecznik Praw Dziecka stoi na stanowisku, że ulga winna zostać wprowadzona dla wymienionych grup społecznych.

2. zmiana w przyznawaniu świadczeń pielęgnacyjnych.

Obowiązujący zapis ustawowy nie przyznaje świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym jeśli jest ono (w związku z kształceniem, rewalidacją lub rehabilitacją) umieszczone w placówce zapewniającej całodobową opiekę przez co najmniej 5 dni w tygodniu. Pozbawia się rodzinę świadczeń nawet wówczas jeśli dziecko jest zmuszone przebywać w ośrodku szkolno-wychowawczym, gdyż tylko tam może realizować obowiązek szkolny z uwagi na brak podobnych placówek w miejscu zamieszkania. Rzecznik uważa, że o przyznaniu bądź odmowie świadczenia powinien decydować czas faktycznej opieki świadczonej przez ośrodek i jej zakres, nie zaś jednoznaczny zapis 5 dni w tygodniu.

3. objęcie prawem do urlopów wychowawczych matek prowadzących działalność gospodarczą.

Obecnie z urlopu wychowawczego mogą korzystać matki zatrudnione na podstawie Kodeksu pracy. Jest to niezgodne z art. 71 ust. 2 Konstytucji RP, który przyznaje każdej matce przed i po urodzeniu dziecka prawo do szczególnej opieki bez względu na formę zatrudnienia.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

I. Nabycie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka dla rodzin adopcyjnych

Z uwagi na docierające sygnały od rodziców adopcyjnych Rzecznik podjął działania mające na celu zmianę przepisów⁷³, aby umożliwić tym rodzinom nabycie jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka.

Zgodnie z przepisami wniosek o złożenie zapomogi składa się w terminie 3 miesięcy od narodzin dziecka. Termin ten jest niemożliwy do zachowania dla rodzin adoptujących dziecko, gdyż sama procedura adopcyjna trwa kilka miesięcy. W związku

---

⁷³ Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r., Dz. U z 2006 r., Nr 139, poz. 992)

z niesprawiedliwym traktowaniem rodziców adopcyjnych Rzecznik wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w tej sprawie⁷⁴.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej stwierdził, że problem został dostrzeżony i przepis ten będzie przedmiotem nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych⁷⁵. Nowelizacja ustawy doprowadziła do zmiany art. 15b ust. 3 dotyczącego jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka. Termin na złożenie wniosku został przedłużony do 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego do 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia.

II. Przyznanie dodatku osobom samotnie wychowującym dziecko

Ostatnia nowelizacja ustawy o świadczeniach rodzinnych, która weszła w życie w lipcu 2007 r., spowodowała, że samotny rodzic, któremu Sąd przyzna alimenty, zostaje pozbawiony możliwości ubiegania się o świadczenia rodzinne, a dokładnie o dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka. Taka sytuacja ma miejsce bez względu na kwotę zasądzonych od drugiego rodzica alimentów (często kwota ta nie przekracza 100 zł). Zdaniem Rzecznika, taka sytuacja uderza w osoby samotnie wychowujące dzieci, w związku z czym istnieje konieczność takiej zmiany przepisów, aby w sytuacji przyznania bardzo niskich alimentów pomniejszać świadczenia rodzinne o kwotę zasądzoną przez sąd. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Ministra Pracy i Polityki Społecznej⁷⁶.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej stwierdził, że nie można ocenić takiego rozwiązania jako krzywdzące. Nie wydaje się właściwym przyznanie dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka jako formę uzupełnienia zasądzonych przez sąd niskich alimentów, bo świadczenie utraciłoby swój charakter⁷⁷.

III. Wprowadzenie ułatwień dla rodziców studentów

Kobiety podejmujące studia odkładają decyzje o macierzyństwie, gdyż są świadome trudności w pogodzeniu obowiązków studenckich i rodzinnych. Konsekwencją rezygnacji

⁷⁴ Pismo z dnia 19 stycznia 2007 r., ZBA – 500-8/07/KSz

⁷⁵ Pismo z dnia 19 lutego 2007 r., DSR-II-073-4-8504-TW/07

⁷⁶ Pismo z dnia 5 września 2007 r., ZBA-500-24/07/KSz

⁷⁷ Pismo z dnia 29 września 2007 r., DSR-II-07-11/U_/07

z macierzyństwa jest przesunięcie wieku urodzenia pierwszego dziecka z 23 do 26 lat. Wszelkie działania wspierające rodzicielstwo studentów, w tym możliwość tworzenia przyuczelnianych żłobków i przedszkoli, są godne poparcia⁷⁸. Wprowadzenie takich rozwiązań może przyczynić się do wzrostu liczby narodzin. Rzecznik w piśmie do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej zaproponował poddanie pod dyskusję możliwości wprowadzenia odpowiednich rozwiązań prawno-legislacyjnych.

IV. Poprawa współpracy służb pomocy społecznej

Mając na względzie liczne nieprawidłowości w działaniu służb pomocy społecznej Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w tej sprawie⁷⁹.

Problemem jest brak współpracy pomiędzy instytucjami zajmującymi się pomocą społeczną. Bardzo często nie ma przepływu informacji ani koordynacji działań między jednostkami samorządu terytorialnego. Nie ma żadnego współdziałania między gminą na terenie, której rodzina mieszka, a powiatem na którego terenie działa Centrum Pomocy Rodzinie.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej stwierdził, że podziela wątpliwości Rzecznika w wielu zgłoszonych sprawach. Poinformował, że w resorcie prowadzone są prace nad opracowaniem założeń do ustawy o opiece nad rodziną i dzieckiem⁸⁰.

Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły:

1. świadczeń z pomocy społecznej,
2. świadczeń rodzinnych,
3. problemów mieszkaniowych,
4. alimentów i zaliczki alimentacyjnej.

Spraw indywidualnych rozpatrywanych w tej kategorii było ogółem 835, w tym spraw zgłoszonych na piśmie 361, telefonicznie 419 oraz 55 spraw rozpatrywano bezpośrednio w BRPD w czasie wizyt interesantów.

---

⁷⁸ Pismo z dnia 10 lipca 2007 r., ZBA-500-18/07/MP

⁷⁹ Pismo z dnia 12 grudnia 2007 r., ZBA-500-48/07/KSz

⁸⁰ Pismo z dnia 24 stycznia 2008 r., DSR-I-078-1-1 KN/08

1. Świadczenia z pomocy społecznej

Wśród spraw kierowanych do Rzecznika z zakresu świadczeń z pomocy społecznej można wyróżnić dwie kategorie zagadnień:

- problemy związane z uzyskaniem i wysokością świadczeń,
- problemy z uzyskaniem odpowiedniej informacji i wsparcia ze strony ośrodków pomocy społecznej.

Zainteresowani, kierujący prośby i pytania z omawianego zakresu, to osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, zarówno finansowej jak i mieszkaniowej, mający poczucie nie radzenia sobie z jej skutkami. Wśród osób zgłaszających swoje problemy dominują rodzice samotnie wychowujący dzieci, reprezentowani głównie przez samotne matki, wdowy, kobiety, których mężowie przebywają w zakładach karnych, kobiety rozwiedzione.

Sprawy zgłaszają również ojcowie samotnie wychowujący dzieci, a także rodzice niepełnoletnich dziewcząt, które po urodzeniu dziecka nie biorą udziału w jego wychowaniu, utrzymaniu i opiece. Znamienne jest, iż problem ten dotyczy często dziewcząt, których matkami są osoby zdemoralizowane, niewydolne wychowawczo. Do grupy osób zgłaszającej omawiane problemy należą też dziadkowie opiekujący się wnukami, których rodzice nie wypełniają swoich rodzicielskich obowiązków, często nadużywający alkoholu.

Rodzice występujący w tej kategorii spraw to nierzadko osoby bezrobotne. Ich jedynym źródłem dochodu są zasiłki z pomocy społecznej i świadczenia rodzinne. Jak wynika z analizy spraw, rodziny te od lat korzystają z zasiłków nie pozwalających na pokrycie kosztów utrzymania.

W trudnej sytuacji pozostają rodziny wielodzietne, w których jedno bądź oboje rodziców nie pracuje lub pracuje jedynie dorywczo. Problemem dodatkowo utrudniającym sytuację finansową rodzin jest wychowywanie dzieci obciążonych różnymi dysfunkcjami zdrowotnymi, wymagających kosztownego leczenia i rehabilitacji. Wśród osób kierujących prośby o pomoc są też kobiety samotnie wychowujące dzieci. Często z uwagi na wieloletnią przemoc ze strony współmałżonków musiały opuścić dotychczasowe mieszkanie w obawie o los swój i dzieci.

Inną kategorię stanowią sąsiedzi, nauczyciele, lekarze rodzinni znający trudną sytuację danej rodziny. Można wyróżnić matki samotnie wychowujące dzieci, które wcześniej były wychowankami placówek opiekuńczych. Po ich opuszczeniu nie miały żadnego wsparcia ze strony najbliższych ani wzorców, z jakich mogłyby czerpać wiedzę na temat radzenia sobie w różnego typu trudnych sytuacjach życiowych.

Z przesłanych Rzecznikowi spraw wynika, iż osoby będące w tak trudnych sytuacjach życiowych i finansowych, niejednokrotnie czują się bezradne, zniechęcone, nie wiedzą do kogo mogą się zwracać w celu uzyskania wsparcia materialnego, porady czy wsparcia psychicznego. Często są to osoby nie posiadające dalszej rodziny, w sposób naturalny stanowiącej wsparcie dla swoich członków.

Rzecznik Praw Dziecka jest adresatem skarg na decyzje ośrodków pomocy społecznej, odmawiające wypłaty świadczeń pieniężnych przewidzianych przepisami ustawy.

W sprawach z zakresu pomocy społecznej Rzecznik wskazywał wnioskodawcom przysługujące im prawa, warunki i zasady uzyskiwania świadczeń, niezbędne dokumenty potwierdzające prawo do konkretnego świadczenia. Informował o uprawnieniach poszczególnych grup oraz o instytucjach powołanych do rozpatrywania wniosków i przyznawania pomocy. Wielokrotnie występował do ośrodków pomocy społecznej o nadesłanie informacji dotyczącej sytuacji życiowej i materialnej rodziny oraz objęcie jej stosowną pomocą. W ramach podjętych spraw przekazywał zainteresowanym nazwy i adresy instytucji i organizacji udzielających pomocy prawnej i rzeczowej, dostępnych w rejonie zamieszkania konkretnej rodziny.

Należy wspomnieć również o problemach wynikających z braku należytej współpracy osób starających się o pomoc z pracownikami ośrodków pomocy społecznej. W wyniku przeprowadzonych postępowań wyjaśniających niejednokrotnie okazywało się, że zainteresowani pomocą jednocześnie odmawiali pracownikom socjalnym prawa przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, nie wpuszczali ich do domu, nie dostarczali wymaganych dokumentów.

W ramach podejmowanych czynności Rzecznik wyjaśniał wszelkie wątpliwości związane z rodzajem i zakresem świadczeń wynikających z ustawy o pomocy społecznej, zarówno świadczeń finansowych, jak też pozostałych form wsparcia oferowanych przez ośrodki pomocy społecznej.

2. Świadczenia rodzinne

Napływające sprawy dotyczyły głównie problemów z uzyskaniem tychże świadczeń i kryteriów ich przyznawania. Osoby zwracające się do Rzecznika przedstawiały wątpliwości dotyczące zasad przyznawania zasiłku rodzinnego i przewidzianych dodatków oraz świadczeń opiekuńczych przeznaczonych dla rodziców i dzieci niepełnosprawnych. Zagadnieniem często powtarzającym się był zakres świadczeń należnych matkom po urodzeniu dziecka, ich wysokość i kryteria przydziału. O pomoc występowali dziadkowie starający się o uzyskanie prawa do odbioru należnych wnukom świadczeń w sytuacji, gdy rodzice nie

wywiązywali się z opieki nad dziećmi i nie uczestniczyli w pokrywaniu kosztów ich utrzymania. Zastrzeżenia osób występujących do Rzecznika budziła wysokość kryterium dochodowego uprawniającego do uzyskania świadczenia pielęgnacyjnego.

Wszystkie zgłoszone sprawy analizowane były pod kątem możliwości poprawy sytuacji rodziny. Rzecznik wyjaśniał zasady przyznawania świadczeń rodzinnych, informował o uprawnieniach poszczególnych grup potrzebujących, pouczał o możliwości odwoływania się do organów wyższej instancji od niekorzystnych dla zainteresowanych decyzji. Wielokrotnie występował do tych organów z prośbą o informacje o sposobie rozpatrzenia odwołań.

W podejmowanych przez Rzecznika interwencjach, poza zwróceniem uwagi na konieczność objęcia danej rodziny pomocą materialną, Rzecznik podkreślał zasadność udzielania przez ośrodki pomocy społecznej pomocy psychologicznej i wsparcia terapeutycznego.

3. Problemy mieszkaniowe

Rzecznik jest adresatem próśb osób starających się o poprawę sytuacji mieszkaniowej swoich rodzin, od lat oczekujących na przydział lokalu z zasobów własnych gminy, zagrożonych eksmisją z tytułu nie wywiązywania się z opłat czynszowych, oczekujących na przydział lokali socjalnych. Analiza spraw wskazuje, że rodziny te żyją w warunkach często skrajnie nieodpowiednich dla dzieci, nie spełniających podstawowych standardów bezpieczeństwa, higieny, nie zabezpieczających członkom rodziny podstawowych potrzeb zachowania prywatności, intymności. Charakterystyczne jest, że rodziny występujące o pomoc w przydziale lokalu to na ogół rodziny wielodzietne, w których jeden bądź oboje rodziców nie pracuje, a wychowywane są dzieci niepełnosprawne, szczególnie wymagające godnych warunków życia i rozwoju. Zwracają się również rodzice samotnie wychowujący dzieci, którzy opuścili dotychczasowe mieszkanie z uwagi na przemoc ze strony współmałżonka. Wiele spraw dotyczy niskiego standardu proponowanych lokali socjalnych, braku dostępu do bieżącej wody i ogrzewania, zawilgocenia, zagrzybienia, a przede wszystkim ich usytuowania. Mieszkania te znajdują się na ogół w budynkach zniszczonych, na obrzeżach miast, sąsiadują z mieszkaniami zajmowanymi przez osoby nadużywające alkoholu, agresywne, związane ze światem przestępczym. Rodziny występujące do Rzecznika proszą o pomoc w negocjacjach z urzędami, by uzyskać lokal o nieco wyższym standardzie, usytuowanym w budynkach dających gwarancje bezpiecznego wychowywania dzieci. Zgłaszający wskazywali na długi, wieloletni okres oczekiwania na przydział lokali, skarżyli

się na lekceważenie przez urzędników ich trudnej sytuacji. W każdej z podjętych spraw Rzecznik, często kilkakrotnie, zwracał się do władz samorządowych o pomoc i przydzielenie lokalu spełniającego potrzeby zainteresowanych.

Wzorem lat ubiegłych kierowane do Rzecznika pisma potwierdzają trudną sytuację mieszkaniową w Polsce. Dotyczy to szczególnie rodzin o niskich dochodach, bezrobotnych, wielodzietnych, w których rodzice dotknięci są chorobą alkoholową, niepełnosprawnymi, wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych, rodzin wielopokoleniowych.

W wielu przypadkach Rzecznik zwracał się do Burmistrzów i Prezydentów Miast o potraktowanie sprawy ze szczególną uwagą. Dotyczyło to rodzin, których postawa rodzicielska nie budziła zastrzeżeń, a zła sytuacja lokalowa, brak mieszkania bądź groźba eksmisji miały skutkować umieszczeniem dziecka w placówce.

Podjęmowane interwencje dotyczyły też kobiet opuszczających domy samotnej matki, ośrodki dla ofiar przemocy w rodzinie, ośrodki interwencji kryzysowej. W wielu przypadkach Rzecznik wskazywał na konieczność eksmisji członka rodziny, dopuszczającego się przemocy. Występował do Prezesów Sądów z prośbą o informacje w powyższych sprawach, do komorników sądowych z prośbą o informacje dotyczące przestrzegania przepisów prawnych chroniących dobro małoletniego w procedurze eksmisji. Skutkiem podjętych interwencji było umieszczenie kilku zainteresowanych rodzin na liście zakwalifikowanych do zawarcia umowy najmu, o podpisaniu których informowano Rzecznika.

4. Alimony i zaliczka alimentacyjna

Do Rzecznika kierowane były sprawy dotyczące:

- trudności z egzekucją świadczeń alimentacyjnych,
- wątpliwości związanych z ustaleniem prawa do świadczeń alimentacyjnych i zmianą ich wysokości,
- zastrzeżeń kierowanych do organów wymiaru sprawiedliwości związanych z ustalaniem wysokości obowiązku alimentacyjnego i aktywnością komorników sądowych w zakresie egzekucji należności,
- prawa do zaliczki alimentacyjnej, kryteriów jej przydziału i uchwalenia ustawy przywracającej zlikwidowany fundusz alimentacyjny.

Odpowiedzią na sprawy dotyczące uchylania się od obowiązku alimentacyjnego zobowiązanych do świadczeń alimentacyjnych bądź przekazywanie uprawnionemu kwot nie odpowiadających kwotom zasądzonym było wskazywanie zainteresowanym procedury dochodzenia roszczeń alimentacyjnych oraz zasad odpowiedzialności karnej za uchylanie się

od obowiązku alimentacyjnego. Pytania dotyczyły również przesłanek umożliwiających staranie się o podwyższenie dotychczas zasądzonych świadczeń alimentacyjnych.

Z wątpliwościami zwracały się osoby pełnoletnie bądź rodzice osób, które w niedługim czasie ukończą 18 rok życia. Pytania dotyczyły czasu trwania obowiązku alimentacyjnego wobec osób pełnoletnich, kontynuujących naukę, a nie będących w stanie samodzielnie się utrzymać. Wśród osób zwracających się do Rzecznika byli również wierzyciele zgłaszający zastrzeżenia na temat działalności sądów i pracy komorników. Rzecznik pouczał zainteresowanych o trybie zaskarżania rozstrzygnięć sądu i możliwościach składania zastrzeżeń co do prowadzonych przez komorników postępowań, w przypadku sytuacji wskazujących na opieszałość i przewlekłość tychże postępowań. Napływały też prośby dotyczące ustalania prawa do świadczeń alimentacyjnych od osób przebywających za granicą.

Rzecznik odpowiadał na pytania i wątpliwości związane z zasadami przydziału zaliczki alimentacyjnej, której kryteria wyznaczają przepisy ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej. Wyjaśniał, które osoby są uprawnione do jej pobierania, jaka jest wymagana wysokość dochodu, jak należy starać się o zaświadczenie o bezskuteczności egzekucji w przypadku, gdy dłużnik przebywa za granicą.

Do Rzecznika napływały też wątpliwości zainteresowanych dotyczące konieczności zwrotu nienależnie pobranej zaliczki alimentacyjnej. Rzecznik informował, że osoba, która pobrała nienależnie zaliczkę, jest zobowiązana do jej zwrotu oraz, że stosownie do obowiązujących przepisów organ właściwy wierzyciela może bez zgody strony zmienić lub uchylić ostateczną decyzję administracyjną, na mocy której strona nabyła prawo do zaliczki, jeżeli uległa zmianie sytuacja rodzinna lub dochodowa rodziny mająca wpływ na prawo do zaliczki albo osoba nienależnie pobrała zaliczkę.

Mając na uwadze zainteresowanie problemami związanymi z prawem do świadczeń alimentacyjnych, Rzecznik informował o uchwalonej w dniu 7 września 2007 r. ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, która powołuje na nowo Fundusz Alimentacyjny. Starania o przywrócenie Funduszu były przedmiotem zainteresowania Rzecznika Praw Dziecka od momentu jego likwidacji i opisane są w poprzednich sprawozdaniach z działalności Rzecznika Praw Dziecka.

PRAWO DO NAUKI

Każde dziecko ma prawo do nauki. Nauka dziecka powinna być ukierunkowana przede wszystkim na rozwijanie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka, rozwijanie szacunku dla praw człowieka oraz szacunku dla rodziców dziecka, przygotowanie do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie oraz rozwijanie w dziecku poszanowania środowiska naturalnego (art. 28 i art. 29 Konwencji o Prawach Dziecka).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Rzecznik Praw Dziecka dostrzega obszary, w których prawo dziecka do nauki nie jest w pełni przestrzegane:

1. Zapewnienie równych szans edukacyjnych:
  - a) dzieci ze wsi i małych miasteczek mają utrudniony dostęp do edukacji przedszkolnej,

- b) rodzice przewlekłe chorych dzieci mają trudności z uzyskaniem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,
- c) dzieci dotknięte biedą, pochodzące z rodzin patologicznych oraz grup ryzyka rozwojowego napotykać na swej drodze zbyt wiele problemów, z którymi sami nie są w stanie się uporać,
- d) konieczność ułatwiania dzieciom uchodźców wchodzenia w polski system edukacyjny,
- e) brak pomocy ze strony dyrektorów szkół rodzicom, jeśli chcą wybrać dla dziecka formę realizacji obowiązku szkolnego poza szkołą.

2. Bezpieczeństwo i higiena:

- a) wiele placówek ma nadal problemy z eliminowaniem przypadków agresji i przemocy,
- b) od wielu lat nie zostaje skutecznie rozwiązane zmniejszenie wagi tornistrów szkolnych. Nabyte wady postawy skutkują na całe życie. Pomimo podejmowanych działań nie powstały ani regulacje prawne, ani system profilaktyki w tym zakresie,
- c) konieczne jest wyeliminowanie zjawiska unikania zajęć wychowania fizycznego przez uczniów. Jedną z przyczyn takiej postawy uczniów może być dopuszczanie w każdej sytuacji usprawiedliwienia przez rodziców absencji,
- d) niezwłocznie należy dokonać zmiany mebli szkolnych, nieprzystosowanych do wzrostu uczniów. Na podstawie wyników kontroli przeprowadzonej przez Głównego Inspektora Sanitarnego jedynie 11,44 % szkół może przedstawić 100% wymaganych certyfikatów na meble i urządzenia oraz sprzęt sportowy. 27,55% szkół podstawowych i 29,02% przedszkoli posiada meble bez certyfikatów.

3. Droga do szkoły - środki transportu:

- a) nie najlepiej zorganizowane dowozy powodują, iż uczniowie zbyt długo oczekują na środek transportu przed lub po zajęciach lekcyjnych, często pozostają wówczas bez opieki bo szkoła nie prowadzi świetlicy. Bardzo często też przystanki są znacznie oddalone od domu ucznia,
- b) nie respektowanie przez konduktorów i kontrolerów ulg przewozowych uczniów posiadających legitymacje szkolną w obcym języku.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

I. Zapewnienie równych szans edukacyjnych

- W obecnym stanie prawnym dyrektor szkoły, w obwodzie której dziecko mieszka, zezwala na spełnianie obowiązku poza szkołą oraz określa warunki jego spełnienia. Przepisy prawa nie określają jednak koniecznych warunków, od spełnienia których zależy podjęcie pozytywnej decyzji dyrektora szkoły i nie wyznaczają standardów, które dyrektor szkoły ma postawić rodzicom i ich dzieciom w procesie edukacji domowej. Uregulowania wymaga także problem ekonomicznego statusu dziecka realizującego obowiązek szkolny lub obowiązek nauki w formie edukacji domowej.

W tej kwestii Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie prac nad zmianą przepisów prawnych zmierzających do zapewnienia równych szans edukacyjnych dzieciom, których rodzice chcieliby, aby realizowały one obowiązek szkolny w formie nauczania domowego⁸¹.

Minister Edukacji Narodowej zgodził się, iż konieczne jest uszczegółowienie warunków, od których zależeć będzie wydanie przez dyrektora zezwolenia na spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki poza szkołą oraz nadanie dyrektorowi szkoły, w której dziecko jest wpisane na listę uczniów uprawnienia do wydawania zezwoleń⁸².

- W związku z niepokojącymi sygnałami dotyczącymi zagrożenia likwidacją tzw. alternatywnych form edukacji pozaszkolnej Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Marszałka Sejmu i Prezesa Rady Ministrów z prośbą o jak najszybsze podjęcie działań Rządu celem wznowienia prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty⁸³.

Do marca 2008 r. ww. formy będą finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, następnie odpowiedzialność tę powinny przejąć samorządy lub organizacje pozarządowe, otrzymujące fundusze z gminy. W związku z tym niezbędne jest wprowadzenie przed końcem września 2007 r. zmian w ustawie o systemie oświaty (umożliwiających gminom tworzenie i finansowanie alternatywnych form edukacji przedszkolnej), aby gminy mogły wpisać do swoich budżetów odpowiednie środki gwarantujące dalsze funkcjonowanie małych form edukacji przedszkolnej.

---

⁸¹ Pismo z dnia 16 stycznia 2007 r., ZBA-500-3/07/KB

⁸² Pismo z dnia 15 lutego 2007 r., DKOS-ZF-532-4/07

⁸³ Pismo z dnia 23 sierpnia 2007 r., ZBA-500-23/07/MK/MP

W odpowiedzi Marszałek Sejmu poinformował o uchwaleniu przez Sejm na 46 posiedzeniu w dniu 24 sierpnia 2007 r. ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o przesłaniu jej Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Marszałkowi Senatu⁸⁴.

Minister Edukacji Narodowej w odpowiedzi na pismo skierowane do Prezesa Rady Ministrów poinformował o następujących działaniach⁸⁵:

- konieczności wznowienia prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty,
- zaapelowaniu do samorządów wojewódzkich o przyspieszenie procedur konkursowych umożliwiających kontynuację projektów,
- podjęciu rozmów z projektodawcami, których projekty kończą się w roku 2007 w sprawie ich przedłużenia do marca 2008 r.

Wprowadzone do ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁸⁶ zmiany umożliwią tworzenie alternatywnych form wychowania przedszkolnego, wspierających edukację dzieci w wieku przedszkolnym przede wszystkim na terenach, gdzie do tej pory nie funkcjonują przedszkola.

- Wejście w życie z dniem 1 września 2007 r. rozporządzenia nakazującego wliczanie oceny z religii lub etyki do tzw. średniej ocen ucznia zaowocowało zainteresowaniem rodziców i uczniów organizacją lekcji etyki w szkołach różnego typu. Informacje pozyskane przez Rzecznika wskazywały, że nauki etyki nie organizowano w wystarczającym stopniu. Nie zorganizowanie tych zajęć dyrektorzy szkół tłumaczyli brakiem wykwalifikowanych nauczycieli, niewielkim zainteresowaniem uczniów oraz niechęcią samorządów do finansowania niezaplanowanych wcześniej zajęć.

Wystąpienie Rzecznika⁸⁷ do MEN spowodowało nawiązaniem przez Ministra Edukacji kontaktów z uczelniami wyższymi, aby uruchomiły bądź kontynuowały prowadzenie studiów podyplomowych dających kwalifikacje do nauczania etyki.

W odpowiedzi Minister Edukacji wyjaśnił również, iż jedynie 4 szkoły z całego kraju zgłosiły problemy ze znalezieniem nauczycieli etyki. Nieliczne zaś przypadki opóźnienia w uruchomieniu zajęć z etyki zostaną rozwiązane po zatwierdzeniu aneksów do organizacji roku szkolnego⁸⁸.

---

⁸⁴ Pismo z dnia 30 sierpnia 2007 r., GHS-180-11/07

⁸⁵ Pismo z dnia 7 wrze_nia 2007 r., DKOS-ZF-532-51/07

⁸⁶ Dz. U. z 2007 r., Nr 181, poz. 1292

⁸⁷ Pismo z dnia 19 wrze_nia 2007 r., ZBA-500-28/07/MP

⁸⁸ Pismo z dnia 1 pa_dziernika 2007 r., DKOS-ZF/GP-532-57/07

- Rodzice dzieci przewlekle chorych zwrócili się do Rzecznika z prośbą o zbadanie problemu zapewnienia ich dzieciom odpowiedniego procesu nauczania, aby mogły – w miarę możliwości - aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym⁸⁹.

Rzecznik uważa, że dzieci przewlekle chore nie zawsze wymagają organizacji specjalnych warunków i metod nauki. Nie zawsze również nauczanie indywidualne – które eliminuje dziecko z grupy rówieśniczej – winne być najczęściej wybieraną formą nauczania chorego dziecka. Obecnie dzieci chore mogą uczęszczać do oddziałów integracyjnych na zasadach dzieci pełnosprawnych. Rzecznik poddał Ministrowi pod rozwagę możliwość uzyskiwania przez dzieci przewlekle chore orzeczeń o niepełnosprawności.

Minister w odpowiedzi poinformował, iż trudno przyjąć, że przepisy prawa oświatowego nie zapewniają powszechnego i równego dostępu do wykształcenia oraz wyłączają dzieci przewlekle chore. O formie kształcenia decyduje bowiem przede wszystkim ich aktualny stan zdrowia⁹⁰.

- Rzecznik Praw Dziecka – w związku z uwagami zgłaszanymi przez uczniów – podjął działania w celu wyjaśnienia sygnalizowanych naruszeń równego dostępu do edukacji ponadgimnazjalnej, spowodowanych nie uwzględnieniem punktów za aktywność w formie wolontariatu⁹¹. Rzecznik zwrócił się do Ministerstwa Edukacji Narodowej o zdefiniowanie, ujednoczenie punktowania oraz wskazania sposobu ustalania szczegółowych kryteriów w procesie rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych.

Minister Edukacji wyjaśnił, iż kryteria punktowania we wszystkich województwach są te same, nie powinny zatem powodować nierówności szans edukacyjnych. Sposób przeliczenia na punkty, m. in. osiągnięć ucznia przysługuje kuratorom, także i w kwestii aktywności w formie wolontariatu⁹².

II. Zapewnienie bezpieczeństwa i higieny

- Problem noszenia przez dzieci tornistrów, których ciężar przekracza normy dopuszczalne dla ich wieku i wagi ciała, poruszany jest od wieku lat przez różne gremia: lekarzy, rodziców, nauczycieli, media.

Nabyte przez dzieci wady postawy skutkują na całe życie. Do powstawania wad postawy przyczyniają się również niewystarczające wyposażenie szkół w ergonomiczne i bezpieczne

---

⁸⁹ Pismo z dnia 13 października 2007 r., ZBA-500-32/07/ESn

⁹⁰ Pismo z dnia 5 listopada 2007 r., DKOJ-2-ZS-523-114/07

⁹¹ Pismo z dnia 26 października 2007 r., ZBA-500-37/07/ESn

⁹² Pismo z dnia 13 listopada 2007 r., DKOS-1/KW-5020-15/07

meble oraz unikanie przez dzieci i młodzież lekcji wychowania fizycznego. Rzecznik Praw Dziecka wystosował dwa wystąpienia generalne do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań wspierających rozwój fizyczny, motoryczny i psychospołeczny dzieci i młodzieży⁹³.

Minister Edukacji Narodowej w odpowiedzi na pisma Rzecznika stwierdził, iż rozważa możliwość zapisania w rozporządzeniu o dopuszczalności podręczników maksymalnego ciężaru książki⁹⁴.

Natomiast w pakiecie działań „Szkoła bezpieczna i przyjaźnie wymagająca” mogą zostać zawarte standardy bezpieczeństwa i higieny pracy szkoły. Minister poinformował, że wystąpi do jednostek samorządu terytorialnego oraz kuratorów oświaty z pismem przypominającym o nadzorowaniu także problematyki bezpieczeństwa i higieny. Wystosuje też apel do organów prowadzących szkoły o sukcesywną wymianę mebli szkolnych i urządzeń sportowych na sprzęt spełniający wymogi ergonomii i bezpieczeństwa.

III. Dowożenie do szkół, komunikacja

- Rzeczywistość wskazuje na częste przypadki ustalania odległego miejsca (nawet ponad 2 km), z którego uczeń jest dowożony do szkoły. Zdarza się, że uczniowie oczekują na autobus zbyt długo i bez opieki.

Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o zapewnienie bezpiecznych warunków dowozu dzieci, a także o zwrócenie uwagi kuratorom, by wydając pozytywną opinię w sprawie sieci szkół brali pod uwagę również kwestie prawidłowego zorganizowania dowożenia uczniów do szkoły⁹⁵.

W odpowiedzi Minister Edukacji zapewnił, że zgłoszone uwagi zostaną uwzględnione i przekazane kuratorom⁹⁶.

- Od rodziców Rzecznik pozyskał informację, że kontrolerzy i konduktorzy zarówno kolei, jak i komunikacji miejskiej nie respektują legitymacji szkolnych w obcych językach⁹⁷. Minister Edukacji wyjaśnił⁹⁸, że uczniowie powyżej 12 roku życia mają możliwość nabycia karty IS/C uprawniającej do zniżek kolejowych. Natomiast dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą, którzy uczą się w szkołach przy przedstawicielstwach

---

⁹³ Pismo z dnia 26 listopada 2007 r., ZBA-500-42/07/ESn

Pismo z dnia 10 grudnia 2007 r., ZBA-500-47/07/ESn

⁹⁴ Pismo z dnia 11 grudnia 2007 r., DMB-MB-611-479/2007

⁹⁵ Pismo z dnia 19 września 2007 r., ZBA-500-29/07/MP/TW

⁹⁶ Pismo z dnia 4 października 2007 r., brak sygnatury

⁹⁷ Pismo z dnia 26 października 2007 r., ZBA-500-38/07/ESn

⁹⁸ Pismo z dnia 6 listopada 2007 r., DKOS-ZF-5008-8/07

dypłomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, powinni otrzymać legitymację wydaną przez Zespół Szkół dla Dzieci Obywateli Polskich Czasowo Przebywających za Granicą. Do rozwiązania pozostaje natomiast sprawa dzieci obywateli polskich przebywających za granicą, które nie uczęszczają do szkół polskich. Odpowiedź została przekazana Ministrowi Transportu.

IV. Dzieci cudzoziemskie w polskim systemie edukacyjnym

- Rzecznik zwrócił się do Mazowieckiego, Podlaskiego i Lubelskiego Kuratorów Oświaty⁹⁹ z prośbą o przedstawienie sytuacji w zakresie realizacji i dostępności do dodatkowej nauki języka polskiego oraz zajęć dydaktyczno-wyrównawczych dzieci cudzoziemskich przebywających na wymienionych terenach.

Do Rzecznika doszły bowiem informacje, że dzieci te nie są właściwie przygotowane do rozpoczęcia nauki w polskiej szkole, co skutkuje słabymi osiągnięciami i niskimi wynikami sprawdzianów i egzaminów, przeprowadzanych na koniec II i III etapu edukacyjnego.

Rzecznika interesowało również to, czy np. niepowodzenia szkolne nie zniechęcają rodziców do posyłania dzieci do szkół.

W odpowiedzi Kuratorzy poinformowali, że powołali koordynatorów zajmujących się problematyką dzieci cudzoziemskich, którzy zaobserwowali diametralną zmianę w realizacji przez nich obowiązku szkolnego. W badanym okresie ok. 90% tych dzieci uczęszczało do szkoły¹⁰⁰.

W dniu 30 października 2007 r. Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Szefem Urzędu do Spraw Cudzoziemców zorganizowali konferencję poświęconą prawu dzieci cudzoziemskich do edukacji.

Problemy podniesione na konferencji posłużyły Rzecznikowi Praw Dziecka do skierowania do Ministra Edukacji Narodowej¹⁰¹ pisma, w którym postuluje o uregulowanie przepisów prawa pozwalających ujednoczyć i usprawnić następujące kwestie: sprawne włączenia dzieci cudzoziemskich w proces edukacyjny, przygotowanie merytoryczne kadry pedagogicznej, stworzenie przepływu informacji pomiędzy podmiotami administracji publicznej

---

⁹⁹ Pismo z dnia 30 sierpnia 2007 r., ZBA-075-89/07/MP

¹⁰⁰ Pismo z dnia 18 wrze_nia 2007 r., KO.KGP.II-JJ.0711/15/07, Pismo z dnia 10 wrze_nia 2007 r., SpiG-420/5/07, Pismo z dnia 14 wrze_nia 2007 r., WKO.HS-0610-115/1007

¹⁰¹ Pismo z dnia 16 listopada 2007 r., ZBA-500-41/07/ESn

i organizacji pozarządowych, stworzenie platformy wymiany doświadczeń nauczycieli na poziomie kuratoriów.

Minister Edukacji poinformował Rzecznika, iż – biorąc pod uwagę powyższe wystąpienie – zwrócił się do Wiceprezesa Rady Ministrów Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie powołania grupy roboczej w ramach Zespołu do Spraw Migracji, która dokonałaby przeglądu obowiązujących przepisów i zaproponowała spójne rozwiązania legislacyjne w zakresie kształcenia, pomocy społecznej oraz finansowania podejmowanych działań¹⁰².

V. Inne działania

- Rzecznik wniósł uwagi do projektu rządowego programu poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”. Uwagi dotyczyły¹⁰³:

- sprzeczności z art. 52 Konstytucji RP, art. 13 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz art. 12 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Protokół dodatkowy) wprowadzenia zakazu przebywania w miejscach publicznych w porze nocnej osób nieletnich bez opieki dorosłych.

Sprawy indywidualne kierowane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły:

- 1) organizacji, tworzenia szkół i placówek systemu oświaty,
- 2) problemów wychowawczych w szkołach i placówkach systemu oświaty,
- 3) kształcenia specjalnego dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania,
- 4) wypadków na terenie szkół i placówek systemu oświaty,
- 5) pomocy dzieciom uzdolnionym,
- 6) wypoczynku dzieci i młodzieży.

Spraw indywidualnych rozpatrywanych w tej kategorii było ogółem 1076, w tym 366 spraw zgłoszonych na piśmie, 661 zgłoszonych telefonicznie oraz 49 spraw rozpatrywanych było bezpośrednio w BRPD w czasie wizyt interesantów.

---

¹⁰² Pismo z dnia 17 grudnia 2007 r., brak sygnatury pisma

¹⁰³ Pismo z dnia 24 stycznia 2007 r., ZBA-500-10/07/KB/KS

1. Organizacja szkół i placówek systemu oświaty

Wśród zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka wniosków o interwencję jako reprezentatywne należy wskazać problemy:

- przeniesienie do szkół podstawowych oddziałów dla dzieci zobowiązanych odbyć roczne przygotowanie przedszkolne, tzw. „zerówek”,
- likwidacje szkół podstawowych i gimnazjów,
- zbyt duża liczba dzieci w klasach pierwszych szkół podstawowych (zdarzyła się informacja o liczbie 40 dzieci w oddziale), a tym samym braku przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
- powstrzymanie decyzji o łączeniu klas,
- ujednoczenie kryteriów dotyczących uznawania punktów za wolontariat (dodatkowe osiągnięcia) uczniów gimnazjów przy rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych,
- nierówny dostęp uczniów do korzystania z zajęć dodatkowych oraz braku organizacji nauki etyki.

Rzadziej zgłaszane problemy to :

- zasadność wprowadzenia do szkół monitoringu wizyjnego,
- podstawy prawne obecności w szkołach strażników miejskich,
- prośby o interwencję w przypadkach montowania na dachach budynków szkolnych anten bazowych telefonii komórkowej,
- likwidacja szkół wiejskich,
- brak oddziałów integracyjnych w szkołach wiejskich i w małych miejscowościach dla dzieci, których rodzice nie chcą podjąć decyzji o umieszczeniu niepełnosprawnego dziecka w odległej od miejsca zamieszkania placówce kształcenia specjalnego,
- duża liczba dzieci w oddziałach integracyjnych zorganizowanych w szkołach ogólnodostępnych,
- brak opieki medycznej w szkołach i związany z tym problem zapewnienia odpowiednich warunków dzieciom przewlekle chorym oraz dzieciom wymagającym udzielenia pomocy doraźnej,
- zbyt duże obciążenie tornistrów i związane z tym zagrożenia dla zdrowia i prawidłowego rozwoju dzieci w młodszym wieku szkolnym,
- zbyt duże obciążenie nauką – nieracjonalna organizacja zajęć, brak czasu wolnego,

- przymuszanie uczniów do uczestnictwa w lekcjach religii i negatywne oceny za brak „dowodów” na odbywanie praktyk religijnych, w tym również problem zapewnienia opieki dzieciom nie uczestniczącym w lekcjach religii,
- obowiązkowe opłaty na „radę rodziców”, w tym żądanie uiszczenia opłaty jako warunku wydania świadectwa czy żądanie opłaty za używanie przez ucznia instrumentu w szkole muzycznej,
- skargi na organizację przez gminy dowożenia dzieci do szkół, w tym dzieci niepełnosprawnych, oraz problem braku zapewnienia opieki w czasie dojazdów albo zmuszania rodziców do pełnienia takiej roli,
- problem braku ulg na przejazdy środkami komunikacji miejskiej i PKP uczniów szkół obcojęzycznych,
- wnioski o zmianę lub wydłużenie tras szkolnych autobusów oraz autobusów miejskich w celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom w drodze do i ze szkoły.

Wymienione sprawy zgłaszali do Rzecznika Praw Dziecka w przeważającej części rodzice uczniów, jednakże zdarzały się także wnioski organizacji społecznych, samorządów uczniowskich, przedstawicieli społeczności lokalnej oraz nauczycieli.

Wiele spraw dotyczących zamiaru likwidacji szkół udało się rozstrzygnąć pozytywnie po nawiązaniu kontaktów z właściwymi jednostkami samorządu terytorialnego (organami prowadzącymi szkoły i placówki) oraz kuratorami oświaty.

Pozytywnie zakończyły się sprawy zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom w drodze do szkoły poprzez wydłużenie lub zmianę trasy linii autobusów komunikacji miejskiej. Zmieniono też w kilku przypadkach trasy autobusów dowożących dzieci do szkół wiejskich, a także zorganizowano dowożenie dzieciom niepełnosprawnym do specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych wybranym przez rodziców, a nie najbliższych miejsca zamieszkania, wskazanym przez starostę powiatu.

2. Problemy wychowawcze w szkołach i placówkach systemu oświaty

W tej kategorii spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka znalazły się nie tylko te, które dotyczyły problemów wychowawczych sprawianych przez uczniów, ale także skargi na niewłaściwe traktowanie uczniów przez nauczycieli.

Najczęściej zgłaszane problemy dotyczyły:

- oceniania uczniów (możliwości poprawienia ocen semestralnych i końcoworocznych, warunków organizowania egzaminu poprawkowego),
- protestów związanych z karaniem uczniów za brak jednolitego stroju szkolnego, tzw. „mundurka” obniżeniem oceny zachowania,
- braku dostosowania wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych uczniów zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- braku umiejętności postępowania nauczycieli z dziećmi, u których stwierdzono zespół nadpobudliwości psychoruchowej ADHD,
- braku możliwości korzystania z zajęć wyrównawczych w przypadku problemów z nauką,
- zjawisk agresji i przemocy rówieśniczej oraz przemocy wobec uczniów ze strony nauczycieli,
- zakazu używania telefonów komórkowych na terenie szkoły,
- możliwości usprawiedliwiania nieobecności przez pełnoletnich uczniów szkół ponadgimnazjalnych,
- skreślenia z listy uczniów,
- braku dostosowania warunków przeprowadzania egzaminów dla uczniów o szczególnych potrzebach edukacyjnych,
- niewłaściwego traktowania uczniów przez dyrektorów szkół, będących jednocześnie nauczycielami określonego przedmiotu (głównie w szkołach wiejskich),
- obowiązujących procedur w przypadkach zdarzeń wymagających interwencji Policji (przesłuchiwanie uczniów bez obecności rodziców, wielokrotne przesłuchiwanie),
- trudności związanych z udzieleniem pomocy dzieciom uchylającym się od spełniania obowiązku szkolnego lub tych, które weszły w konflikt z prawem, określanym mianem „dzieci ulicy”,
- problemów szkolnych, prawnych, zdrowotnych dzieci, których rodzice wyemigrowali w poszukiwaniu pracy za granicę.

W tej kategorii za jeden z najważniejszych problemów uznano zjawisko agresji i przemocy w środowisku szkolnym, zwłaszcza w związku z licznymi prośbami o interwencję, gdy sprawcą był nauczyciel. Wszystkie zgłoszone sprawy rozpatrywano i rozwiązywano przy współudziale właściwych dla lokalizacji szkół Kuratorów Oświaty. Zatem skala zjawiska jest znana pracownikom sprawującym nadzór pedagogiczny nad szkołami. W większości przypadków przy wyjaśnieniach przedstawiano informacje o realizowanych w szkołach programach profilaktyczno-wychowawczych. Skala zjawiska może świadczyć

o niedostatecznym przygotowaniu nauczycieli do radzenia sobie z problemowymi zachowaniami uczniów. Zdarzyło się także w kilku przypadkach, że o pomoc zwracali się uczniowie – sprawcy przemocy chcąc uniknąć konsekwencji prawnych.

W większości przypadków zgłaszanych przez rodziców o niewłaściwym traktowaniu ich dzieci przez nauczycieli pracownicy nadzoru pedagogicznego dostarczali wyjaśnień, iż nadsyłane informacje do Rzecznika nie znajdują potwierdzenia, a zgłaszane problemy dotyczą głównie nieporozumień między nauczycielami a rodzicami uczniów. Ponieważ taka informacja nie świadczy pozytywnie o klimacie wychowawczym szkół i umiejętności współpracy z rodzicami, zwracano uwagę dyrektorom szkół oraz właściwym Kuratorom Oświaty na potrzebę kształcenia umiejętności wspólnego rozwiązywania sytuacji konfliktowych.

Innym niezwykle istotnym problemem jest potrzeba zainteresowania się sprawami dzieci spędzających większość czasu poza kontrolą dorosłych, określanych mianem „dzieci ulicy”. Poza sprawami związanymi z koniecznością zapewnienia odpowiednich warunków nauki dzieciom uchylającym się od spełniania obowiązku szkolnego (znanych z lat poprzednich) pojawia się obecnie problem żebractwa w dużych centrach handlowych, na stacjach benzynowych czy kolizji z prawem: drobne kradzieże, nawiązywanie kontaktów z destrukcyjnymi grupami młodzieży i dorosłych. Za nowe, niepokojące zjawisko należy uznać zasilenie tej grupy przez dzieci rodziców, którzy wyjechali za granicę w poszukiwaniu pracy.

W celu podjęcia działań zmierzających do rozwiązania problemów tej grupy dzieci i młodzieży nawiązano współpracę z Fundacją „Wspólna Droga” UNITED WAY Polska, która od wielu lat podejmuje działania na rzecz tworzenia odpowiednich warunków pomocy w środowiskach lokalnych, budowania lokalnych koalicji, włączania do działań na rzecz dzieci przedstawicieli różnych podmiotów, instytucji, organizacji pozarządowych. Dzięki nawiązanej współpracy przedstawiciel Rzecznika uczestniczył w organizowanej przez Fundację konferencji nt. *Partnerstwo dla dzieci - przykład współpracy międzysektorowej* z referatem pt. *Realizacja długofalowych działań na rzecz dzieci jako zadanie samorządu lokalnego*. Ponadto Rzecznik Praw Dziecka zaplanował podjęcie działań zmierzających do zdiagnozowania sytuacji „dzieci ulicy”. Planowane jest przeprowadzenie badań pilotażowych na terenie dwóch województw głównie w celu wstępnego określenia skali zjawiska eurosieroctwa mającego związek z migracją zarobkową rodziców.

3. Kształcenie specjalne dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania

Zgłaszane sprawy indywidualne dotyczyły próśb o interwencję w związku z brakiem umiejętności lub chęci dostosowania wymagań edukacyjnych do możliwości psychofizycznych ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Problem ten zgłaszany był także w latach poprzednich. W tej kategorii znalazły się również sprawy dzieci z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej ADHD czy zespołem Aspergera. Częściej niż nauczyciele próśby o interwencję zgłaszali rodzice, wnosząc o usunięcie z klasy lub szkoły chorego dziecka. Wiele skarg dotyczyło także braku zapewnienia odpowiednich warunków uczniom ze specyficznymi trudnościami podczas egzaminów. Problemy te rozwiązywano we współpracy z Centralną Komisją Egzaminacyjną.

4. Wypadki na terenie szkół i placówek systemu oświaty

Sprawy wpływające do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły nieprzestrzegania zasad bhp w obiektach szkolnych oraz braku opieki medycznej w szkołach.

W związku z tym Rzecznik Praw Dziecka posługując się także raportem Głównego Inspektora Sanitarnego zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o podjęcie działań mających na celu poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych w szkołach, a do Ministra Zdrowia o zagwarantowanie dzieciom pełnej realizacji prawa do opieki medycznej.

5. Pomoc dzieciom uzdolnionym

Rodzice występowali do Rzecznika w przypadkach, gdy dyrektorzy szkół nie wyrażali zgody na realizację przez ich dzieci indywidualnego toku nauki.

Zgłaszano też przypadki dotyczące niesprawiedliwego w ocenie uczniów i rodziców oceniania osiągnięć edukacyjnych. Większość zgłoszonych spraw udało się rozstrzygnąć pozytywnie we współpracy z właściwymi Kuratorami Oświaty.

6. Wypoczynek dzieci i młodzieży

Sprawy zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły:

- zapewnienia bezpieczeństwa podczas wycieczek i imprez organizowanych poza szkołą (w tym także braku opieki medycznej),

- podstaw prawnych dotyczących żądania przez nauczycieli oświadczeń o pokrywaniu przez rodziców kosztów za naprawy zniszczonego przez uczniów mienia w trakcie imprez czy wycieczek,
- przypadków spożywania alkoholu podczas wycieczek, zarówno przez uczniów, jak i w jednym przypadku przez nauczycieli.

**PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIENSTWEM,
WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ
INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM**

Każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywaniem w celach seksualnych (art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Rzecznik Praw Dziecka stwierdza:

1. brak przepisów, które stanowiłyby skuteczną ochronę dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym z użyciem nowych technologii. Obecne przepisy nie ułatwiają właściwym organom (zwłaszcza Policji) ścigania czynów, które stanowią stadium przygotowania z użyciem nowych technologii do popełnienia przestępstwa o charakterze seksualnym na szkodę dziecka (np. uwodzenie, szantaż, wprowadzenie w błąd w celu spotkania za pośrednictwem Internetu lub telefonii komórkowej).

Konieczne wydaje się również umożliwienie organom ścigania stosowania prowokacji w wymienionych sprawach. Nie zostały uchwalone – mimo zapowiedzi Ministerstwa Sprawiedliwości – przepisy penalizujące propagowanie pedofilii. Przykładem pokazującym, jak pilna jest potrzeba nowelizacji prawa karnego, jest pedofilska strona Mały Książę, która mimo zaangażowania wielu instytucji (w tym Rzecznika Praw Dziecka w 2006 r.) nadal istnieje, a jej twórcy pozostają nieznanymi.

2. brak regulacji, które nałożyłyby na operatorów, administratorów oraz twórców treści umieszczanych w Internecie lub rozsyłanych za pomocą innych technologii komunikacyjnych obowiązek współdziałania w celu zwalczania negatywnych zjawisk.

W obecnym stanie prawnym, zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną¹⁰⁴, operatorzy telekomunikacyjni oraz właściciele portali i stron internetowych nie ponoszą odpowiedzialności, jeśli świadczone przez nich usługi naruszają prawa dziecka. Niezwykle trudno osobie poszkodowanej wymusić na tych podmiotach usunięcie określonej treści bądź zablokowanie użytkownika, który takie treści rozpowszechnia bez pomocy organów państwa. Teoretycznie przedsiębiorca ma obowiązek reagowania na zgłoszenia dotyczące pojawienia się w serwisie treści niezgodnych z prawem. W praktyce, taki sygnał jest często ignorowany. Tymczasem, wydaje się, że ww. podmioty mają największe możliwości przeciwdziałania krzywdzeniu dziecka oraz mogą zareagować najszybciej, zanim zostanie komukolwiek wyrządzona krzywda.

Rzecznik zadaje sobie sprawę, iż przedsiębiorcy nie będą w stanie zapobiec wszystkim patologiom, ale powinni brać współodpowiedzialność za negatywne zjawiska, które wiążą się ze świadczonymi przez nich usługami. Jedynie współpraca przedsiębiorców, organów państwa, szkoły oraz rodziców może przyczynić się do znacznego ograniczenia zagrożeń.

Rzecznik stawia na samoregulację przedsiębiorców działających w branży telekomunikacyjnej oraz stara się pokazać problem i metodą negocjacji forsować konkretne

---

¹⁰⁴ Dz. U. z 2002 r., Nr 144, poz. 1204

rozwiązania, korzystne z punktu widzenia bezpieczeństwa dzieci, ale wpływające również na pozytywny wizerunek firmy. Takie tendencje dominują w Komisji Europejskiej. Komisarz ds. Społeczeństwa Informacyjnego i Mediów Pani Viviane Reding była animatorem porozumienia między największymi operatorami telefonii komórkowej w Europie, które przewiduje m. in. wprowadzenie w krajach członkowskich (w tym również w Polsce), w ramach samoregulacji branży telekomunikacyjnej, kodeksów dobrych praktyk zawierających wiele norm dotyczących bezpieczeństwa dzieci¹⁰⁵.

3. nie wypracowano skoordynowanych działań edukacyjnych skierowanych do rodziców i nauczycieli dotyczących zagrożeń związanych z korzystaniem przez dzieci z nowych technologii.

W opinii Rzecznika potrzebne jest ciągłe uświadamianie rodziców i nauczycieli na temat zagrożeń, jakie czyhają na ich dzieci w związku z rozwojem nowych technologii oraz metod przeciwdziałania. Odpowiednie szkolenia mogłyby odbywać się podczas spotkań nauczycieli z rodzicami. W tym celu Rzecznik Praw Dziecka wraz z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej wydał broszurę dotyczącą obsługi i odpowiedniej konfiguracji komputera (Vademecum dla rodziców – Komputer i Internet w domu).

4. nie ma regulacji umożliwiających skuteczniejszą walkę z treściami nieodpowiednimi dla dzieci, które pojawiają się w Internecie (pornografia, treści brutalne, drastyczne).

W chwili obecnej przedsiębiorcy telekomunikacyjni są zobowiązani do natychmiastowego usunięcia treści niezgodnych z prawem, takich jak pornografia dziecięca, rasizm czy ksenofobia. Nie istnieją natomiast narzędzia prawne, które umożliwiłyby skuteczne i szybkie usunięcie treści noszących znamiona cyberbullingu, propagowania anoreksji, namawiających do uczestnictwa w sekcie czy też treści drastycznych. Duża część przedsiębiorców usuwa tego typu treści na żądanie właściwych organów w obawie przed utratą dobrej reputacji. Mniejsze podmioty zaś znalazły dla siebie wygodną niszę na rynku i często nie reagują na interwencje. Ze spotkań przedstawicieli Rzecznika Praw Dziecka z przedsiębiorcami wynika ponadto, iż administratorzy i moderownicy stron oraz portali internetowych nie zdają sobie sprawy z wagi niektórych zagrożeń.

Brakuje również regulacji, które zobowiązywałyby właścicieli stron internetowych oraz dostawców treści do odgradzenia i oznaczenia przekazów niebezpiecznych dla dzieci.

---

¹⁰⁵ Komunikat UE z dnia 6 lutego 2007 r. (IP/07/139) „Operatorzy sieci uzgadniają ochronę dzieci u_ywaj_cych telefonów komórkowych” - <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/139&format=HTML&aged=1&language=PL&guiLanguage=en>

Ponadto, obserwujemy z niepokojem, iż duża część serwisów dedykowanych dla dorosłych, zawierających materiały erotyczne lub pornograficzne, nie jest odpowiednio zabezpieczona przed przypadkową wizytą osoby niepełnoletniej.

5. nie ma uregulowań umożliwiających walkę z nieodpowiednimi dla dzieci przekazami reklamowymi.

Obowiązujące przepisy chronią dzieci jedynie przed reklamą telewizyjną. Tę lukę prawną wykorzystują twórcy reklam. Zauważa się niebezpieczną tendencję polegającą na tym, iż reklama telewizyjna zakwestionowana przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji natychmiast trafia do innego medium, np.: Internetu.

Rzecznik otrzymuje co roku wiele skarg dotyczących drastycznych treści reklamowych umieszczanych na billboardach oraz na stronach internetowych. Najczęściej skarżący domagali się usunięcia reklam firmy Play¹⁰⁶ oraz Cropp Town¹⁰⁷. Niestety, Rzecznik nie może, zgodnie ze swoimi ustawowymi kompetencjami, zakazać stosowania reklamy. Takie uprawnienia ma jedynie Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który jednak nie może oprzeć się wyłącznie na odczuciach odbiorców, ale musi wykazać naruszenie interesu ekonomicznego konsumentów. Dlatego też, Rzecznik Praw Dziecka współpracując ze środowiskami twórców reklam będzie starał się wywierać wpływ na przedsiębiorców, aby w procesie tworzenia kampanii reklamowych myśleli również o dzieciach jako potencjalnych odbiorcach¹⁰⁸.

6. brakuje w polskim prawie wyraźnego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Brak takiego zakazu wskazuje Komisarz Praw Człowieka Rady Europy oraz Komitet Praw Dziecka ONZ.

7. obecnie funkcjonujące przepisy prawa nie eliminują skutecznie zawodowego kontaktu z dziećmi osób skazanych za przestępstwa przeciwko dzieciom (w szczególności o charakterze seksualnym). Niezbędna jest nowelizacja obowiązujących przepisów gwarantujących nieskazitelnosc osób pracujących z dziećmi.

8. brak spójnego systemu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci oraz pomocy dzieciom – ofiarom przestępstw. Wielość różnych programów nie daje gwarancji ochrony dziecka

---

¹⁰⁶ Rzecznik wystosowa_pismo do firmy P4 – operatora sieci Play (ZBiA-445-11/07/BK). Firma nie ustosunkowa_a si_ do zarzutów.

¹⁰⁷ Rzecznik wyst_pi_ do Prezesa UOKiK z pro_b_ o zbadanie sprawy (ZBiA-445-6/07/BK).

¹⁰⁸ Patrz: wyst_pienie generalne do Prezesa Zarz_du Zwi_zku Stowarzysze_Rada Reklamy.

przed przemocą. Ciągle brakuje modelowego wskazania przez szczebel centralny konieczności tworzenia zespołów interdyscyplinarnych w zakresie pomocy dziecku i rodzinie na poziomie lokalnym.

9. nie wypracowaliśmy skutecznego systemu przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci i młodzieży. Funkcjonujące prawo nie chroni przed wykorzystywaniem seksualnym małoletnich między 15 a 18 rokiem życia. W społeczeństwie nie ma świadomości jakie negatywne skutki przynosi wykorzystywanie seksualne małoletnich.

W okresie od jesieni 2006 r. do 30 marca 2007 r. odbyło się w Strasburgu sześć posiedzeń Komitetów Ekspertów Rady Europy w sprawie przygotowania Konwencji o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych. Przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka reprezentowali na wszystkich posiedzeniach Komitetu Ekspertów PC-ES – Europejską Sieć Rzeczników Praw Dziecka (ENOC).

W dniu 10 października Rada Ministrów RP podjęła uchwałę (NR 191/2007) o wyrażeniu zgody na podpisanie przez Rzeczpospolitą Polską przedmiotowej Konwencji. Przyjęcie Konwencji należy postrzegać w szerszym aspekcie tj. w ramach 3 letniego Programu Rady Europy „Budowanie Europy dla dzieci i z dziećmi”.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

I. Problem niebezpiecznych zabawek importowanych do Polski z Chin i krajów Dalekiego Wschodu

Po serii skandali dotyczących największych firm produkujących zabawki – Mattel oraz Fisherprice, które z powodu nieodpowiedniego składu farb musiały wycofywać duże ilości towaru z rynków europejskich, Rzecznik Praw Dziecka w obawie przed pojawieniem się niebezpiecznych produktów w Polsce wystąpił do Ministerstwa Gospodarki, Inspekcji

Handlowej oraz Inspekcji Sanitarnej z prośbą o przeprowadzenie dodatkowych kontroli zabawek oraz surowców potrzebnych do ich produkcji¹⁰⁹.

W odpowiedzi Główny Inspektor Sanitarny poinformował, iż polecił Wojewódzkim Inspektorom Sanitarnym zwrócić szczególnej uwagi na zabawki będące jednocześnie kosmetykami¹¹⁰.

Minister Gospodarki stwierdził natomiast, że po wejściu do Unii Europejskiej mamy ograniczone możliwości kształtowania ograniczeń w handlu z państwami trzecimi, niemniej na szczeblu Komisji Europejskiej oraz Rady UE problem importu towarów z krajów azjatyckich został dostrzeżony. Poinformował również o istnieniu Krajowego Punktu Kontaktowego przy ministerstwie ds. wdrażania dyrektywy dot. bezpieczeństwa zabawek. Minister podkreślił również, iż współpracuje z Inspekcją Sanitarną, Inspekcją Handlową oraz Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów¹¹¹.

Główny Inspektor Inspekcji Handlowej z kolei zapewnił, iż system kontroli produktów działa sprawnie. Zabawki importowane do Polski są rzetelnie kontrolowane. Z danych zebranych do końca 2006 r. wynika, że przeprowadzono 1100 kontroli, które sprawdziły 11 tysięcy zabawek w tym 600 poddano badaniom laboratoryjnym. W efekcie zakwestionowano 2 tysiące zabawek, 250 było bardzo niebezpiecznych dla zdrowia. Inspekcja Handlowa współpracuje również z urzędami celnymi w celu uszczelnienia granic. Przy współudziale Inspekcji służby graniczne wycofały z polskiego obszaru celnego 2 miliony sztuk niebezpiecznych zabawek¹¹².

I. Kontakt dzieci z erotyzmem i przemocą, z którymi mali widzowie stykają się przed projekcją filmów przeznaczonych dla nich

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z prośbą o zbadanie ww. sprawy. Wskazał, oprócz kwestii związanych z oddziaływaniem takich reklam na psychikę dziecka, na naruszenie praw konsumentów poprzez brak prawdziwej i rzetelnej informacji¹¹³. Dzieci oraz ich rodzice otrzymują bowiem zapewnienie od właścicieli kin, że seans przeznaczony jest dla określonej kategorii widzów, a w rzeczywistości bloki reklamowe, które są częścią seansu, nie spełniają tych kryteriów.

¹⁰⁹ Pisma z dnia 27 sierpnia 2007 r., ZBiA-500-22(1)/07/BK, ZBiA-500-22(2)/07/BK, ZBiA-500-22(3)/07/BK

¹¹⁰ Pismo z dnia 26 wrze_nia 2007 r., GIS-H_HP-073-62/MN/07

¹¹¹ Pismo z dnia 6 wrze_nia 2007 r., DRG-XII-073-13-KZ/07/7951

¹¹² Pismo z dnia 12 pa_dziernika 2007 r., BK/NR-070-51/07/EC

¹¹³ Pismo z dnia 25 wrze_nia 2007 r., ZBiA-445-40/07/BK

Prezes UOKiK poinformował, iż problem jest mu znany natomiast nie posiada kompetencji, aby podjąć działania w sytuacji, kiedy reklama nie narusza interesu ekonomicznego konsumentów¹¹⁴.

II. Reklamy umieszczane na zeszytach szkolnych

W ostatnim czasie popularne stało się umieszczanie reklam na okładkach zeszytów szkolnych. W ww. sposób prezentują swoją ofertę najczęściej właściciele stron internetowych sprzedający „tapety” do telefonów komórkowych oraz innych usług związanych z telefonią komórkową. Największe kontrowersje wzbudziły treści umieszczone przez jedną z firm z Wrocławia - były to reklamy zdjęć nagich modelek oraz poradników dotyczących, m. in. antykoncepcji, technik całowania, „podrywu” oraz brutalne sceny z kreskówki Happy Tree Friends. Do Rzecznika wpłynęły skargi od rodziców, którzy zakupili swoim dzieciom takie zeszyty. Rzecznik postanowił zbadać tę sprawę i wystąpił do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z prośbą o opinię oraz ewentualne podjęcie działań. Rzecznik zauważył, iż treści mogą docierać również do dzieci i to tych najmłodszych - rozpoczynających edukację¹¹⁵. Rzecznik zwracał uwagę na łatwość w dostępie do reklamowanych treści (wystarczy wysłać SMS na podany numer), brak informacji, iż oferta dostępna jest dla osób posiadających co najmniej ograniczoną zdolność do czynności prawnych oraz wykorzystywanie naiwności dzieci (np.: poprzez sugestie, że zakupienie poradnika wpłynie na lepsze relacje dziecka z rówieśnikami).

Prezes UOKiK po raz kolejny odmówił zbadania sprawy, gdyż nie dochodzi do naruszenia interesu ekonomicznego konsumentów¹¹⁶. Pod wpływem argumentów Rzecznika firma produkująca zeszyty zobowiązała się do wycofania produktów zawierających kwestionowane treści.

III. Działania mające na celu zwalczanie przekazów zagrażających dzieciom, w szczególności reklam outdoorowych epatujących agresją

Po otrzymaniu negatywnych odpowiedzi ze strony Prezesa UOKiK Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Związku Stowarzyszeń Rady Reklamy z prośbą o współpracę. Rada Reklamy, która jest instytucją samorządową powołaną przez największe działające na polskim rynku,

---

¹¹⁴ Pismo z dnia 15 października 2007 r., DDK-076-141/07/PZ

¹¹⁵ Pismo z dnia 25 września 2007 r., ZBiA-500-30/07/BK

¹¹⁶ Pismo z dnia 17 października 2007 r., DDK-076-140/07/PL

agencje reklamowe, może badać ww. przekazy w szerszym świetle, biorąc pod uwagę również normy etyczne obowiązujące w branży reklamowej¹¹⁷.

Związek Stowarzyszeń Rada Reklamy zaoferował daleko idącą pomoc w rozwiązaniu spraw związanych z dopuszczalnością określonych form reklamy¹¹⁸. Na wspólnym spotkaniu poruszono problem reklamy outdoorowej, która dociera również do dzieci, co budzi bardzo często duże kontrowersje. Współpraca z Radą Reklamy może spowodować, że opinia Rzecznika w sprawie kontrowersyjnych reklam będzie bardziej słyszalna.

IV. Wykorzystywanie wizerunku dzieci będących ofiarami lub uczestnikami konfliktów pokazywanych w mediach

Do Biura Rzecznika Praw Dziecka wpływa co roku wiele skarg indywidualnych dotyczących wykorzystywania w programach telewizyjnych wizerunku dzieci w sposób mogący mieć negatywny wpływ na ich psychikę. Dotyczy to zwłaszcza programów o charakterze interwencyjno-informacyjnym. Stacje telewizyjne dokładają wielu starań, by od strony formalno-prawnej uczynić zadość przepisom dotyczącym praw do upowszechniania wizerunku. W wielu przypadkach udaje im się uzyskać zgodę na publikację od rodziców lub innych prawnych opiekunów dziecka. Niestety zdarza się, iż rodzice działają na niekorzyść swoich dzieci. Wykorzystują je, aby pokazać w sposób bardziej przekonujący swoją trudną sytuację lub wzbudzić współczucie widzów. Po wielu prośbach o interwencję, które Rzecznik podejmował na rzecz indywidualnych osób, zwrócił się z prośbą do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji o zwrócenie większej uwagi na kwestie związane z ochroną wizerunku i innych dóbr osobistych dzieci w mediach¹¹⁹.

Przewodniczący KRRiTV w odpowiedzi dostrzegł wagę przedstawionych przez RPD problemów¹²⁰. W dniu 23 stycznia 2008 r. Rada opublikowała swoje stanowisko przypominając twórcom programów zarówno interwencyjnych, jak i rozrywkowych

z udziałem dzieci, że pracują z człowiekiem o wyjątkowo delikatnej psychice i nieukształtowanej osobowości. Nadawca zapraszając dziecko do wzięcia udziału w audycji, zawsze bierze na siebie odpowiedzialność za psychologiczne następstwa takiej decyzji.

V. Przeciwdziałanie propagowaniu tzw. dobrej pedofilii

---

¹¹⁷ Pismo z dnia 12 listopada 2007 r., ZBiA-500-40/07/BK

¹¹⁸ Pismo z dnia 27 listopada 2007 r., brak sygn. pisma

¹¹⁹ Pismo z dnia 4 grudnia 2007 r., ZBiA-500-47/07/BK

¹²⁰ Pismo z dnia 28 stycznia 2008 r., WSW-051-951/2007/2

Rzecznik Praw Dziecka z niepokojem obserwuje narastający problem pedofilii. Szczególnie oburzające jest to, iż środowiska pedofilskie próbują (w szczególności za pomocą Internetu) zorganizować swoją działalność oraz propagują zachowania tego typu jako korzystne dla dzieci, powołując się na konstytucyjną zasadę wolności słowa. Już w 2006 r. Rzecznik Praw Dziecka występował do Ministra Sprawiedliwości o wprowadzenie zmian w Kodeksie karnym, umożliwiających ściganie czynów polegających na uwodzeniu dziecka za pomocą Internetu oraz innych środków masowego komunikowania oraz propagowania pedofilii. W 2007 r. Rzecznik wystosował apel do dziennikarzy i środowisk opiniotwórczych z prośbą o nieuleganie propagandzie osób szerzących tzw. dobrą pedofilię¹²¹. Należy stanowczo podkreślić, iż **dobra pedofilia nie istnieje**. Samo zestawienie słów „dobry” i „pedofilia” jest już niebezpieczne. To zręczne sformułowanie stworzone zostało przez ludzi, którzy starają się z krzywdzenia dzieci uczynić akceptowaną normę społeczną. Rzecznik apelował do ludzi mediów, aby nie używali tego pojęcia, gdyż właśnie o to chodzi pedofilom. Osiągają w ten sposób swój cel, jakim jest dotarcie ze swoją wypaczoną ideologią do innych osób, również tych, którzy walczą ze swoimi skłonnościami pedofilskimi.

Niestety, prace nad nowelizacją prawa karnego, które zostały rozpoczęte w odpowiedzi na działania Rzecznika w 2006 r. przez Ministra Sprawiedliwości, zostały przerwane. Tymczasem, w dniu 13 lipca 2007 r. Komitet Ministrów Rady Europy przyjął Konwencję RE o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse). Konwencja została podpisana przez Polskę podczas Konferencji Europejskich Ministrów Sprawiedliwości w Lanzarote – w dniach 25 i 26 października 2007 r. Przewiduje ona m. in. penalizację propagowania przestępstw wskazanych w Konwencji, w tym pedofilii oraz nagabywania dzieci w celach seksualnych (grooming).

VI. Portale randkowe i społecznościowe

Obserwujemy wzrost zagrożeń wynikających z korzystania przez dzieci z Internetu. Z pewnością wpływ na to ma fakt, iż coraz większa ilość dzieci posiada dostęp i korzysta z sieci. Internet z kolei daje duże możliwości dokonywania naruszeń na niespotykaną dotąd skalę. Szczególnie istotna jest kwestia bezpieczeństwa użytkowników korzystających z usług portali społecznościowych, które są bardzo popularne wśród dzieci, gdyż:

---

¹²¹ Komunikat Rzecznika z dnia 25 wrze_nia 2007 r. opublikowany na stronie www.brpd.gov.pl

1. serwisy społecznościowe (w szczególności randkowe) mogą potencjalnie umożliwiać pedofilom znalezienie ofiary oraz kontakt i możliwość uwiedzenia w sposób bardzo szybki i łatwy,
2. dzieci mogą uzyskać za ich pośrednictwem łatwy dostęp do materiałów o charakterze pornograficznym oraz zawierających drastyczne sceny przemocy,
3. kolejnym zagrożeniem, które uzyskało nowy wymiar i nieporównywalną skalę dzięki Internetowi i portalom społecznościowym jest prześladowanie i znęcanie się nad innymi osobami. Problem ten nasilił się szczególnie wśród dzieci. Dzisiaj nie wystarczy pobić, nawzywać ofiarę, można przecież całe zajście nagrać, umieścić w Internecie, a później rozpowszechnić wśród nieograniczonej liczby Internatów, by wyrządzić ofierze jeszcze większe szkody i ostatecznie skompromitować, upokorzyć.

Z uwagi na fakt, że do Rzecznika Praw Dziecka trafia coraz więcej skarg oraz prób o podjęcie interwencji dotyczących ww. materii, przeprowadzono badanie kilkunastu największych portali internetowych (randkowych oraz oferujących możliwość umieszczenia zdjęć oraz materiałów audio-wideo w sieci) pod kątem bezpieczeństwa użytkowników¹²². Najczęściej, aby zostać zarejestrowanym, trzeba było mieć powyżej 14, 15-lat, ale niekiedy swoje profile miały osoby dużo młodsze, nawet 10-letnie. Nieliczne zawierały anonse tylko osób pełnoletnich. Tymczasem treść anonsów oraz zdjęcia i filmy umieszczane w serwisach miały niejednokrotnie charakter wulgarny lub nawet pornograficzny.

W opinii Rzecznika umieszczanie anonsów w portalach randkowych osób poniżej 15-ego roku życia jest niedopuszczalne. Taki anons może zostać zauważony przez osoby o skłonnościach pedofilskich, co w konsekwencji może prowadzić do uwiedzenia dziecka.

Ponadto treści umieszczone przez użytkowników powinny być pogrupowane, a te niebezpieczne oddzielone. Tylko nieliczne serwisy posiadały najprostszy filtr. W kilku przypadkach serwis nie zapewniał łatwego kontaktu użytkownika z administratorem. Analiza regulaminów portali społecznościowych wykazała również, iż właściciele nie przestrzegają przepisów konsumenckich doprowadzając do uszczuplenia praw użytkowników, a przez to znaczącego obniżenia poziomu ich bezpieczeństwa (brak w regulaminie procedury reklamacyjnej, regulamin niejednokrotnie w języku obcym, brak informacji dotyczących przedsiębiorcy). Regulaminy zamieszczone na stronach internetowych zawężyły odpowiedzialność administratorów za umieszczane w ramach portalu treści w stosunku do zakresu określonego w ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną. Po opublikowaniu w maju 2007 ww. raportu odbyła się w Biurze Rzecznika konferencja z udziałem przedstawicieli portali internetowych. Przez kilka następnych miesięcy trwały negocjacje

---

¹²² Raport z maja 2007 r., Internetowe portale społecznościowe a bezpieczeństwo dzieci dost_pny na: <http://www.brpd.gov.pl/detail.php?recid=500>

z przedstawicielami portali w celu uzgodnienia ewentualnych zmian, jakie przedsiębiorcy są w stanie wprowadzić do swoich serwisów tak, aby były one bardziej przyjazne dla dzieci, jeśli mają być dla nich dostępne. Część z postulatów Rzecznika Praw Dziecka została wprowadzonych przez największe portale w ramach dobrowolnej samoregulacji. Przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczy w pracach Komitetu Konsultacyjnego przy programie Komisji Europejskiej Safer Internet. Jest to ciało opiniodawczo-doradcze przy programie Safer Internet oraz forum wymiany pomysłów i doświadczeń związanych ze zwalczaniem patologii w Internecie.

Wyrazem uznania dla zaangażowania w prace Komitetu była propozycja, aby przedstawiciel Rzecznika (wraz z przedstawicielem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej) reprezentował go na spotkaniu regionalnym instytucji realizujących program Safer Internet - CE European Safer Internet Conference: „Safer Internet, new media and the European Framework for mobile use by Children”. Spotkanie odbyło się w Pradze i miało na celu nawiązanie kontaktów oraz wymianę doświadczeń pomiędzy organizacjami realizujących program Safer Internet w krajach Europy środkowej i wschodniej: Austrii, Bułgarii, Czech, Niemiec, Polski, Słowacji i Słowenii.

VII. Wyeliminowanie osób skazanych za przestępstwa przeciwko dzieciom (w szczególności o charakterze seksualnym) z otoczenia nieletnich

Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Ministrom: Sprawiedliwości, Edukacji Narodowej, Sportu, Zdrowia, Pracy i Polityki Społecznej swoje poparcie dla poselskiego projektu nowelizacji ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym (druk nr 1070), który zakładał uzupełnienie w Krajowym Rejestrze Karnym wykazu pracodawców, upoważnionych do uzyskania informacji o osobach podejmujących prace związaną z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi.

Rzecznik podkreślił, że wskazana nowelizacja stanowi wstęp do zmian ustawodawczych, prowadzących do funkcjonowania w naszym prawie przepisów gwarantujących nieskazitelnosć osób, których zawód wymaga regularnych kontaktów z dziećmi¹²³.

Inicjatywa wychodziła naprzeciw postanowieniom projektowanym w opracowywanej wówczas przez Radę Europy *Konwencji o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i molestowaniem* (w pracach tych uczestniczyli: przedstawicielka RP z Ministerstwa Sprawiedliwości oraz obserwatorzy z Biura Rzecznika Praw Dziecka).

---

¹²³ Pismo z dnia 10 kwietnia 2007 r., ZBA-500-14/07/MD

Rzeczpospolita Polska znalazła się wśród państw, które podpisały ww. Konwencję w dniu 25 października 2007 r. w Lanzarote.

Minister podzielił pogląd Rzecznika o konieczności ustanowienia przedstawionych powyżej regulacji prawnych¹²⁴. Zaznaczył, że projekt poselski spotkał się z akceptującym stanowiskiem Rządu, aczkolwiek wskazano, że zaproponowany w poselskim projekcie sposób stworzenia bariery uniemożliwiającej pedofilom dostęp do zawodów związanych z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi jest wadliwy i nieskuteczny.

Ponadto Minister Sprawiedliwości poinformował, że niezależnie od prac nad poselskim projektem w Ministerstwie opracowywany był projekt ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, przewidujący szczególne środki ochrony osób małoletnich przed tego rodzaju przestępczością. Wśród projektowanych środków ochrony przewiduje się, m. in. utworzenie rejestru sprawców przestępstw na tle seksualnym, określenie obowiązków podmiotów organizujących przedsięwzięcia z udziałem małoletnich oraz zakazy wykonywania niektórych rodzajów zatrudnienia lub podejmowania określonych rodzajów zatrudnienia przez sprawców przestępstw na tle seksualnym. Pracę nad ustawą przerwało skrócenie V kadencji Sejmu.

VIII. Wprowadzenie zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci

W związku z listem Komisarza Praw Człowieka Rady Europy – Pana Thomasa Hammarberga do Prezesa Rady Ministrów Jarosława Kaczyńskiego, dotyczącym braku w polskim prawie wyraźnego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił swoje stanowisko w przedmiotowej sprawie¹²⁵.

Polskie ustawodawstwo zakazuje stosowania kar cielesnych zarówno wobec dorosłych jak i dzieci. Zakaz stosowania kar fizycznych wynika z art. 40 Konstytucji RP i stanowi normę konstytucyjną. Odnosi się on również - zdaniem Rzecznika Praw Dziecka - do bicia dzieci przez rodziców, opiekunów czy wychowawców. Konstytucja RP w art. 30 nakazuje również władzom publicznym poszanowanie i ochronę godności człowieka, która jest źródłem jego wolności i praw.

W roku 2007 komisja sejmowa pracująca nad projektem nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego na wniosek Rzecznika Praw Dziecka rozszerzyła art. 95 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o władzy rodzicielskiej, o poszanowanie godności i praw dziecka. Jednak

---

¹²⁴ Pismo z dnia 10 października 2007 r., DL-P-0761-1/07

¹²⁵ Pismo z dnia 10 sierpnia 2007 r., ZBA-500-19/07/MD/KSz

projekt nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nie został uchwalony przez Sejm poprzedniej kadencji w związku z jego wcześniejszym rozwiązaniem.

Te wszystkie działania są jednak nie wystarczające w obliczu zjawiska przemocy. Rzecznik Praw Dziecka uważa, że bardzo ważna jest edukacja społeczeństwa, zwrócenie uwagi na problem przemocy w rodzinach oraz promowanie dobrych wzorców rodzicielskich. Rzecznik Praw Dziecka opowiada się za podnoszeniem społecznej świadomości w zakresie szkodliwych skutków stosowania kar cielesnych. Szeroko zakrojone kampanie edukacyjne połączone z działaniami na rzecz wzmocnienia więzów rodzinnych powinny być priorytetem, jeżeli dążymy do rzeczywistej, a nie tylko pozorowanej zmiany społecznego stosunku do problemu karcenia dzieci. Kluczową zatem kwestią jest podnoszenie świadomości rodziców w zakresie alternatywnych metod wychowawczych.

W dniu 28 listopada 2007 r. Rzecznik Praw Dziecka wystosował do Prezesa Rady Ministrów - Pana Donalda Tuska wystąpienie z wnioskami i postulatami, jakie wynikają z doświadczeń zgromadzonych w trakcie przeprowadzonej kampanii „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż”. Rzecznik Praw Dziecka ma nadzieję, że ich efektem będzie wypracowanie skutecznych procedur szybkiego reagowania przez lekarzy, położne, pielęgniarki oraz służby społeczne na przemoc wobec najmłodszych dzieci.

Uważa także, że przedsięwzięcie naszej instytucji mogłoby zostać uwieńczone wypracowaniem i wpisaniem do polskiego ustawodawstwa zakazu stosowania wobec dzieci wszelkiej przemocy, w tym kar cielesnych.

Stanowisko Rzecznika Praw Dziecka przekazane zostało do Departamentu Analiz Ekonomicznych i Prognoz Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej¹²⁶ w celu uwzględnienia go w przygotowanym projekcie odpowiedzi Prezesa Rady Ministrów do Komisarza Praw Człowieka Rady Europy.

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

1. przemocy w środowisku domowym,
2. przemocy w szkole,
3. naruszeń praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych,

---

¹²⁶ Pismo z dnia 10 pa_dziernika 2007 r., DUE(MSZ)403-60-2007/MC

4. szkodliwości przekazów medialnych,
5. naruszeń praw nieletnich ze strony pracowników instytucji państwowych powołanych do ochrony i opieki nad małoletnimi.

Spraw indywidualnych rozpatrywanych w tej kategorii było ogółem 1337, w tym spraw zgłoszonych na piśmie 424, zgłoszonych telefonicznie 809, 104 sprawy zostały rozpatrzone bezpośrednio w czasie wizyt interesantów w BRPD.

1. Przemoc w środowisku domowym

Rzecznikowi Praw Dziecka zgłaszano przypadki przemocy fizycznej, psychicznej, a także seksualnej stosowanej wobec dzieci przez rodziców¹²⁷, ich partnerów¹²⁸ oraz dalszą rodzinę¹²⁹.

Przemoc ta wynikała najczęściej z poczucia bezradności w stosunku do zachowań dziecka, zemsty za krzywdy wyrządzone przez drugiego rodzica, uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, złych warunków życiowych, problemów finansowych, choroby psychicznej, zaburzeń osobowościowych oraz innych sytuacji stresujących i konfliktowych.

Wśród przypadków przemocy fizycznej najczęściej zgłaszane było znęcanie się rodziców nad małoletnimi. W przeważającej większości przemoc fizyczną stosowano w sytuacji braku właściwego porozumienia, relacji rodzica z dzieckiem¹³⁰. Skutkowało to narastaniem konfliktu i w konsekwencji prowadziło do siłowych prób jego rozwiązania. Przemoc w środowisku domowym nie ograniczała się do znęcania fizycznego. Równie groźne dla dziecka i jego rozwoju, były przemoc psychiczna i seksualna.

Przejawy przemocy psychicznej w środowisku domowym to przede wszystkim: poniżanie¹³¹, obwinianie, ignorowanie dziecka, szantaż emocjonalny, groźby i wyzwiska. Należy także zaznaczyć, iż przemoc seksualna nie polega jedynie na kontakcie fizycznym sprawcy z dzieckiem, ale także na podglądactwie, ekshibicjonizmie oraz innych formach wykorzystywania dzieci w celu zaspokojenia seksualnych pragnień¹³².

Często także obserwowano współwystępowanie różnych form przemocy, przy czym przemoc psychiczna wielokrotnie stosowana była przez sprawcę jako forma wzmocnienia przemocy fizycznej.

---

¹²⁷ ZII-440-34/07/BR

¹²⁸ ZII-440-67/07/RR

¹²⁹ ZII-440-397/07/AJm

¹³⁰ ZII-440-298/07/RR

¹³¹ ZII-440-45/07/A_

¹³² ZII-440-64/07/DK

Z prośbami o interwencję w przeważającej większości zgłaszali się rodzice małoletnich. Przypadki przemocy zgłaszane były również przez krewnych¹³³, same dzieci¹³⁴, ich kolegów¹³⁵, osoby trzecie, zwykle sąsiadów¹³⁶, sporadycznie pracowników instytucji powołanych do opieki na dziećmi¹³⁷.

Rzecznik Praw Dziecka podejmował także interwencje z urzędu, głównie na skutek doniesień prasowych¹³⁸, które najpierw były wnikliwie sprawdzane przez pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka. Rzecznik Praw Dziecka udzielał wszechstronnej pomocy dzieciom, ofiarom przemocy oraz ich rodzicom. Pomoc ta polegała zarówno na udzielaniu porad przez prawnika, jak i na konsultacjach psychologicznych dla ofiar przemocy oraz ich opiekunów.

Rzecznik informował o uprawnieniach przysługujących ofiarom przemocy, wskazywał procedurę zmierzającą do ukarania sprawcy i odseparowania go od ofiary. Niejednokrotnie bezpośrednia interwencja pozwalała na przerwanie konfliktu i nawiązanie porozumienia pomiędzy członkami rodziny.

Po stwierdzeniu zaistnienia podejrzenia występowania przemocy Rzecznik zwracał się do:

- policji z prośbą o interwencję i wnikliwe zbadanie sprawy,
- prokuratury z zawiadomieniem o podejrzeniu popełnienia przestępstwa¹³⁹,
- właściwego sądu opiekuńczego z prośbą o wnikliwe zbadanie sytuacji małoletniego, najczęściej poprzez wgląd w sytuację rodziny i rozważenie, czy nie jest uzasadniona ingerencja w sprawowanie władzy rodzicielskiej,
- ośrodków pomocy społecznej i organizacji pomagającym ofiarom przemocy.

W każdym z tych przypadków Rzecznik Praw Dziecka na bieżąco monitorował toczące się postępowanie oraz sprawdzał sytuację dziecka, udzielając wszelkiej możliwej pomocy zarówno prawnej, jak i psychologiczno-pedagogicznej małoletniemu oraz jego opiekunom. Prawnicy informowali o sposobie prowadzenia postępowania przez właściwe instytucje, o uprawnieniach pokrzywdzonego i strony, wnioskach, jakie można składać w trakcie postępowania oraz o możliwościach odwołania się od orzeczeń. Psycholodzy natomiast przygotowywali dzieci i opiekunów do udziału w postępowaniach sądowych, przeprowadzali rozmowy wzmacniające, pomagali w sytuacjach silnego stresu i napięcia emocjonalnego.

---

¹³³ ZII-440-3/07/A

¹³⁴ ZII-440-61/07/KM

¹³⁵ ZII-440-36/07/BR

¹³⁶ ZII-440-32/07/DK

¹³⁷ ZII-440-401/07/JN

¹³⁸ ZII-440-19/07/A

¹³⁹ ZII-440-341/07/JN

Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie był informowany o już toczących się postępowaniach i na bieżąco informował opiekunów ofiar przemocy o ich uprawnieniach oraz o prawidłowym sposobie postępowania z dzieckiem krzywdzonym. Zalecał stworzenie atmosfery bezpieczeństwa i spokoju wobec dziecka oraz przeprowadzenie terapii psychologicznej.

Często przemocy domowej towarzyszył problem nadużywania alkoholu przez sprawcę¹⁴⁰. W takich przypadkach wyjaśniano zainteresowanym konieczność podjęcia leczenia zarówno uzależnionego, jak i rodziny. Przekazywano informacje odnośnie prawnych możliwości oddziaływania na sprawcę przemocy (skierowania osoby uzależnionej na przymusowe leczenie, możliwości odizolowania jej od ofiary przemocy).

Bardzo niebezpieczną, a dość często nie rozpoznawaną jako forma przemocy jest przemoc polegająca na zaniedbaniu. Zaniedbania dzieci to niezaspokojenie ich fizycznych potrzeb¹⁴¹, takich jak: wyżywienie, odpowiednie warunki mieszkaniowe, dbałość o higienę, zapewnienie właściwej opieki medycznej¹⁴².

Zaniedbania odnosiły się także do sfery emocjonalnej i przybierały postać: niezrozumienia, nieakceptacji, odrzucenia¹⁴³, opuszczenia. Najczęściej wynikały one z braku rozeznania w potrzebach i pragnieniach dziecka oraz z trudności emocjonalnych i życiowych rodziców. Zarówno fizycznym, jak i emocjonalnym zaniedbaniom sprzyjały: ubóstwo, choroba psychiczna, uzależnienie oraz niewłaściwie wykształcone postawy społeczne opiekunów.

Rzecznikowi Praw Dziecka najczęściej przypadki naruszeń praw nieletnich zgłaszali sąsiedzi. Naruszenia spowodowane były niezrozumieniem potrzeb dzieci¹⁴⁴ w zakresie zabawy i wypoczynku, często wynikały z konfliktów sąsiedzkich osób dorosłych¹⁴⁵. W takich sytuacjach Rzecznik Praw Dziecka skupiał swoje działania na zabezpieczeniu dobra dzieci, by nie były one ofiarami konfliktu toczącego się pomiędzy dorosłymi.

2. Przemoc w szkole

---

¹⁴⁰ ZII-440-29/07/BR

¹⁴¹ ZII-440-51/07/AS

¹⁴² ZII-45-29/07/JN

¹⁴³ ZII-440-338/07/JN

¹⁴⁴ ZII-440-50/07/AS

¹⁴⁵ ZII-440-57/07/RR

Wśród przypadków przemocy w środowisku szkolnym najczęściej zgłaszane były przypadki przemocy ze strony rówieśników. Przemoc ta miała charakter zarówno fizyczny¹⁴⁶, psychiczny, jak i seksualny.

Coraz częściej w szkole obserwuje się występowanie silnej presji ze strony środowiska i nacisku psychicznego na małych. Od kilku lat zauważalny jest także wzrost liczby spraw, w których rówieśnicy posługując się urządzeniami do zapisu obrazu filmują swoją ofiarę, a następnie upowszechniają nagranie powodując napiętnowanie bohaterów w środowisku, co wpływa na ich stan emocjonalny i psychiczny. Małotni, skrzywdzeni w ten sposób przez inne osoby, często podlegają bardzo silnej presji otoczenia, co skutkuje załamaniem nerwowym, a nawet próbami samobójczymi. Sytuacja ta budzi silny niepokój Rzecznika Praw Dziecka. W sprawach indywidualnych działania Rzecznika koncentrują się na udzieleniu wszechstronnej pomocy psychologicznej i pedagogicznej skrzywdzonemu dziecku. Zdarza się udzielanie pomocy przy zmianie szkoły - jeżeli tego sobie życzył małotni - oraz w zapewnieniu terapii mającej na celu załagodzenie negatywnych skutków zaistniałej sytuacji.

Przemoc psychiczna przejawiała się także w poniżaniu, wyzywaniu, ignorowaniu, szantażu oraz groźbach. Wszystkie te formy przemocy są niezwykle niebezpieczne dla małotniego, gdyż brak akceptacji w środowisku oraz przemoc fizyczna jak i psychiczna ze strony rówieśników powodują wyobcowanie dziecka i może skutkować nieodwracalnymi zmianami w psychice nieletniego. Rzecznik skupia się na zapewnieniu małotniom wszechstronnej pomocy, przede wszystkim psychologicznej, monitoruje także postępowania mające na celu ukaranie sprawcy przemocy oraz odseparowanie go od ofiary.

Rzadko zgłaszane były Rzecznikowi Praw Dziecka przypadki stosowania przemocy przez nauczyciela¹⁴⁷, choć zaobserwowano wzrost liczby takich zachowań. Konflikty rodzące się na linii uczeń-nauczyciel wynikają głównie z niezrozumienia wzajemnych oczekiwań i wymagań¹⁴⁸. Takie sytuacje prowadziły do sporów, a często do stosowania przemocy. Nauczyciele stosowali głównie przemoc psychiczną, przejawiającą się w stawianiu małotniemu zawyżonych wymagań, ignorowaniu go w trakcie zajęć szkolnych, poniżaniu wobec rówieśników¹⁴⁹.

Żaden zgłoszony przypadek stosowania przemocy przez nauczyciela wobec uczniów nie był zlekceważony. Rzecznik Praw Dziecka prosił o zajęcie stanowiska dyrektora szkoły,

---

¹⁴⁶ ZII-431-4/07/JN

¹⁴⁷ ZII-431-90/07/JN

¹⁴⁸ ZII-440-32/07/DK

¹⁴⁹ ZII-431-21/07/JN

wnioskował o zbadanie sprawy przez kuratorium, ewentualnie występował do Ministerstwa Edukacji Narodowej lub do organów ścigania. Wielokrotnie Rzecznik Praw Dziecka prosił właściwe miejscowo kuratorium o przeprowadzenie – w ramach nadzoru pedagogicznego –wnikliwego postępowania wyjaśniającego np. z wykorzystaniem ankiet wśród uczniów¹⁵⁰. W przypadku potwierdzenia się zarzutów Rzecznik Praw Dziecka sprawdzał, czy sprawca przemocy poniósł konsekwencje oraz, czy zabezpieczone zostało dobro małoletnich.

3. Naruszenia praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych

Rzecznikowi Praw Dziecka zgłaszane były przypadki stosowania przemocy wobec wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych. Z prośbami o podjęcie działań występowali zarówno sami wychowankowie, jak i ich rodzice. Zgłaszane przypadki miały charakter przemocy zarówno fizycznej, jak i psychicznej. Bardzo często zgłaszano przypadki stosowanie niezgodnych z przepisami i niewspółmiernych do przewinień kar.

W celu weryfikacji doniesień o stosowaniu jako kary dla wychowanków zakazu wyjazdów do rodziny naturalnej pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka przeprowadzili wizytacje 13 placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu województw mazowieckiego i łódzkiego¹⁵¹. W wyniku tej kontroli stwierdzono, iż sporadycznie stosowane są ograniczenia w urlopowaniu małoletnich, ale wynikają one przede wszystkim z nieodpowiednich warunków panujących w środowisku domowym, nie są natomiast formą kary.

Rzecznikowi Praw Dziecka zgłaszano też przypadki naruszania praw wychowanków do otrzymywania miesięcznie określonej, drobnej kwoty do własnego dysponowania, zgodnie z §24 ust. 1 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 lutego 2005 roku, w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych¹⁵². Częstą praktyką jest zmniejszanie lub całkowite odbieranie pieniędzy małoletnim w formie represji za popełnione przewinienia, co jest niezgodne z powyższym przepisem.

Zgłaszane były również przypadki niezapewnienia odpowiednich warunków socjalnych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

We wszystkich przypadkach uzyskania informacji o nieprawidłowościach w placówce opiekuńczo-wychowawczej Rzecznika Praw Dziecka zwracał się do właściwych miejscowo starostów z prośbą o przeprowadzenie wnikliwej kontroli w placówce i zbadanie, czy zgłaszany problem istotnie występuje. W przypadku potwierdzenia naruszeń praw nieletnich

---

¹⁵⁰ ZII-431-8/07/RR

¹⁵¹ ZII-520-1/07/KM

¹⁵² Dz. U. z 2005 r. Nr 37 poz. 331

Rzecznik Praw Dziecka współpracował z dyrekcją placówki oraz starostą w celu wypracowania metody rozwiązania problemu.

4. Szkodliwość przekazów medialnych

Do Rzecznika Praw Dziecka wpływały też sygnały dotyczące różnego rodzaju naruszeń praw i dóbr dziecka przez media. Najdotkliwszą formą ingerencji mediów w życie małoletnich było ukazywanie ich wizerunku w sposób nieoczekiwany i niezgodny z intencjami opiekunów. Wykreowany przez media wizerunek potrafi w bardzo dużym stopniu wpłynąć na losy dziecka. Jest ono z nim identyfikowane, powszechnie rozpoznawane w środowisku. W sytuacjach, gdy wizerunek przekazany przez media był negatywny, dochodziło do napiętnowania małoletniego w środowisku i ostracyzmu ze strony rówieśników. Szczególnie trudna jest sytuacja małoletnich, ofiar przestępstw, którzy po traumatycznych przeżyciach biorą udział w spektaklu medialnym, polegającym na ponownym badaniu i roztrząsaniu sprawy, co prowadzi do dalszych uciążliwości dla dziecka¹⁵³. Naruszenia dobra dziecka polegały także na przekazywaniu szkodliwych treści w programach adresowanych do małoletnich bądź emitowanych w nieodpowiednich godzinach.

Na uwagę zasługuje pojawianie się negatywnych treści w ogólnodostępnych reklamach kierowanych zarówno do dzieci, jak i dorosłych.

W sprawie niewłaściwego wykorzystywania wizerunku dzieci w programach telewizyjnych, jak i sprawach treści i sposobu prezentacji reklam, które docierają do dzieci Rzecznik Praw Dziecka kierował wystąpienia generalne, zwracając uwagę na naruszenia dobra dzieci.

Zgłaszane Rzecznikowi były także sytuacje, w których dzieci wykorzystywano jako aktorów w trakcie tworzenia przekazu medialnego. Wśród przekazów telewizyjnych zagrażających dobru dziecka dostrzeżono również bajki niedostosowane do rozwoju psychicznego małoletniego¹⁵⁴.

5. Naruszenia praw nieletnich ze strony pracowników instytucji państwowych powołanych do ochrony i opieki nad małoletnimi

---

¹⁵³ ZII-440-374/07/ToK

¹⁵⁴ ZBA-445-22/07/BK

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się opiekunowie dzieci, zgłaszający przypadki stosowania przemocy względem małoletnich przez funkcjonariuszy policji i kuratorów sądowych.

W odniesieniu do funkcjonariuszy policji zgłaszano stosowanie przez nich przemocy zarówno fizycznej¹⁵⁵, jak i psychicznej w przypadkach:

- przesłuchania dziecka bez obecności rodziców, nie podejmowaniu prób nawiązania kontaktu z rodzicami dziecka, gdy przesłuchiowano małoletniego w postępowaniu wyjaśniającym, do czego obliguje art. 39 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich¹⁵⁶,
- nie zapewnienia małoletniemu właściwych warunków przesłuchania (zastraszanie małoletniego, stosowanie różnorodnych nacisków służących wymuszeniu zeznań),
- nie informowania dziecka o przysługujących mu uprawnieniach,
- bezpodstawnym zatrzymaniu dziecka w policyjnej izbie dziecka.

Po uzyskaniu każdego zgłoszenia Rzecznik Praw Dziecka zwracał się do komendantów posterunków z prośbą o zbadanie postępowania podwładnych, do nadrzędnych komend Policji z wnioskami o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego i wnikliwe zbadanie zarzutów. Sprawdzał, czy postępowanie kontrolne przeprowadzone zostało z należytą starannością oraz, czy przyjęte rozwiązania zapewniają, iż dobro małoletnich nie będzie naruszane w przyszłości. Na uwagę zasługuje także współpraca Rzecznika Praw Dziecka z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji, mająca na celu utworzenie niezależnego organu badającego niewłaściwe zachowania policji w kontekście naruszeń praw człowieka¹⁵⁷.

Rzecznik w trakcie postępowania na bieżąco przekazywał informacje dotyczące procedury i działań, jakie można podjąć w celu ochrony małoletniego przed przemocą.

W sytuacji, gdy prowadzone było postępowanie w Prokuraturze lub wniesiony został akt oskarżenia przeciwko sprawcom przemocy, Rzecznik monitorował postępowanie tych instytucji i dbał o należyte i wnikliwe zbadanie sprawy.

Szczególnie istotnym problemem i bardzo często podnoszonym przez rodziców było naruszanie przepisów dotyczących przesłuchania nieletniego, zarówno jako osoby podejrzanej o demoralizację lub popełnienie czynu karalnego, jak i w charakterze świadka. Pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka informowali małoletnich i ich opiekunów o procedurze stosowanej w trakcie przesłuchania. Zwracając głównie uwagę na osoby, jakie powinny być

---

¹⁵⁵ ZII-440-394/07/ToK

¹⁵⁶ Dz. U. z 2002 r., Nr 11, poz. 109

¹⁵⁷ ZII-071-1/07/AJ

obecne w czasie przesłuchania oraz, warunki, jakie powinny zostać zapewnione przez organ prowadzący przesłuchanie.

Podnoszono również problem przesłuchania dziecka bez zgody rodziców, wielokrotne przesłuchiwanie małoletniego w toku postępowania, a także kwestie związane z możliwością odmowy zeznań przez dziecko.

Rzecznik Praw Dziecka zwracał uwagę na art. 185a Kpk, który wprowadza zasadę jednokrotnego przesłuchania małoletniego poniżej 15 roku życia, w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz o przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece¹⁵⁸. Zwracano uwagę na przypadki powołania jako świadka kilkuletniego dziecka w sytuacji, gdy postępowanie karne dotyczyło osoby najbliższej dla niego. Wysuwano zarzuty, iż dziecko nie będzie w stanie rozeznąć konsekwencji swoich zeznań i przez to ograniczone jest prawo małoletniego do skorzystania z odmowy zeznań (art. 182 Kpk) oraz prawo do uchylenia się od odpowiedzi na konkretne pytanie (art. 183 Kpk).

Gdy dochodziło do naruszenia tych praw, Rzecznik Praw Dziecka zwracał się do instytucji nadrzędnej nad prowadzącą postępowanie z prośbą o kontrolę. Wielokrotnie także przypominał instytucjom wymiaru sprawiedliwości na konieczność ścisłego i bezwzględnego stosowania przepisów mających na celu ochronę małoletnich przed stresem i negatywnymi emocjami związanymi z postępowaniem sądowym¹⁵⁹.

Do Rzecznika zgłaszali się rodzice małoletnich, którzy podnosili, że niesłusznie wszczęto postępowania o czyn karalny lub o demoralizację. Jednakże po wnikliwym zbadaniu sprawy Rzecznik Praw Dziecka podzielał stanowisko organów ścigania, iż postępowanie zostało wszczęte zgodnie z przepisami i zasadami prawa.

Opiekunowie dzieci zgłaszali także przypadki naruszenia praw dzieci przez kuratorów sądowych i policjantów w trakcie przymusowego odbioru osób podlegających władzy rodzicielskiej, zgodnie z artykułami od 598¹ do 598¹³ Kodeksu postępowania cywilnego (Kpc).

---

¹⁵⁸ ZII-460-16/07/DK

¹⁵⁹ ZII-460-86/07/ToK

PRAWA DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Każdemu dziecku psychicznie lub fizycznie niepełnosprawnemu państwo powinno zapewnić życie w warunkach gwarantujących godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo w życiu społeczeństwa (art. 23 Konwencji o Prawach Dziecka).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

W zakresie wspierania dzieci i młodzieży niepełnosprawnej Rzecznik dostrzega konieczność następujących działań:

1. upowszechnianie wiedzy na temat praw dzieci niepełnosprawnych, w tym obowiązków instytucji publicznych do aktywnej, wyprzedzającej pomocy dzieciom dotkniętym schorzeniami,
2. wspieranie wszelkich działań mających na celu likwidację barier architektonicznych, głównie w nowo powstających budynkach szkolnych, przedszkolach i instytucjach użytku publicznego,
3. zbadanie przyczyn trudności realnego funkcjonowania zawodu „asystenta osoby niepełnosprawnej”,
4. zwrócenie się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o wprowadzenie do programów studiów medycznych i pedagogicznych zajęć dotyczących niepełnosprawności, perspektywy postrzegania spraw z pozycji niepełnosprawnego i jego rodziny, cierpienia.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne

Kierując się potrzebą zapewnienia optymalnych warunków rozwoju dla dzieci niepełnosprawnych, Rzecznik Praw Dziecka w swych wystąpieniach zajął się następującymi problemami:

I. Pomoc dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością

W dniu 7 września 2007 r. Rzecznik wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej¹⁶⁰ z prośbą o podjęcie działań mających na celu kontynuację Pilotażowego Programu Rządowego „Wczesna, wielospecjalistyczna, kompleksowa, skoordynowana i ciągła pomoc dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością oraz jego rodzinie” jako Programu Rządowego. Program Pilotażowy realizowany był w 62 ośrodkach, objął pełną opieką specjalistyczną, niwelującą drobne zaburzenia rozwojowe 7 tysięcy dzieci. Badania sondażowe efektów realizacji tego programu wskazały na jego wysoką skuteczność i potrzebę dalszej kontynuacji. Przedstawiciele organizacji pozarządowych występowali do Rzecznika Praw Dziecka z postulatami, by program ten uzyskał status programu rządowego.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister Edukacji Narodowej poinformował¹⁶¹, że Przewodniczący Międzyresortowego Zespołu przedłoży Prezesowi Rady Ministrów raport o realizacji pilotażu. W przypadku pozytywnych rezultatów, raport stanie się podstawą opracowania Narodowego Programu Wczesnej Pomocy Dzieciom z Zaburzeniami w Rozwoju. Wstępne ustalenia Zespołu do spraw monitorowania zadania wskazują, że Międzyresortowy Zespół wystąpi do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o rozważenie możliwości kontynuacji wczesnej pomocy dzieciom w latach następnych, w formie Krajowego Programu Wczesnej Pomocy.

Równocześnie Minister poinformował, że obecnie na mocy obowiązującego prawa w placówkach oświatowych mogą być tworzone zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci mające na celu pobudzanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole.

II. Transport uczniów niepełnosprawnych

W związku z sygnałami dotyczącymi nieprawidłowości w organizowaniu bezpłatnego transportu uczniów do szkoły, w tym uczniów niepełnosprawnych, w dniu 19 września 2007 r. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej¹⁶² w powyższej sprawie.

W wystąpieniu swym podkreślił, że dzieciom niepełnosprawnym brak odpowiednich

---

¹⁶⁰ Pismo z dnia 7 wrze_nia 2007 r., ZBA-500-25/07/TW

¹⁶¹ Pismo z dnia 13 wrze_nia 2007 r., DKOS-TS-523-1061-WWKSC/07

¹⁶² Pismo z dnia 19 wrze_nia 2007 r., ZBA-500-23/07/MP

warunków dowozu do szkoły nie tylko utrudnia dostęp do nauki, do równych szans edukacyjnych, ale także ogranicza ich prawo do równych szans w życiu społecznym. Konieczne jest w związku z tym, by Kuratorzy Oświaty wydając decyzje w sprawie sieci szkół kierowali się dobrem ucznia dowożonego do szkoły.

Odpowiadając na wystąpienie Rzecznika Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji zapewnił¹⁶³, że zgłoszone uwagi i spostrzeżenia w sprawie nieprawidłowości w organizacji dowozu dzieci do szkoły zostaną uwzględnione w zakresie współpracy Ministra z Kuratorami Oświaty.

III. Pobyt wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w szpitalach psychiatrycznych

Po zapoznaniu się z opublikowanym Raportem Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącym pobytu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w szpitalach psychiatrycznych w latach 2004-2006 Rzecznik Praw Dziecka z gronem ekspertów ds. psychiatrii dziecięcej dokonał analizy problemu. Dodatkowo, w celu poznania skali i istoty zjawiska, Rzecznik skierował pytania do 38 placówek opiekuńczo-wychowawczych, z których pięć lub więcej dzieci było w latach 2004-2006 kierowanych do szpitali psychiatrycznych. Odpowiedzi, jakie nadesłano z placówek poddano analizie niezależnego eksperta. Analiza zebranych informacji pozwoliła na opracowanie propozycji systemowych, dotyczących sytuacji dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, a umieszczanych czasami w sposób nieuzasadniony w szpitalach psychiatrycznych.

W piśmie skierowanym do Prezesa Rady Ministrów¹⁶⁴ Rzecznik przedstawił propozycje zmian systemowych, jakie należy podjąć w celu uniknięcia dalszych, czasami zbędnych hospitalizacji psychiatrycznych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.

W opinii Rzecznika należy dążyć do rozwinięcia systemu ambulatoryjnej – psychiatrycznej i psychologicznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży z włączeniem do oddziaływań leczniczych zespołu opiekunów i wychowawców. Wychowawców placówek należy też wyposażyć w wiedzę i umiejętności dotyczące radzenia sobie z dziećmi agresywnymi. Psycholodzy zatrudnieni w domach dziecka powinni posiadać doświadczenie kliniczne i umiejętności psychoterapeutyczne. Obecnie oddzielenie systemu opieki społecznej od systemu edukacji i opieki zdrowotnej prowadzi do wzajemnego przerzucania odpowiedzialności za nieprawidłowe zachowania dziecka, a nie zachęca do współpracy.

---

¹⁶³ Pismo z dnia 10 października 2007 r., brak sygn. pisma

¹⁶⁴ Pismo z dnia 10 grudnia 2007 r., ZBA-500-46-07/MD/KT

Koniecznym jest wspieranie wszelkich inicjatyw ustawodawczych zmieniających, obecny model wychowania instytucjonalnego i promowanie powstawania rodzinnych domów dziecka.

Na wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka zostały udzielone odpowiedzi przez Ministra Zdrowia¹⁶⁵, Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹⁶⁶ oraz Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia¹⁶⁷. Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że zgłoszone przez Rzecznika Praw Dziecka wnioski dotyczące udoskonalenia systemowych rozwiązań w dziedzinie psychiatrycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą zostaną wykorzystane w pracach nad rządowym projektem zmiany ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Podzielił też pogląd, że obowiązujący system opieki psychiatrycznej nad dziećmi i młodzieżą w przeważającej mierze bazuje na opiece stacjonarnej. W projekcie zmian zawarto szereg propozycji z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

Minister Pracy i Polityki Społecznej w związku z informacjami zawartymi w raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich, polecił dyrektorom wszystkich całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych informować Wydziały Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich o każdym przypadku umieszczenia dziecka w szpitalu psychiatrycznym. Dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych wzięli udział w szkoleniu dotyczącym zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży ze zwróceniem uwagi na rozróżnienie zaburzeń w zachowaniu od zaburzeń psychicznych. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej będzie monitorować w skali kraju zjawisko umieszczania wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w szpitalach psychiatrycznych. Z danych przesłanych do MPIPS przez Wydziały Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich wynika, że w I półroczu w szpitalach psychiatrycznych przebywało 524 dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych, co stanowi 1,8 % wszystkich dzieci przebywających w tych placówkach.

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły:

1. szkolnictwa specjalnego i integracyjnego, w tym pomocy psychologiczno-pedagogicznej, oraz transportu dzieci niepełnosprawnych,

---

¹⁶⁵ Pismo z dnia 31 stycznia 2008 r., MZ-ZP-P-073-9622-1/KS/08

¹⁶⁶ Pismo z dnia 21 grudnia 2007 r., DSR-II-412-114-I/TU/07

¹⁶⁷ Pismo z dnia 21 lutego 2007 r., CF/DSOZ/EC/2008/073/0081/W/03066

2. informacji o prawach przysługujących dzieciom niepełnosprawnym oraz ich opiekunom, a także udzielenia pomocy finansowej i materialnej rodzinom wychowującym dzieci niepełnosprawne,
3. orzekania o stopniu niepełnosprawności.

Spraw indywidualnych rozpatrywanych w tej kategorii było ogółem 601, w tym 119 spraw zgłoszonych na piśmie, 298 spraw zgłoszonych telefonicznie, 184 spraw zostało rozpatrzonych bezpośrednio w czasie wizyt interesantów w BRPD.

1. Szkolnictwo specjalne i integracyjne, transport dzieci niepełnosprawnych

Wśród najczęściej zgłaszanych spraw dotyczących problematyki dzieci niepełnosprawnych znajdowała się kwestia sygnalizowanego przez rodziców i opiekunów dzieci problemu dotyczącego nie wywiązywania się gmin z obowiązku dowożenia dzieci i młodzieży do szkół i placówek edukacyjnych.

Rzecznik interweniował u władz samorządowych, wskazywał akty prawne stanowiące podstawę do realizacji przez samorząd lokalny dowozów dzieci do szkół. Zwracał się również o interwencję do właściwych urzędów wojewódzkich, wojewódzkich sądów administracyjnych. W poszczególnych przypadkach, w celu odwołania się od niekorzystnej decyzji, wskazywał Zainteresowanym zasadność zwrócenia się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego.

Należy podkreślić, że w roku 2007 nastąpiła istotna zmiana w zakresie podstawy prawnej dotyczącej dowozów dzieci niepełnosprawnych do placówek oświatowych. Uległ modyfikacji art. 17 ustawy o systemie oświaty¹⁶⁸ umożliwiający finansowanie przez gminę dowozu uczniów niepełnosprawnych do szkół ponadpodstawowych, co dotąd nie miało miejsca. Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie wskazywał samorządom terytorialnym podstawę prawną wskazującą na obowiązek dowozu młodzieży niepełnosprawnej do szkół, informując równocześnie o wynikającym z niej poszerzeniu obowiązków gmin w omawianym zakresie, wynikającym ze zmodyfikowanego art. 17 ustawy o systemie oświaty.

Wielokrotnie rodzice zgłaszali, że samorzady nie chcą zwrócić kosztów dowozu dziecka¹⁶⁹ bądź też nakłaniają rodziców do organizowania transportu i pokrywania jego kosztów we

---

¹⁶⁸ Ustawa z dnia 7 września 1991 roku, Dz. U. z 2007 r. Nr 115, poz. 791

¹⁶⁹ ZII-45-31/07/JN

własnym zakresie. Samorządy lokalne wykorzystywały fakt nieznajomości przez rodziców prawa oświatowego.

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszano różnorodne problemy dotyczące realizowania przez dzieci i młodzież niepełnosprawną obowiązku nauki. Rodzice zgłaszali problemy z uzyskaniem orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego, problemy z zapisaniem dzieci do odpowiedniego typu szkoły. Każdorazowo Rzecznik interweniował w danej placówce, właściwym kuratorium oświaty, poradni psychologiczno-pedagogicznej. W każdej ze zgłaszanych spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował interwencję, a także kierował pisma do odpowiednich instytucji, w tym do organów prowadzących – urzędów gmin i starostw, organów nadzoru merytorycznego.

Rodzice zgłaszali również niewystarczającą w stosunku do potrzeb dziecka niepełnosprawnego ilość godzin zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, rewalidacyjnych oraz rehabilitacyjnych na terenie placówki oświatowej. Wpływały również niepokojące informacje dotyczące mobbingu oraz trudności wychowawczych na terenie szkół.

2. Prawa przysługujące dzieciom niepełnosprawnym oraz ich opiekunom, a także udzielenie pomocy finansowej i materialnej rodzinom wychowującym dzieci niepełnosprawne

Rzecznik Praw Dziecka informował opiekunów dzieci o aktualnych uregulowaniach prawnych w zakresie praw osób niepełnosprawnych, pomocy społecznej, oświaty. Przekazywał dane organizacji zajmujących się pomocą dla niepełnosprawnych.

W roku 2007 wielokrotnie opiekunowie dzieci niepełnosprawnych sygnalizowali nie przyznanie świadczeń rodzinnych ze środków wypłacanych w ramach pomocy społecznej lub wypłacanie kwot, z których wysokością nie zgadzali się zainteresowani. Rodzice zwracali się również z prośbą o udzielenie im pomocy rzeczowej dla dzieci bądź wskazanie odpowiedniej instytucji, mogącej takiej pomocy udzielić¹⁷⁰.

Rodzice dzieci niepełnosprawnych zwracali się do Rzecznika o pomoc finansową oraz o wsparcie działań mających na celu zdobycie środków na leczenie i rehabilitację dzieci. Rzecznik informował rodziców i opiekunów o zasadach refundacji kosztów zakupu niezbędnych leków i środków ortopedycznych, a także o możliwości ubiegania się o wsparcie z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych. Rzecznik interweniował w sprawie refundacji leków, zgody na określony rodzaj leczenia w Narodowym Funduszu Zdrowia, Biurze Praw Pacjenta przy Ministerstwie Zdrowia oraz u Rzecznika Praw Pacjenta przy NFZ.

---

¹⁷⁰ ZII-45-33/07/AJ i ZII-45-12/07/AJ

Informował także o stowarzyszeniach i fundacjach świadczących pomoc dzieciom niepełnosprawnym.

Rzecznik interweniował również w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych dla dzieci niepełnosprawnych.

Rodzice dzieci niepełnosprawnych prosili o interwencje w sprawie przyznania im odpowiedniego ze względu na potrzeby dziecka lokalu socjalnego, kwaterunkowego lub przyspieszenie procesu decyzyjnego komisji lokalowej w gminie¹⁷¹.

W każdej ze zgłoszonych spraw indywidualnych Rzecznik interweniował u władz gminnych, prosząc o zbadanie sprawy i jej pozytywne załatwienie w możliwie bliskim terminie, ze względu na specyficzne potrzeby dzieci niepełnosprawnych. Monitorował również przebieg procesu przydzielania lokali.

Rodzice dzieci niepełnosprawnych zgłaszali potrzebę udzielenia im pomocy w opiece nad niepełnosprawnymi dziećmi w postaci przyznania wolontariusza bądź asystenta osoby niepełnosprawnej.

3. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności

Do Rzecznika zwracano się w kwestiach związanych z orzecznictwem o niepełnosprawności. Rodzice i opiekunowie dzieci niepełnosprawnych kwestionowali decyzje powiatowych i wojewódzkich komisji orzekających o stopniu niepełnosprawności. Poddawali pod wątpliwość orzeczenia nie uznające konieczności sprawowania stałej opieki czy udzielania stałej pomocy dziecku. Rzecznik wyjaśniał im zakres przysługujących środków odwoławczych informując jednocześnie o treści Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 lat¹⁷².

Napływały skargi na przewlekłość postępowań odwoławczych prowadzonych przez wojewódzkie zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności. Rzecznik występował do wskazanych organów prosząc o wyjaśnienie przyczyn przewlekłości postępowania oraz zapewnienie jego właściwego toku. W uzasadnionych przypadkach zwracał się też do pełnomocnika rządu ds. osób niepełnosprawnych o nadzór nad postępowaniem.

Instytucje zajmujące się dziećmi niepełnosprawnymi i przewlekle chorymi prosiły o pomoc dla swoich ośrodków w związku z brakiem środków, nie podpisaniem kontraktu przez NFZ oraz planowanym zamknięciem placówki przez organ prowadzący.

---

¹⁷¹ ZII-45-28/07/JN

¹⁷² Dz. U. z 2002 r., Nr 17, poz. 162.

Sprawy z aspektem międzynarodowym

Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach ma prawo do utrzymywania regularnych osobistych kontaktów z matką i ojcem. Władze państwa zobowiązane są do umożliwienia tych kontaktów (art. 10 Konwencji o Prawach Dziecka)

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Obecnie Rzecznik Praw Dziecka zauważa następujące problemy związane z pobytem dzieci polskich za granicą lub dzieci cudzoziemców w naszym kraju:

1. brak pomocy prawnej dla rozbitych polsko-niemieckich małżeństw,
2. nie uregulowana sprawa pobytu na terenie Polski młodzieży z Niemiec,
3. słabo rozeznane zjawisko pozbawiania praw rodzicielskich rodziców polskich przebywających na terenie Unii,
4. brak działania organów ścigania w walce z procederem żebractwa dzieci.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

I. Rzecznik otrzymywał skargi od rozwiedzionych rodziców z obszaru Niemiec, którzy mogli spotykać się ze swoimi dziećmi wyłącznie pod nadzorem urzędnika Jugendamtu (Niemiecki Urząd do Spraw Młodzieży). Rodzic miał zakaz porozumiewania się z dzieckiem w języku polskim pod groźbą uniemożliwienia kontaktów¹⁷³.

Rzecznik Praw Dziecka uznał zakaz używania języka polskiego za wysoce dyskryminujący i stanowiący naruszenie uprawnień wynikających z władzy rodzicielskiej. Jest to niezgodne nie tylko z Konwencją o Prawach Dziecka ale także z art. 8 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, który zakłada, że niedopuszczalna

---

¹⁷³ Pismo z dnia 31 stycznia 2007 r., ZII-470-6/07/AJ

jest ingerencja władzy publicznej w życie prywatne i rodzinne. Zgodnie z orzeczeniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ogromne znaczenie ma nieskrępowany kontakt między dzieckiem a wykonującym władzę rodzicielską rodzicem. W ocenie Trybunału utrzymywanie wzajemnego kontaktu między rodzicem a dzieckiem stanowi podstawowy element życia rodzinnego, a ośrodki ograniczające takie kontakty ingerują w prawo chronione przez art. 8 wspomnianej Konwencji.

Dyrektor Departamentu Konsularnego i Polonii Ministerstwa Spraw Zagranicznych uznał uwagi Rzecznika za bardzo cenne i zaznaczył, że wykorzysta je podczas prowadzonych przez placówki konsularne w Niemczech działań na rzecz pokrzywdzonych dzieci i rodziców. Przedstawił również inicjatywy, jakie zostaną podjęte w celu eliminacji przypadków dyskryminacji językowej rodziców i dzieci mieszkających na terenie Niemiec¹⁷⁴.

Konsekwencją powyższej korespondencji było spotkanie przedstawicieli Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Biura Rzecznika Praw Dziecka. Ustalono, że zainteresowane strony wezmą udział w spotkaniu zorganizowanym przez Konsulat Generalny RP oraz Stowarzyszenie Prawników Polskojęzycznych w Niemczech. Spotkanie odbyło się w dniach 21-22 listopada 2007 r. w Kolonii. Uzgodniono powołanie grupy roboczej złożonej z przedstawicieli polskiego i niemieckiego Ministerstwa Sprawiedliwości, Jugendamt, konsulatu oraz Rzecznika Praw Dziecka mające na celu wypracowanie struktury postępowania mediacyjnego. Ponadto uznano za niezbędne stworzenie listy tłumaczy, którzy byłiby obecni na spotkaniach nadzorowanych przez Jugendamt oraz listę polskich prawników, którzy mogli by udzielać pomocy prawnej. Biuro Rzecznika Praw Dziecka zobowiązało się także do podjęcia roli centrum informacyjnego o mediatorach rodzinnych.

II. W wystąpieniu do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z prośbą o ustalenie, w jakich miejscowościach i na jakich zasadach działają w Polsce placówki resocjalizacyjne dla niedostosowanej społecznie młodzieży niemieckiej¹⁷⁵.

Z analizy spraw i informacji napływających do Rzecznika wynika, że stowarzyszenia oraz rodziny sprawujące opiekę nad młodzieżą z Niemiec nie spełniają podstawowych warunków potrzebnych w pracy z młodzieżą niedostosowaną społecznie. Rodziny przyjmujące młodych Niemców, podobnie jak stowarzyszenia, nie informują o tym fakcie nawet kuratorów, choć znaczna grupa młodzieży nie ukończyła 18 roku życia i podlega obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki.

---

¹⁷⁴ DKP-II-243-16-04

¹⁷⁵ Pismo z dnia 22 marca 2007 r., ZBA-500-12/07/AS

W imieniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Sekretarz Stanu poinformował o działaniach podjętych w celu ustalenia rozmiarów przedmiotowego zjawiska i zagrożeń, jakie ono ze sobą niesie. Ponadto poinformował, iż poruszony problem był analizowany przez Policję oraz Urząd do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców¹⁷⁶.

III. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Zagranicznych z prośbą o dane dotyczące zjawiska ograniczania lub pozbawiania praw rodzicielskich polskich rodziców, przebywających na terenie Unii Europejskiej, lecz poza granicami naszego kraju oraz o przedstawienie analizy problemu polskich dzieci na emigracji, pozbawionych opieki rodziców biologicznych przez władze kraju, który zamieszkują¹⁷⁷.

Do Rzecznika dotarły informacje dotyczące przypadku ograniczenia praw rodzicielskich polskim rodzicom, przebywającym za granicą, podejrzanym o nie zapewnienie dziecku warunków do odpowiedniego rozwoju oraz o przemoc wobec niemowlęcia.

Zagraniczne służby socjalne zajmujące się sprawami rodzinnymi działają w takich przypadkach w oparciu o przepisy, które są niejednokrotnie bardziej rygorystyczne niż analogiczne regulacje polskie. Zdarzają się przypadki odebrania dziecka rodzicom bez jednoczesnego objęcia ochroną i wsparciem rodziny naturalnej oraz przekazania opieki rodzinom nie władającym językiem polskim oraz odmiennym kulturowo.

W imieniu Ministra Spraw Zagranicznych Zastępca Dyrektora Departamentu Konsularnego i Polonii poinformował Rzecznika, iż placówki wielokrotnie spotykały się ze wspomnianymi przypadkami i tam gdzie było to możliwe interweniowały na rzecz polskich obywateli¹⁷⁸.

IV. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z prośbą o udzielenie informacji na temat działań resortu i podległych mu formacji (Policji i Straży Granicznej) mających na celu przeciwdziałanie procederowi zmuszania kobiet i dzieci do żebractwa¹⁷⁹.

Wystąpienie związane było z licznymi informacjami o młodych matkach werbowanych głównie na Ukrainie i w Mołdawii do rzekomo opłacalnej pracy w Polsce. Po przyjeździe, dzieci były im odbierane i przydzielane innym kobietom, a następnie zmuszane do żebrania

---

¹⁷⁶ Pismo z dnia 11 kwietnia 2007 r., DBP-III-51/2381/6134/07/K_

¹⁷⁷ Wystąpienie do Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 27 sierpnia 2007 r., ZBA-500-21/07/BK/MK/MP

¹⁷⁸ Pismo z dnia 10 września 2007 r., DKP II-314-01-07

¹⁷⁹ Pismo z dnia 29 listopada 2007 r., ZBA-500-44/07/AK

na polskich ulicach. Szczególnie niepokojący był fakt, iż dzieci były głodzone i podawano im środki uspokajające, aby wytrzymały spokojnie czas spędzany na ulicy.

W imieniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Podsekretarz Stanu poinformował, iż zarówno problem handlu ludźmi jak i proceder żebractwa jest znany służbom podległym Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, które podejmują stosowne działania w tym zakresie¹⁸⁰.

W tym miejscu warto wspomnieć o pracach nad definicją „handlu ludźmi”, w których brał udział Rzecznik Praw Dziecka. Brak kompleksowej definicji „handlu ludźmi” w polskim kodeksie karnym uniemożliwia skuteczne działania organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w walce ze zniewoleniem i eksploatacją ludzi. W trakcie prac nad wspomnianą definicją powstało Memorandum skierowane do posłów i senatorów z prośbą o włączenie zaproponowanej definicji do tekstu nowelizowanego kodeksu karnego.

Wyjazdy interwencyjne do placówek opiekuńczo – wychowawczych

Powody, dla których podjęto wyjazdy interwencyjne do placówek opiekuńczo–wychowawczych wynikały:

- ze zgłaszanych pisemnie informacji o stosowaniu w placówkach opiekuńczo–wychowawczych kar w postaci zakazu wyjazdów małoletnich do domów,
- w związku ze zgłoszoną sprawą stosowania przemocy fizycznej i psychicznej wobec dzieci przez dyrektora Domu Dziecka w Supraślu,
- w związku ze zgłoszoną sprawą (Dom dla Dzieci) znajdujący się przy ul. Warszawskiej 14 w Stawigudzie.

Miały one na celu zbadanie warunków urlopowania małoletnich do dorodzinnych i rodzin zaprzyjaźnionych, jak również zweryfikowanie podejrzeń, czy stosowana jest kara w postaci zakazu wyjazdów do domów. Zbadano zgodność zasad zapisanych w *Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.*¹⁸¹, w *Rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 lutego 2005 r. w sprawie placówek opiekuńczo – wychowawczych*¹⁸²,

¹⁸⁰ Pismo z dnia 8 stycznia 2008 r., BMP-0748-10347/08/JD

¹⁸¹ Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526

¹⁸² Dz. U. Nr 37, poz. 331

w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 sierpnia 2000 r. w sprawie szczególnych zasad nadzoru nad przestrzeganiem standardu wychowania i opieki w placówkach opiekuńczo – wychowawczych oraz nadzoru nad jakością działań ośrodków adopcyjno – opiekuńczych¹⁸³ ze stanem faktycznym panującym w placówce.

W dniach od 8 do 11 maja 2007 r. pracownicy BRPD zrealizowali wyjazd interwencyjny do 13 całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych mieszczących się na terenie województw łódzkiego i mazowieckiego. W dniu 27 lipca 2007 r. przeprowadzono wyjazd interwencyjny do Domu Dziecka w Supraślu. Natomiast w dniu 31 sierpnia 2007 r. zrealizowano interwencję w Domu dla Dzieci w Stawigudzie.

W rozmowach z dyrektorami placówek opiekuńczo – wychowawczych zwrócono uwagę na wspomniany powyżej problem, sugerując jednocześnie wprowadzenie innych (niż stosowane kary) metod wychowawczych. Zwrócono również uwagę kadry kierowniczej na podjęcie odpowiednich kroków mających na celu mobilizowanie pracowników pedagogicznych – wychowawców do organizowania różnorodnych zajęć na terenie placówki, biorących pod uwagę zainteresowania i zdolności wychowanków. W tym celu konieczne jest położenie nacisku na kształcenie i doskonalenie kadry pedagogicznej. Poprawienie atmosfery wychowawczej wśród kadry pedagogicznej, mającej ogromny wpływ na ogólną atmosferę pracy związane by było z przywróceniem jednolitego systemu zatrudniania pracowników pedagogicznych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

W związku z przeprowadzoną interwencją w Domu Dziecka w Supraślu Rzecznik Praw Dziecka podjął działania mające na celu usprawnienie pracy placówki:

1. wystąpił do Starosty Powiatu Białostockiego:
  - o zatrudnienie w trybie pilnym osoby doświadczonej w zarządzaniu placówką opiekuńczo-wychowawczą o charakterze socjalizacyjnym i objęcie przez nią funkcji pełniącej obowiązki dyrektora placówki,
  - o zatrudnienie w placówce psychologa i pedagoga,
  - z uwagi na istniejące problemy wychowawcze wdrożenie programu szkoleń dla kadry pedagogicznej ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki pracy z dziećmi dysfunkcyjnymi.
2. wystąpił do dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Białymstoku:
  - o podjęcie działań mających na celu zażegnanie konfliktu między pracownikami placówki oraz poprawę komunikacji i współpracy między pracownikami placówki,

---

¹⁸³ Dz. U. Nr 74, poz. 862

- o monitorowanie procesu wdrażania zaleceń i poinformowanie Rzecznika Praw Dziecka o efektach przeprowadzonych działań.
3. wystąpił do dyrektora Domu Dziecka w Supraślu:
    - o zwrócenie szczególnej uwagi na prowadzenie przez wychowawców dzienników zajęć wychowawczych grup, ze szczegółowym opisem metod i form pracy,
    - zmiany regulaminu kar i nagród w kwestii całkowitego odbierania wychowankom kieszonkowego.
  4. wystąpił do Prokuratury Rejonowej w Białymstoku:
    - o przesłanie aktualnych informacji w sprawie wznowienia prowadzonego przez prokuraturę postępowania przeciwko Dyrektorowi placówki.
  5. wystąpił do Ośrodka Adopcyjnego w Białymstoku oraz do Katolickiego Ośrodka Adopcyjno – Opiekuńczego w Warszawie z wnioskami o udostępnienie dokumentacji okresu preadopcyjnego dzieci.

Pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka poinformowali o swoich spostrzeżeniach dyrektora placówki, któremu w rozmowie zasugerowano, aby podjął odpowiednie kroki w celu ich realizacji.

Opierając się na uzyskanych informacjach od dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych, kadry pedagogicznej oraz z ankiet przeprowadzonych wśród wychowanków należy stwierdzić, że poza jedną z placówek (informacja uzyskana w drodze ankiety przeprowadzonej wśród wychowanków) kary w postaci zakazu wyjazdu dzieci do domów rodzinnych nie są stosowane. We wszystkich placówkach zarówno dyrekcja, jak i pedagodzy, i pracownicy socjalni starają się, aby jak największa ilość dzieci była urlopowana do swoich domów rodzinnych w czasie różnego rodzaju przerw w nauce. Działania placówek mające na celu podtrzymanie więzi dziecka z rodziną i działania na rzecz powrotu dziecka do rodziców nie budzą zastrzeżeń. Natomiast we wszystkich placówkach stosowane jest zmniejszanie kieszonkowego (lub nawet pozbawianie) w przypadkach nagannego zachowania wychowanków (wagary, ucieczki, dewastacja sprzętu znajdującego się w placówce, spożywanie alkoholu, zażywanie narkotyków). Istnieje prawdopodobieństwo, iż niektóre z wizytowanych placówek obniżają kieszonkowe poniżej sumy zagwarantowanej ustawowo.

Innym problemem zauważonym w czasie wyjazdu interwencyjnego jest fakt bardzo małej znajomości przez wychowanków praw dziecka, jak również trybu odwoływania się od nałożonej kary. Ze swoich praw wychowankowie potrafią wymienić jedynie prawo do nauki,

kontaktowania się ze swoimi bliskimi, natomiast obowiązki kojarzone są głównie z obowiązkiem nauki i wykonywania dyżurów. Głównymi zajęciami, które odbywają się podczas czasu wolnego lub po zajęciach szkolnych, jest odrabianie lekcji albo oglądanie telewizji. Na oglądanie telewizji wychowankowie poświęcają bardzo dużo czasu, a czas ten mógłby być wykorzystywany na prowadzenie ciekawych zajęć wychowawczych, tematycznych. Są placówki (jednak w znikomej mniejszości), które potrafią zorganizować czas wolny swoim wychowankom, osiągają sukcesy w powiecie i na forum krajowym, jednak należą one do rzadkości.

Lokalizacja placówek ma niewątpliwy wpływ na dostęp dzieci do dóbr kultury typu kino, teatr, klub sportowy, pływalnia, sala gimnastyczna, czy udział w różnego rodzaju imprezach organizowanych przez miasto. Dlatego też propozycje spędzania czasu wolnego dla dzieci przez kadrę pedagogiczną w dużych miastach są bardziej atrakcyjne i wszechstronne.

Dyrektorzy placówek oraz kadra pedagogiczna starają się aby ich domy dziecka i tereny należące do nich były zadbane. Większość nie ma problemów ze znalezieniem sponsorów dla swoich działań. Również wychowankowie domów dziecka włączają się aktywnie do różnego rodzaju prac modernizacyjnych, porządkowych. Jednak od pewnego czasu daje się zauważyć tendencję dzieci do zachowań roszczeniowych wobec placówek w jakich są umieszczane, nie traktują one domu dziecka jako swojego drugiego domu, o który należy dbać i troszczyć się o to, aby było w nim czysto, miło i przyjemnie. Wynika to zapewne z nabytych wcześniej i utrwalonych środowiskowych norm zachowań.

Wychowankowie, którzy nie mogą wyjeżdżać do domów rodzinnych z przyczyn od nich niezależnych, mają odpowiednio organizowane wyjazdy na wakacje, ferie zimowe. Przynajmniej jeden miesiąc w okresie wakacji spędzają poza placówką. Organizowane są wyjazdy na kolonie, obozy krajowe i zagraniczne. Wielu dyrektorów stara się, aby wszyscy wychowankowie brali udział w tego rodzaju wyjazdach, starając się w ten sposób pokazać inny świat, do którego mogą dążyć wszyscy, o ile tylko starczy im zapału i sił.

Widocznym problemem, który zapewne ma wpływ na funkcjonowanie domów dziecka, tworzenia w nich odpowiedniej atmosfery wychowawczej jest niewątpliwie podział pracowników pedagogicznych na tych, którzy zatrudniani są z Karty Nauczyciela i tych, którzy od pewnego czasu zatrudniani są w oparciu o Kodeks Pracy. Duża różnica w wymiarze godzin (na niekorzyść pedagogów zatrudnianych z Kodeksu Pracy) powoduje niechęć do prowadzenia dodatkowych zajęć i ogólne niekorzystną atmosferę panującą wśród kadry pedagogicznej, co ma przełożenie na system wychowawczy domów dziecka.

W czasie podjętej interwencji w Domu Dziecka w Supraślu stwierdzono:

1. pomiędzy dyrektorem placówki a częścią kadry pedagogicznej istnieje konflikt, który w sposób negatywny rzutuje na całokształt funkcjonowania Domu Dziecka, w tym na jakość działań opiekuńczo - wychowawczych. W konflikt ten włączani zostali wychowankowie,
2. w trakcie rozmów z pracownikami Biura Rzecznika Praw Dziecka pracownicy placówki zasygnalizowali brak komunikacji i współpracy pomiędzy poszczególnymi wychowawcami w zakresie pracy wychowawczej,
3. dokumentacja placówki – dzienniki zajęć wychowawczych grup nie zawierają szczegółowych metod i form pracy, co uniemożliwiło merytoryczną ocenę jakości wymienionych zajęć,
4. nie ma możliwości jednoznacznego stwierdzenia faktycznego stosowania przemocy fizycznej i psychicznej przez Dyrektora placówki z powodu nieobecności w tym dniu dzieci – potencjalnych ofiar przemocy, jak również z powodu włączenia wychowanków w konflikt dorosłych. Panuje duża sprzeczność wersji tych wydarzeń,
5. kadra placówki nie jest przygotowana do pracy z młodzieżą trudną, z zaburzeniami osobowości. Powinni być zatrudnieni w placówce pedagog i psycholog.

W wyniku przeprowadzonej interwencji w Domu Dziecka w Stawigudzie ustalono, że w placówce funkcjonuje odpowiedni dla dzieci system zbliżony do systemu „rodzinkowego”, warunki pobytu są zbliżone do warunków domowych. Warty podkreślenia jest fakt, że rodzeństwa mieszkają razem, co pozwala podtrzymać łączące ich więzi i wpływa na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa. Placówka jest skromnie wyposażona, jednakże robi wrażenie schludnej i czystej.

Z analizy przeprowadzonych wśród dzieci ankiet wynika konieczność następujących działań:

- w placówce należałoby utworzyć grupę usamodzielnienia, w której mogliby przebywać wychowankowie kontynuujący naukę,
- należy rozważyć zatrudnienie w placówce psychologa i pedagoga, z dodatkowymi kwalifikacjami z zakresu terapii pedagogicznej, w celu zwiększenia możliwości oddziaływań wychowawczych, a także wyrównywania braków edukacyjnych,

- warto zadbać o założenie pracowni komputerowej z dostępem do Internetu dla dzieci,
- warto powołać w placówce Samorząd Podopiecznych, który mógłby pełnić funkcję wspierającą dla wychowawców, a także współorganizować życie towarzyskie oraz wydarzenia kulturalne w placówce,
- ze względu na to, że w placówce przebywają dzieci z wadami mowy i słuchu należy zwiększyć im częstotliwość wizyt u logopedy. W istniejącym systemie opieki wizyty w gabinecie logopedycznym raz w miesiącu są niewystarczające.

DANE STATYSTYCZNE I ZESTAWIENIA

Tab. 1a. Sprawy podjęte przez jednostki organizacyjne BRPD według rodzaju – liczby absolutne

Jednostka organizacyjna BRPD	Rodzaj sprawy/ Rodzaj zgłoszenia	Sprawy zgłoszone na piśmie lub podjęte z własnej inicjatywy	Sprawy zgłoszone telefonicznie	Sprawy zgłoszone podczas wizyt	OGÓŁEM
Zespół Informacyjno - Interwencyjny (ZII)	Prawo do życia i ochrony zdrowia	115	115	5	235
	Prawo do wychowania w rodzinie	1112	2109	201	3422
	Prawo do godziwych warunków socjalnych	361	419	55	835
	Prawo do nauki	366	661	49	1076
	Prawo do ochrony przed przemocą	424	809	104	1337
	Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych	119	298	184	601
	OGÓŁEM	2497	4411	598	7506
Zespół Badań i Analiz (ZBA)	Sprawy podjęte, w tym wystąpienia generalne				475
	OGÓŁEM				7981

Tab. 1b. Sprawy podjęte przez jednostki organizacyjne BRPD według rodzaju – odsetki ogółu spraw

Jednostka organizacyjna BRPD	Rodzaj sprawy/ Rodzaj zgłoszenia	Sprawy zgłoszone na piśmie lub podjęte z własnej inicjatywy	Sprawy zgłoszone telefonicznie	Sprawy zgłoszone podczas wizyt	OGÓŁEM
Zespół Informacyjno - Interwencyjny (ZII)	Prawo do życia i ochrony zdrowia	1,4	1,4	0,1	2,9
	Prawo do wychowania w rodzinie	13,9	26,5	2,5	42,9

	Prawo do godziwych warunków socjalnych	4,5	5,3	0,7	10,5
	Prawo do nauki	4,6	8,3	0,6	13,5
	Prawo do ochrony przed przemocą	5,3	10,1	1,3	16,7
	Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych	1,5	3,7	2,3	7,5
	OGÓŁEM	31,2	55,3	7,5	94,0
Zespół Badań i Analiz (ZBA)	Sprawy podjęte, w tym wystąpienia generalne	6,0			6,0
	OGÓŁEM				100,0

W 2007 r. Biuro Rzecznika Praw Dziecka podjęło łącznie 7981 spraw. Najliczniejszą grupę wśród nich stanowiły problemy związane z prawem do wychowania w rodzinie – 42,9% ogółu. Przeciętnie co szesnasta sprawa (16,7% ogółu) dotyczyła prawa do ochrony przed przemocą, co ósma (13,5%) - prawa do nauki, a co dziesiąta (10,5%) – prawa do godziwych warunków socjalnych.

Ponad połowa spraw (55,3%) była zgłoszona telefonicznie, 31,2% ogólnej liczby spraw stanowiły sprawy zgłoszone na piśmie bądź podjęte przez Biuro z własnej inicjatywy, a pozostałe 7,5% - sprawy zaprezentowane w czasie wizyt w Biurze Rzecznika. Zdecydowana większość spraw (94%) trafiła do Zespołu Informacyjno-Interwencyjnego, pozostałe 6% podjął Zespół Badań i Analiz.

W grupie spraw z zakresu prawa do wychowania w rodzinie zdecydowanie dominował temat władzy rodzicielskiej i kontaktów (2125 spraw, tj. 26,6% ogółu spraw); na kolejnym miejscu znalazły się alimenty (364 sprawy - 4,5%). Wśród 1337 spraw z zakresu prawa do ochrony przed przemocą pierwszą pozycję zajmowała przemoc fizyczna, seksualna i psychiczna (989 spraw, tj. 12,4% ogółu spraw), a drugą – zaniedbania intelektualne, emocjonalne i fizyczne dzieci (187 spraw – 2,3%).

Na 1076 spraw z zakresu prawa do nauki na pierwszym miejscu złożyły się 463 sprawy związane z problemami wychowawczymi w placówkach oświatowych (463 sprawy, tj. 5,8% ogółu), a na kolejnym - organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych - odpowiednio 425 i 5,5%).

Tab. 2a. Sprawy zgłoszone do Biura Rzecznika Praw Dziecka w 2007 r. według kategorii oraz formy zgłoszenia – liczby absolutne

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	OGÓŁEM	SPRAWY ZGŁOSZONE NA PIŚMIE LUB PODJĘTE Z WŁASNEJ INICJATYWY	SPRAWY ZGŁOSZONE TELEFONICZ - NIE	SPRAWY ZGŁOSZONE PODCZAS WIZYT
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	112	39	72	1
		koszty leczenia	36	28	7	1
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	32	13	16	3
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	55	35	20	-
	OGÓŁEM	☐	235	115	115	5
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	2125	598	1364	163
		przysposobienie	48	21	27	-
		alimenty	364	171	171	22
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	183	69	112	2
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	156	73	80	3
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	7	7	-	-
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	186	72	111	3
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	93	23	64	6
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	114	17	95	2
		status prawny dzieci cudzoziemców	146	61	85	-
	OGÓŁEM	☐	3422	1112	2109	201
Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	379	189	175	15
	Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	98	27	60	11

		mieszkania zastępcze i lokale socjalne	297	137	135	25
		inne (spadek, standard, meldunek)	61	8	49	4
	OGÓLEM	☐	835	361	419	55

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	OGÓLEM	SPRAWY ZGŁOSZONE NA PIŚMIE LUB PODJĘTE Z WŁASNEJ INICJATYWY	SPRAWY ZGŁOSZONE TELEFONICZNIE	SPRAWY ZGŁOSZONE PODCZAS WIZYT
Prawo do nauki	☐	organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	425	172	240	13
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	463	103	329	31
		wypadki na terenie szkoły	16	5	11	-
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	68	36	29	3
		pomoc dzieciom uzdolnionym	14	11	3	-
		wypoczynek dzieci	90	39	49	2
		OGÓLEM	☐	1076	366	661
Prawo do ochrony przed przemocą	☐	przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	989	331	594	64
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	187	28	140	19
		uzależnienia	55	7	40	8
		żebractwo	20	5	14	1
		sekty	6	2	4	-
		przemoc w mediach	80	51	17	12
OGÓLEM	☐	1337	424	809	104	
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			601	119	298	184
ŁĄCZNIE SPRAW	☐		7506	2497	4411	598

Tab. 2b. Sprawy zgłoszone do Biura Rzecznika Praw Dziecka w 2007 r. według kategorii oraz formy zgłoszenia – odsetki ogółu spraw

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	OGÓŁEM	SPRAWY ZGŁOSZONE NA PIŚMIE LUB PODJĘTE Z WŁASNEJ INICJATYWY	SPRAWY ZGŁOSZONE TELEFONICZ - NIE	SPRAWY ZGŁOSZONE PODCZAS WIZYT
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	1,5	0,5	1,0	0,0
		koszty leczenia	0,5	0,4	0,1	0,0
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	0,4	0,2	0,2	0,0
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	0,7	0,5	0,2	0,0
	OGÓŁEM	□	3,1	1,5	1,5	0,1
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	26,6	7,5	17,1	2,0
		przysposobienie	0,6	0,3	0,3	-
		alimenty	4,5	2,1	2,1	0,3
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	2,3	0,9	1,4	0,0
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	1,9	0,9	1,0	0,0
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	0,1	0,1	-	-
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	2,3	0,9	1,4	0,0
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	1,2	0,3	0,8	0,1
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	1,4	0,2	1,2	0,0
		status prawny dzieci cudzoziemców	1,8	0,8	1,0	-
	OGÓŁEM	□	42,9	13,9	26,4	2,5
Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	4,8	2,4	2,2	0,2
	Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	1,2	0,3	0,8	0,1
		mieszkania zastępcze i lokale socjalne	3,7	1,7	1,7	0,3

		inne (spadek, standard, meldunek)	0,8	0,1	0,6	0,1
	OGÓŁEM	☐	10,5	4,5	5,3	0,7

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	OGÓŁEM	SPRAWY ZGŁOSZONE NA PIŚMIE LUB PODJĘTE Z WŁASNEJ INICJATYWY	SPRAWY ZGŁOSZONE TELEFONICZNIE	SPRAWY ZGŁOSZONE PODCZAS WIZYT
Prawo do nauki	☐	organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	5,3	2,2	3,0	0,1
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	5,8	1,3	4,1	0,4
		wypadki na terenie szkoły	0,2	0,0	0,2	-
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	0,9	0,5	0,4	0,0
		pomoc dzieciom uzdolnionym	0,2	0,2	0,0	-
		wypoczynek dzieci	1,1	0,5	0,6	0,0
		OGÓŁEM	☐	13,5	4,6	8,3
Prawo do ochrony przed przemocą	☐	przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	12,4	4,1	7,4	0,8
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	2,3	0,3	1,8	0,2
		uzależnienia	0,7	0,1	0,5	0,1
		żebractwo	0,3	0,1	0,2	0,0
		sekty	0,1	0,0	0,1	-
		przemoc w mediach	1,0	0,6	0,2	0,2
		OGÓŁEM	☐	16,8	5,3	10,1
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			7,5	1,5	3,7	2,3
ŁĄCZNIE SPRAW		☐	94,0	31,3	55,3	7,5

Tab. 3. Kategorie spraw zgłoszonych telefonicznie do ZII

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	LICZBA SPRAW ZGŁOSZONYCH	%
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	72	
		koszty leczenia	7	
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	16	
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	20	
	Ogółem	☐	115	2,6
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	1364	
		przysposobienie	27	
		alimenty	171	
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	112	
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	80	
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	0	
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	111	
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	64	
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	95	
		status prawny dzieci cudzoziemców	85	
	Ogółem	☐	2109	47,81
Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	175	
	Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	60	
		mieszkania zastępcze i lokale socjalne	135	
		inne (spadek, standard, meldunek)	49	
	Ogółem	☐	419	9,49

Prawo do nauki	☐	organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	240	
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	329	
		wypadki na terenie szkoły	11	
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	29	
		pomoc dzieciom uzdolnionym	3	
		wypoczynek dzieci	49	
	Ogółem	☐	661	14,98
Prawo do ochrony przed przemocą	☐	przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	594	
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	140	
		uzależnienia	40	
		żebractwo	14	
		sekty	4	
		przemoc w mediach	17	
	Ogółem	☐	809	18,34
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			298	6,75
Łącznie spraw:	☐	☐	4411	100

Tab. 4. Kategorie spraw zgłoszonych podczas wizyt w ZII

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	LICZBA SPRAW ZGŁOSZONYCH	%	
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	1		
		koszty leczenia	1		
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	3		
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	0		
	Ogółem	□	5	0,85	
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	163		
		przysposobienie	0		
		alimenty	22		
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	2		
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	3		
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	0		
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	3		
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	6		
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	2		
		status prawny dzieci cudzoziemców	0		
	Ogółem	□	201	34,47	
	Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc Społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	15	
		Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	11	
mieszkania zastępcze i lokale socjalne			25		
inne (spadek, standard, meldunek)			4		
Ogółem		□	40	6,86	

Prawo do nauki	☐	organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	13	
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	31	
		wypadki na terenie szkoły	0	
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	3	
		pomoc dzieciom uzdolnionym	0	
		wypoczynek dzieci	2	
		Ogółem	☐	49
Prawo do ochrony przed przemocą	☐	przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	64	
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	19	
		uzależnienia	8	
		żebractwo	1	
		sekty	0	
		przemoc w mediach	12	
		Ogółem	☐	104
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			184	31,56
Łącznie spraw:	☐	☐	583	100

Zestawienie 1. Wystąpienia generalne

L.p.	Sygnatura	Data	Adresat	Przedmiot wystąpienia
1.	ZBA-500-1/07/JS	05.01	Marszałek Senatu RP	Zwiększenie uposażeń dla pracowników publicznej służby krwi
2.	ZBA-500-1/07/JS	05.01	Przewodniczący Senackiej Komisji	Zwiększenie uposażeń dla pracowników publicznej służby krwi

			Zdrowia	
3.	ZBA-500-3/07/KB	16.01	Minister Edukacji Narodowej	Zapewnienie równych szans edukacyjnych, realizacja obowiązku szkolnego w formie nauczania domowego
4.	ZBA-500-4/07/MD	16.01	Prezes Rady Ministrów	Przeciwdziałanie zagrożeniom, na które narażone są dzieci pracujące w rodzinnych gospodarstwach rolnych
5.	ZBA-500-6/07/KB	23.01	Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego	W sprawie standardów kształcenia pedagogów
6.	ZBA-500-7/07/JS/TR	23.01	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia	Rekomendacja do działań programowych na rzecz zdrowia i rozwoju dzieci i młodzieży w Polsce
7.	ZBA-500-8/07/KSz	19.01	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Problemy w uzyskaniu jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka przez rodziny adopcyjne
8.	ZBA-500-9/07/JS	24.01	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	Wsparcie dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczo - Rehabilitacyjnego TPD w Helenowie
9.	ZBA-500-10/07/KB/KSz	24.01	Minister Edukacji Narodowej	Stanowisko w sprawie projektu rządowego programu poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”
10.	GR-500-1/07/JS	02.02	Minister Zdrowia	W sprawie działania ośrodków oraz szpitali pediatrycznych działających na terenie kraju, dotyczy tragicznej sytuacji Kliniki Hematologii i Onkologii Dziecięcej Akademickiego Szpitala Klinicznego we Wrocławiu
11.	ZBA-500-11/07/KSz	06.02	Przewodnicząca Sejmowej Komisji Rodziny i Praw Kobiet	Zwiększenie świadczeń dla zawodowych rodzin zastępczych
12.	ZBA-500-11/07/KSz	06.02	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej	Zwiększenie świadczeń dla zawodowych rodzin zastępczych
13.	GR-500-2/07/ES	07.02	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	Leczenie sanatoryjne dzieci i młodzieży
14.	GR-500-3/07/ES	08.02	Minister Zdrowia	Leczenie sanatoryjne dzieci i młodzieży
15.	GR-075-6/07/ES	19.02	Marszałek Sejmu RP	Ochrona życia od momentu poczęcia do naturalnej śmierci
16.	GR-075-7/07/JS	28.02	Główny Inspektor Sanitarny	System nadzoru i zgłaszania ostrych porażień wiotkich
17.	GR-500-4/07/JS	09.03	Minister Zdrowia Główny Inspektor Sanitarny	Wzrost zachorowań dzieci na zakażenia jelitowe, prośba o udzielenie informacji o podejmowanych w kraju działaniach zaradczych
18.	GR-500-5/07/ES	13.03	Wojewoda Łódzki	W sprawie zmian organizacyjnych i funkcjonalnych dokonywanych w szpitalu pediatrycznym im. J. Korczaka w Łodzi
19.	ZBA-500-12/07/AS	22.03	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	W sprawie funkcjonowania placówek resocjalizacyjnych dla niedostosowanej społecznie młodzieży niemieckiej
20.	GR-500-7/07/JS	23.03	Minister Zdrowia	Opieka paliatywno - hospicyjna
21.	ZBA-500-14/07/MD	10.04	Minister Sprawiedliwości	Ochrona dzieci przed osobami skazanymi za przestępstwo o charakterze seksualnym

22.	GR-500-8/07/ES	23.04	Minister Sportu	Upowszechnianie sportu wśród dzieci i młodzieży
23.	ZBA-500-15/07/BK	15.06	Minister Zdrowia	W sprawie zmiany ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
24.	ZBA-500-16/07/TR	15.06	Minister Zdrowia	Refundacja preparatów stosowanych w leczeniu hemosyderozy płuc
25.	ZBA-500-17/07/KSz	10.07	Minister Zdrowia	W sprawie dostępu do opieki zdrowotnej
26.	ZBA-500-18/07/MP	10.07	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej	Ułatwienia dla studentów będących rodzicami
27.	ZBA-500-19/07/MD/KS	10.07	Dyrektor Departamentu UE w Ministerstwie Spraw Zagranicznych	Stanowisko w sprawie braku w polskim prawie wyraźnego zakazu stosowania kar cielesnych wobec dzieci
28.	GR-500-9/07/AS	03.08	Prezes Głównego Urzędu Statystycznego	Statystyka publiczna na rok 2008, przygotowanie publikacji obrazującej sytuację statystyczną dziecka
29.	ZBA-500-20/7/TR	06.08	Minister Zdrowia Rektor UJ w Krakowie	W sprawie naruszania zasad równego traktowania pacjentów w zakresie dostępu do świadczeń zdrowotnych w Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie
30.	ZBA-500-23/07/MK/MP	23.08	Prezes Rady Ministrów	Zagrożenie likwidacją tzw. alternatywnych form wychowania przedszkolnego
31.	ZBA-500-21/07/BK/MK/MP	27.08	Minister Spraw Zagranicznych	Ograniczenie praw rodzicielskich polskim rodzicom na terenie UE
32.	ZBA-500-22/07/BK	27.08	Minister Gospodarki Główny Inspektor Inspekcji Handlowej Główny Inspektor Sanitarny	Niebezpieczne zabawki z Chin
33.	ZBA-500-24/07/KSz	05.09	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Zasady przyznawania zasiłku rodzinnego i dodatku dla osób samotnie wychowujących dziecko
34.	ZBA-500-25/07/TW	07.09	Minister Edukacji Narodowej	Program Rządowy „Wczesna wielospecjalistyczna, kompleksowa, skoordynowana i ciągła pomoc dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością lub niepełnosprawnemu oraz jego rodzinie”
35.	ZBA-500-26/07/AS	07.09	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie wycofania zgłoszonych przez RP zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka
36.	ZBA-500-27/07/BK	12.09	Dyrektor NASK, Prezes Fundacji Dzieci Niczyje	Zaproszenie przedstawicieli NASK i Fundacji Dzieci Niczyje do realizacji projektu „Dobra strona Internetu”
37.	ZBA-500-28/07/MP	19.09	Minister Edukacji Narodowej	Równy dostęp uczniów do dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz zajęć z etyki
38.	ZBA-500-29/07/MP	19.09	Minister Edukacji Narodowej	Dowożenie dzieci do szkół
39.	ZBA-500-30/07/BK	25.09	Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów	Reklamy na zeszytach szkolnych
40.	ZBA-500-31/07/TR	08.10	Prezes Rady Ministrów	Wyeliminowanie ograniczeń w dostępie do opieki zdrowotnej poprzez zniesienie limitów

				na wszelkie świadczenia zdrowotne udzielane najmłodszym pacjentom
41.	ZBA-500-32/07/ESn	23.10	Minister Edukacji Narodowej	Sytuacja dzieci przewlekle chorych w szkołach
42.	ZBA-500-34/07/TR/ES	25.10	Minister Zdrowia	Przyznanie dodatkowych środków finansowych Samodzielnemu Publicznemu Dziecięcemu Szpitalowi Klinicznemu w Warszawie na sfinansowanie farmakologicznego leczenia dzieci chorych na nowotwory
43.	ZBA-500-35/07/TR/ES	25.10	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	Przyznanie dodatkowych środków finansowych Samodzielnemu Publicznemu Dziecięcemu Szpitalowi Klinicznemu w Warszawie na sfinansowanie farmakologicznego leczenia dzieci chorych na nowotwory
44.	ZBA-500-36/07/TR/ES	25.10	Minister Zdrowia	Standardy żywienia chorych przebywających w szpitalach
45.	ZBA-500-37/07/ESn	26.10	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie braku jednolitych kryteriów punktowania podczas rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych
46.	ZBA-500-38/07/ESn	26.10	Minister Edukacji Narodowej	Nie respektowanie ulg przewozowych uczniów posiadających legitymacje szkolną w obcym języku
47.	ZBA-500-39/07/KWK	31.10	Minister Zdrowia	Wzmocnienie rangi pediatrii i jakości opieki nad populacją wieku rozwojowego. Wnioski wypracowane na spotkaniach w gronie ekspertów w ramach Rad Opiniodawczo-Doradczych powołanych przy Rzeczniku
48.	ZBA-500-40/07/BK	12.11	Związek Stowarzyszeń Rada Reklamy, Komisja Etyki Reklamy	W sprawie reklam docierających do najmłodszego widza
49.	ZBA-500-39/07/KWK	16.11	Prezes Rady Ministrów	Wzmocnienie rangi pediatrii i jakości opieki nad populacją wieku rozwojowego. Wnioski wypracowane na spotkaniach w gronie ekspertów w ramach Rad Opiniodawczo-Doradczych powołanych przy Rzeczniku
50.	ZBA-500-41/07/ESn	16.11	Minister Edukacji Narodowej	Postulaty wypracowane przez grono ekspertów podczas konferencji zorganizowanej przez Rzecznika Praw Dziecka i Urząd do Spraw Cudzoziemców pt. „Prawa dzieci cudzoziemskich do edukacji”
51.	ZBA-500-45/07/BK	04.12	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	Wykorzystywanie wizerunku dzieci w programach telewizyjnych
52.	ZBA-500-46/07/MD/KT	10.12	Prezes Rady Ministrów	W sprawie Raportu Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącego pobytu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w szpitalach psychiatrycznych w latach 2004-2006
53.	ZBA-500-47/07/ESn	10.12	Minister Edukacji Narodowej	Raport Głównego Inspektora Sanitarnego w zakresie przestrzegania w szkołach przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne
54.	ZBA 500-48/07/KSz	12.12	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Nieprawidłowości w działaniu służb pomocy społecznej

55.	ZBA-500-49/07/TR	13.12	Minister Zdrowia	Realizacja prawa do szczególnej opieki zdrowotnej
56.	ZBA-500-42/07/ESn	20.12	Minister Edukacji Narodowej	Przeciążenie uczniów tornistrami szkolnymi
57.	ZBA-500-43/07/TR	28.12	Prezes Rady Ministrów	Wnioski i postulaty wynikające z podsumowania kampanii społecznej „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż”
58.	ZBA-500-44/07/AK	29.11	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Problem żebractwa kobiet z małymi dziećmi

Zestawienie 2. Opinie do aktów prawnych

L.p.	Sygnatura	Data	Adresat	Przedmiot aktu prawnego
1.	ZBA-071-51/07/MD	09.01	Minister Sprawiedliwości	W sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks wykroczeń
2.	ZBA-070-31/07/MD	27.03	Przewodniczący Podkomisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach Sejm RP	W sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym
3.	ZBA-071-14/07/MD	04.04	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości	W sprawie IV okresowego sprawozdania RP z realizacji postanowień Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania
4.	ZBA-071-35/07/KSz	20.06	Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów	W sprawie projektu ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw
5.	ZBA-071-22/07/MD	25.06	Minister Sprawiedliwości	W sprawie projektów ustaw: Kodeks nieletnich oraz Przepisy wprowadzające Kodeks nieletnich
6.	ZBA-070-31/07/MD	06.08	Przewodniczący Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu nowelizacji ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym	Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym oraz niektórych innych ustaw
7.	ZBA-071- 7/07 /BK/MP/MK	13.08	Minister Edukacji Narodowej	Opinia do projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw
8.	ZBA-071-74/07/KSz	10.10	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Stanowisko w sprawie projektu ustawy o równym traktowaniu
9.	ZBA-071-73/07/MD	10.10	Dyrektor Departamentu Wykonania i Probacji W Ministerstwie Sprawiedliwości	Stanowisko w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Zestawienie 3. Udział Rzecznika w konferencjach i seminariach

L.p.	Data/miejsce	Organizator	Charakter spotkania
1.	10.01.2007 r. Łódź	Szkoła Podstawowa nr 172*	Spotkanie z dyrekcją szkoły w ramach „dnia otwartego”
2.	11.01.2007 r. Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Spotkanie Grupy Roboczej ds. Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi
3.	19.01.2007 r. Piątek	Szkoła Podstawowa w Piątku	Spotkanie z dziećmi i młodzieżą nt. praw ucznia
4.	23.01.2007 r. Warszawa	Centrum Promocji Informatyki	XXV Edycja Seminarium Akademii Prawa Komputerowego – Nowe i stare problemy prawa technologii informacyjnych
5.	29.01.2007 r. Warszawa	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania	Konferencja „Ochrona danych osobowych - gwarancja czy zagrożenie prywatności?”
6.	06.02.2007 r. Warszawa	NASK*	Konferencja – Dzień Bezpiecznego Internetu
7.	16.02.2007 r. Warszawa	Federacja na Rzecz Reintegracji Społecznej	Konferencja „Sprawiedliwość dla dzieci przyszłości”
8.	22.02.2007 r. Pszczyna	Minister Sprawiedliwości*	Międzynarodowa Konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia Ofiar Przepęstw
9.	26.02.2007 r. Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. A. Komeńskiego	Konferencja pt: „Małe dziecko w Polsce - sytuacja edukacji elementarnej”
10.	01.03.2007r. Warszawa	Niebieska Linia*	Otwarcie nowej placówki Niebieskiej Linii
11.	15.03.2007 r. Tomaszów Mazowiecki	Tomaszowski Uniwersytet III Wiek	Spotkanie dotyczące omówienia problematyki „Ochrony praw dziecka w Polsce”
12.	19.03.2007 r., Warszawa	Biuro Światowej Organizacji Zdrowia w Polsce WHO	Konferencja pt: „Zapobieganie wertykalnej transmisji HIV”
13.	23.03.2007 r. Warszawa	Miesięcznik „Dyrektor Szkoły”	Konferencja pt: „Prawo oświatowe. Jak je poznać, polubić i prawidłowo stosować”
14.	23.03.2007 r. Warszawa	Kampania Społeczna „Szkoła bez Przemocy”	Debata „Obraz polskiej szkoły. Czy szkoły mogą skutecznie przeciwdziałać przemocy?”
15.	24.03.2007 r. Skierniewice	Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”*	II Sympozjum Dar życia - Rodzina wielodzietna znakiem nadziei
16.	26.03.2007 r. Stalowa Wola	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Konferencja: Wspieranie lokalnego środowiska wychowawczego w zakresie profilaktyki zachowań dysfunkcyjnych
17.	26.03.2007 r. Łódź	Marszałek Województwa*	Spotkanie w Urzędzie Marszałkowskim w Łodzi z Członkiem Zarządu Województwa Łódzkiego w sprawie planowanej likwidacji Szpitala pediatrycznego im. J. Korczaka
18.	29.03.2007 r. Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej*	Konferencja „Bezpieczna i dobra szkoła”
19.	04.04.2007 r. Łódź	Dyrekcja szkoły*	Spotkanie z młodzieżą z Gimnazjum i Liceum Salezjańskiego
20.	12.04.2007 r. Łódź	Federacja na Rzecz Reintegracji Społecznej	Konferencja: „Sprawiedliwość dla dzieci bez przyszłości”

21.	19.04.2007 r. Białystok	Podlaski Kurator Oświaty	Konferencja pt.: „ Nauka - prawo i obowiązek”
22.	20.04.2007 r. Warszawa	Fundacja Synapsis	Udział w projekcie Partnerstwo dla Rain Mana
23.	23.04.2007 r. Warszawa	Fundacja ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom*	Uroczyste rozdanie nagród w Konkursie Literackim im. Astrid Lindgren
24.	25.04.2007 r. Warszawa	Redakcja Rzeczpospolita	Gala Konkursu Prawnik PRO BONO 2006
25.	27.04.2007 r. Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	Spotkanie członków Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwanie Dzieci
26.	27.04.2007 r. Łódź	Stowarzyszenie Charytatywne Słuchaj Swego Serca	Uroczystości nadania Orderu Uśmiechu
27.	28.04.2007 r. Cisna	Młodzież z Gimnazjum nr 1	Festiwal Młodzieży Kultur Pogranicza
28.	8-9.05.2007 r. Łódź	Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna*	III Ogólnopolska konferencja naukowo-szkoleniowa „Problematyka zdrowotna dzieci i młodzieży jako jeden z priorytetów Zdrowia Publicznego”
29.	09.05.2007 r. Warszawa	Kolegium Nauczycielskie	Spotkanie z wolontariatem
30.	10.05.2007 r. Warszawa	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym	Konferencja pt.: „Europa w Akcji. Pełne prawa obywatelskie i ochrona prawna dla osób z niepełnosprawnością intelektualną”
31.	11-13.05.2007 r. Warszawa	Światowy Kongres Rodzin*	IV Światowy Kongres Rodzin – Rodzina wiosną dla Europy i Świata
32.	12.05.2007 r. Augustów	Wyższa Szkoła Ekonomiczna Metropolita Białostocki Abp. prof. Edward Ozorowski*	Konferencja naukowa pt.: Dziecko-Etyka- Ekonomia
33.	15.05.2007 r. Warszawa	Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”	Konferencja: „Ekonomiczne uwarunkowania polityki rodzinnej”
34.	18.05.2007 r. Mikoszów	Rzecznik Praw Dziecka oraz Stowarzyszenie Św. Celestyna*	Konferencja pt.: „System wsparcia dziecka niepełnosprawnego - od wczesnego wspierania rozwoju do godnego życia w społeczeństwie,„
35.	21-22.05.2007r. Warszawa	Koalicja na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej Fundacja „Przyjaciółka”	Konferencja pt: „Rodzice zastępczy- miłość prawdziwa”
36.	21-24.05.2007 r. Waplewo	Towarzystwo Nasz Dom	Ogólnopolska konferencja nt. Reformy systemu pomocy dziecku i rodzinie – Rodzice naszych dzieci
37.	26.05.2007 r. Warszawa	Komitet Upowszechniania Karmienia Piersią	XVII Światowy Tydzień Promocji Karmienia Piersią
38.	28.05.2007 r. Kraków	Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych PRO FAMILA, Urząd Miasta Krakowa	Konferencja: „Rodziny zastępcze – zawód czy powołanie?”
39.	28.05.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Debata: Portale społecznościowe - zagrożenia dla najmłodszych użytkowników
40.	28.05.2007 r. Warszawa	Centralna Komisja Egzaminacyjna	Konferencja pt.: „Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w roku 2007,„
41.	29.05.2007 r. Warszawa	Fundacja Świat na Tak*	Gala XIV edycji Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”
42.	30.05.2007 r. Warszawa	Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych	Konferencja pt.: „Czy mediacja uratuje polską rodzinę?”

43.	30.05.2007 r. Łódź	Centrum Wsparcia Terapeutycznego	Konferencja naukowa pt. „Współczesne poradnictwo wobec zagrożeń i patologii”
44.	30.05.2007 r. Dębak	Ośrodek dla Uchodźców*	Spotkanie w ośrodku dla uchodźców
45.	01.06.2007 r. Warszawa	Sejm RP- Sejm Dzieci i Młodzieży*	Moja ojczyzna wobec procesów globalizacyjnych
46.	02.06.2007 r. Warszawa	Mazowiecki Teatr Muzyczny Operetka*	Dziecko w krainie muzyki – spektakl edukacyjny
47.	04.06.2007 Łódź	Uniwersytecki Szpital Kliniczny nr 4 Uniwersytetu Medycznego w Łodzi*	Uroczystość otwarcia pierwszego w Łodzi i województwie łódzkim Oddziału Medycyny Ratunkowej dla dzieci
48.	06.06.2007 r. Jastrzębia Góra	Grono pedagogiczne Szkoły Podstawowej*	Spotkanie z dziećmi
49.	06.06.2007 r. Kraków	Dyrekcja, Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 110	Spotkanie z samorządem uczniowskim, panel dyskusyjny nt. praw dziecka
50.	11.06.2007 r. Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	II Konferencja Krajowa nt. Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi
51.	14.06.2007r. Warszawa	TPD Zarząd Główny	Debata panelowa nt: społecznego rzecznictwa praw dziecka - Rzecznictwo i monitoring praw dziecka w 30 powiatach Polski
52.	22.06.2007 r. Warszawa	Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin*	Symposium pt.: „Zapobieganie sieroctwu społecznemu - dzień dzisiejszy i szanse”
53.	22.06.2007 r. Łódź	Szkoła Podstawowa nr 44*	Uroczystość zakończenia roku szkolnego 2006/2007
54.	25.06.2007 r. Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. A. Komeńskiego	Konferencja pt.: „Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez upowszechnianie edukacji przedszkolnej”
55.	27.06.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Konferencja prasowa rozpoczynająca Kampanię Społeczną: „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż”
56.	12.07.2007 r. Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Spotkanie z okazji 12- lecia działalności Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – Niebieska Linia
57.	04.08.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Uroczystość złożenia wieńca pod pomnikiem Małego Powstańca z okazji rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego
58.	11.08.2007 r. Kielce	Związek Harcerstwa Polskiego*	Udział w Zlocie ZHP
59.	03.09.2007 r. Łódź	Szkoła Podstawowa nr 162	Uroczystość inauguracji roku szkolnego 2007/2008
60.	08.09.2007 r. Kraków	Polskie Towarzystwo ADHD*	Koncert na rzecz integracji dzieci z zespołem ADHD - ADHD świat to za mało !
61.	10.09.2007 r. Łędziny	Stowarzyszenie Zastępczego Rodzicielstwa*	Udział w 7 edycji obchodów Światowego Dnia FAS w Polsce
62.	11.09.2007 r. Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Międzynarodowe seminarium „Razem przeciwko przemocy - walka z przemocą wobec dzieci, młodzieży i kobiet z polskiej i europejskiej perspektywy”
63.	11.09.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Spotkanie z przedstawicielami Urzędu ds. Cudzoziemców w sprawie grupy roboczej
64.	12.09.2007 r. Warszawa	Fundacja Dziecięcy Uśmiech	Konferencja pt.: „Rodzinna opieka zastępcza nadzieją dla dzieci osieroconych i porzuconych”

65.	13.09.2007 r. Warszawa	Polskie Stowarzyszenie im. J. Korczaka	Konferencja: Dzieło Korczaka jako podstawa idei bezpieczeństwa dzieci w Europie
66.	13-15.09.2007 r. Gdańsk	Polskie Towarzystwo Medycyny Rodzinnej*	VI Zjazd Polskiego Towarzystwa Medycyny Rodzinnej
67.	15.09.2007 r. Warszawa	Marszałek Sejmu RP	Konferencja: „Demografia - Rodzina- Przyszłość”
68.	17.09.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Spotkanie z konsultantami pediatrii i psychiatrii dziecięcej
69.	21.09.2007 r. Warszawa	Miesięcznik „Dyrektor Szkoły”	IX Krajowa Konferencja Dyrektorów Szkół
70.	27.09.2007 r. Warszawa	Związek Nauczycielstwa Polskiego, Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie	II debata z cyklu Edukacja bez barier pt.: Niepełnosprawni w systemie oświaty i na rynku pracy
71.	28.09.2007 r. Łódź	XXXIII Liceum Ogólnokształcące*	Uroczystości „Święta szkoły” w rocznicę powstania Polskiego Państwa Podziemnego
72.	30.09.2007 r. Jarosław	Towarzystwo Przyjaciół Anny Jenke*	Sesja naukowa „Być Polakiem - to żyć Bosko i szlachetnie”
73.	2-5.10.2007 r. Zakopane	Stowarzyszenie Sędziów Sądów Rodzinnych, Instytut Badań DNA	IX Kongres Stowarzyszenia Sędziów Sądów Rodzinnych- Konstytucyjna ochrona rodziny i rola sądów rodzinnych
74.	10.10.2007 r. Warszawa	Szpital Ginekologiczno- Położniczy im. Świętej Rodziny*	Międzynarodowa Konferencja pt.: „Poszanowanie dla macierzyństwa i ludzkiego życia w praktyce położniczo- ginekologicznej”
75.	12.10.2007 r. Warszawa	Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UKSW	Inauguracja Roku Akademickiego
76.	13.10.2007 r. Warszawa	Dziekan Wyższej Szkoły Menadżerskiej	Inauguracja Roku Akademickiego
77.	15.10.2007 r. Warszawa	Polska Akcja Humanitarna, Polskie Forum Migracyjne	Spotkanie grupy roboczej w sprawie dzieci cudzoziemskich w polskich szkołach
78.	16.10.2007 r. Warszawa	NASK	I Międzynarodowa Konferencja „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”
79.	17.10.2007 r. Warszawa	Katolicka Agencja Informacyjna*	Konferencja prasowa: Polityka rodzinna szansą dla Rzeczypospolitej
80.	22.10.2007 r. Warszawa	Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”*	Gala jubileuszowa 30-lecia Instytutu „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”
81.	25.10.2007 r. Warszawa	Polskie Towarzystwo Pediatriczne*	Spotkanie dot. obecnej sytuacji w pediatrii
82.	27.10.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Fundacja MEDERI	Podsumowanie Kampanii Społecznej: „Kochaj. Nie krzywdź. Pomóż.”
83.	28.10.2007 r. Tomaszów Lubelski	Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL*	Inauguracja Roku akademickiego 2007/2008
84.	30.10.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Urząd ds. Cudzoziemców*	Konferencja pt.: „Prawa dzieci cudzoziemskich do edukacji”
85.	06.11.2007 r. Warszawa	Magazyn Integracja	Jubileuszowa edycja konkursu „Człowiek bez barier”

86.	7-9.11.2007 r. Poraj-Jastrzębie	Śląskie Centrum Zdrowia Publicznego*	Ogólnopolska konferencja: „Dziecko w obszarze zdrowia publicznego - oczywistość czy wyzwanie?”
87.	16.11.2007 r. Warszawa	Grono Pedagogiczne Szkoły Podstawowej nr 25	Spotkanie z uczniami szkoły
88.	20.11.2007 r. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka*	Wręczenie medali PRO INFANTIS BONO dla osób i instytucji za pozytywną działalność na rzecz dzieci
89.	21.11.2007 r. Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Konferencja szkoleniowa – Pomoc psychologiczna dla dzieci z rodzin z problemami alkoholowymi
90.	23.11.2007 r. Kraków	Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego	Konferencja: „Jak przeciwdziałać przemocy w rodzinie? - pomysły i doświadczenia”
91.	27.11.2007 r. Poznań	Prowincjał Polskiej Prowincji Zakonu Pijarów*	Rok Jubileuszowy 450 rocznicy urodzin św. Józefa Kalasancjusza
92.	26-27.11.2007 r. Warszawa	Ministerstwo Sprawiedliwości, Fundacja Dzieci Niczyje	Konferencja pt.: „Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstw”
93.	27.11.2007 r. Warszawa	Fundacja Feminoteka	Konferencja pt. „Kogo chronimy przed przemocą?”
94.	29.11.2007 r. Kraków	Polskie Towarzystwo ADHD	Konferencja naukowo- szkoleniowa pt. „Poza ADHD - odnaleźć człowieka ukrytego za diagnozą”
95.	29.11.2007 r. Łódź	Komitet Organizacyjny V Symposium Naukowego - Dziecko Łódzkie	V Symposium Naukowe - Dziecko Łódzkie
96.	29.11.2007 r. Warszawa	Wydział Prawa i Administracji UW	Seminarium – Pytania i odpowiedzi - skuteczna metoda rozwiązywania sporów
97.	5-7.12.2007 r. Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	XII Konferencja przeciw przemocy w rodzinie „Praca z dziećmi krzywdzonymi w rodzinach”
98.	05.12.2007 r. Legnica	Ośrodek Doradztwa Medycznego i Doskonalenia Nauczycieli	Konferencja pt.: „Ochrona prawna dziecka - prawa i obowiązki ucznia”
99.	06.12.2007 r. Warszawa	Ośrodek Szkolno- Wychowawczy w Laskach oraz Rodzinne Domy Dziecka*	Wizyta w ośrodku szkolno - wychowawczym dla dzieci niewidomych w Laskach oraz spotkanie z dziećmi i rodzicami trzech Rodzinnych Domów Dziecka
100.	10.12.2007 r. Łódź	Szkoła Podstawowa nr 44	Uroczyste podsumowanie IV Łódzkiego Konkursu „Prawa Dziecka – Prawami Człowieka”
101.	19.12.2007 r. Warszawa	Ośrodek Wychowawczo - Profilaktyczny Michael*	Spotkanie opłatkowe
102.	21.12.2007 r. Warszawa	Warszawskie Hospicjum dla Dzieci*	Spotkanie opłatkowe

* imprezy z udziałem Rzecznika Praw Dziecka

Zestawienie 4. Spotkania Rzecznika w ramach współpracy międzynarodowej

L.p.	Data	Miejsce delegacji	Cel delegacji	Organizator
1.	11-13.01.	Strasburg	Spotkanie Biura ENOC*	ENOC
2.	17-19.01.	Florencja	Seminarium poświęcone problematyce krajowych systemów monitorowania złego traktowania dzieci	ChildONEurope
3.	17-18.01.	Paryż	Spotkanie poświęcone ochronie przed przemocą i wykorzystywaniem seksualnym	Żona Prezydenta RF B. Chirac
4.	04-09.02.	Strasburg	Spotkanie Komitetu Rady Europy ds. Ochrony dzieci przed przemocą seksualną	Rada Europy
5.	14-16.03.	Madryt	Spotkanie dotyczące zapobiegania przemocy wobec dzieci	INWA
6.	15-21.03.	Wilno	Spotkanie z Litewskim Rzecznikiem Praw Dziecka – wizytacja mniejszości litewskiej*	Rzecznik Praw Dziecka z Litwy
7.	25-30.03.	Strasburg	Komitet Rady Europy – ochrona dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym	Rada Europy
8.	26-28.04.	Belfast	Seminarium dotyczące polityki prorodzinnej	Eurochild
9.	25-27.04.	Luksemburg	Grupa robocza ChildONEurope dotycząca seksualnego wykorzystywania dzieci	Prezydencja Luksemburska
10.	06-08.05.	Bruksela	Seminarium dotyczące dzieci uchodźców	ECPAT
11.	03-04.06.	Berlin	Spotkanie Grupy L'EUROPE DE L'ENFANCE, inauguracja Forum ds. Praw Dziecka Komisji Europejskiej, robocze spotkanie członków ENOC	Prezydencja RFN
12.	20-23.06.	Florencja	Grupa robocza dotycząca przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci	ChildONEurope
13.	18-22.09.	Barcelona	Doroczne spotkanie członków ENOC	ENOC
14.	21-23.11.	Kolonia	Spotkanie dotyczące ograniczania praw obywateli polskich przed sądami rodzinnymi w Niemczech. Spotkanie z polskimi konsulami w Niemczech	MSZ
15.	08-15.12.	Nowy Jork	Sesja specjalna ONZ dotycząca dzieci i spotkanie globalnej sieci RPD	ONZ, MSZ

* wyjazdy, w których uczestniczył Rzecznik Praw Dziecka

ZAŁĄCZNIK 1: Sprawozdanie z wykonania planu dochodów i wydatków budżetu państwa w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka

1. Dochody

W części 14 budżetu państwa - Rzecznik Praw Dziecka na 2007 rok nie planowano dochodów. W 2007 r. zrealizowano nieplanowane dochody w wysokości 7.772,83,- zł. Kształtowanie się dochodów przedstawia poniższe zestawienie.

w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	wg ustawy budżetowej	wykonanie
1.	2	3	4
1.	Część 14 ogółem w tym:	-	7,8
1.1	Dział 751 Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	-	7,8
1.1.1	§097- wpływy z różnych dochodów	-	7,8

Dochody uzyskano:

- tytułem zryczałtowanego wynagrodzenia płatnika za naliczenie i terminowe przekazanie zaliczki na podatek od wynagrodzeń w wysokości 0,8 tys. zł,
- wynagrodzenia płatnika wypłat\ zasiłku chorobowego w wysokości 0,08 tys. zł,
- inne (zwrot wydatków 2007 r. — tytułem nadpłaconej składki zus i inne) w wysokości 6,9 tys. zł.

2. Wydatki

Wydatki w części 14 — Rzecznik Praw Dziecka sklasyfikowane zostały w dziale 751 - Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, rozdział 75101 — Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa.

W 2007 r. Minister Finansów przekazał na rachunek bankowy Rzecznika środki finansowe w kwocie równej planowanym wydatkom tj. 4.645.000,- zł. Z otrzymanych środków wydatkowano kwotę 4.490.667,09 zł. Pozostałe środki w kwocie 154.332,91 zł zwrócono no centralny rachunek budżetu państwa.

Wykonanie planu wydatków w 2007 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2006 r.	Ustawa budżetowa na 2007 r.	Budżet po zmianach	Wykonanie 2007 r.	% 5:4	% 5:2
w tys. złotych						
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem część: 14	4.375	4.645	4.645	4.491	96,7	102,6
Z tego	4.166	4.585	4.585	4.431	96,6	106,4
- wydatki bieżące						
- wydatki majątkowe	209	60	60	60	100	29,0
Z kwoty ogółem sfinansowano wydatki w dziale: 751 urzędy naczelnich organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	4.375	4.645	4.645	4.491	96,7	102,6

Wydatki w całości (4.490.667,09 zł) przeznaczone były na działalność Rzecznika Praw Dziecka, w tym na organizację i utrzymanie Biura Rzecznika. Szczegółowe zestawienie wydatków planowanych i wykonanych przedstawia poniższa tabela.

w tys. zł

§	Nazwa paragrafu klasyfikacji budżetowej	Wykonanie 2006 r.	Plan po zmianach 2007 r.	Wykonanie 2007 r.	% 5 : 4	% 5 : 3
1	2	3	4	5	6	7
4010	Wynagrodzenia	2.074,9	2.109,0	2.106,1	99,8	101,5
4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	125,6	120,0	119,4	99,5	95,1
4110	Składki na ubezpieczenie społeczne	326,1	369,0	329,3	89,2	101,1
4120	Składki na Fundusz Pracy	53,2	55,0	53,0	96,4	99,6
4140	Wpłaty na PFRON	5,3	12,0	3,8	31,7	71,7
4170	Wynagrodzenia bezosobowe	69,9	117,0	116,2	99,3	166,2
4210	Zakup materiałów i wyposażenia*	181,6	133,0	121,1	91,0	66,7

4260	Zakup energii	19,6	24,0	19,2	88,0	97,9
4270	Zakup usług remontowych		22,0	20,9	95,4	-
4280	Zakup usług zdrowotnych		5,0	4,1	82,6	-
4300	Zakup usług pozostałych*	309,0	502,0	478,2	95,3	154,8
4350	Opłaty internetowe	14,3	24,0	13,9	57,8	97,2
4360	Opłaty z tytułu usług telefonii komórkowej *	30,6	30,0	28,5	95,1	93,1
4370	Opłaty z tytułu zakupu usług telefonii stacjonarnej*	43,4	45,0	38,4	85,3	88,5
4380	Zakup usług obejmujących tłumaczenia*	10,9	15,0	11,1	73,3	101,8
4390	Zakup usług - wykonanie ekspertyz, analiz*		3,0	2,2	75,0	-
4400	Opłaty czynszowe za pomieszczenia biurowe*	675,2	698,0	689,9	98,8	102,2
4410	Podróże służbowe krajowe	36,8	35,0	28,2	80,5	76,6
4420	Podróże służbowe zagraniczne	114,3	105,0	95,4	90,8	83,4
4430	Różne opłaty i składki	22,6	23,0	22,3	97,2	99,2
4440	Odpisy na ZFSS	29,8	32,0	31,4	98,0	105,3
4540	Składki do organizacji międzynarodowych		2,0	1,9	92,7	-
4700	Szkolenia pracowników niebędących s. cyw.	23,5	40,0	38,5	96,3	163,8
4740	Zakup materiałów papierniczych do sprzętu		10,0	5,2	51,8	-
4750	Zakup akcesoriów komputerowych, program.		55,0	52,8	95,8	-
6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne	208,7	60,0	59,7	99,4	28,6
	OGÓŁEM	4.375,3	4.645,0	4.490,7	96,7	102,6

* według klasyfikacji budżetowej obowiązującej od 2007 r.

Z danych ujętych w powyższej tabeli wynika, że wykonanie wydatków Biura Rzecznika w poszczególnych grupach rodzajowych przedstawia się następująco:

w tys. zł

§	Rodzajowe grupy wydatków	Budżet 2007		
		plan po zmianach	wykonanie	% wykonania 5:4
1	2	4	5	6
4010, 404, 4110, 4120	Wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń	2.653	2.607,5	98,3
414, 4170, 4210, 4260, 4270-4300, 4350-4430, 4540, 4700, 4740, 4750	Pozostałe wydatki bieżące	1.900	1.791,8	94,3
4440	Odpisy na ZFŚS	32	31,4	98,1
6060	Zakupy inwestycyjne	60	59,7	99,5
	Ogółem	4.645	4.490,7	96,7